

ÖTÜKEN

18.-19. YÜZYIL TÜRKMEN ŞİİRİ ANTOLOJİSİ

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali
Prof. Dr. Gülden Sağol Yüksekaya

YAYIN NU: 1534
KÜLTÜR SERİSİ: 888

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-947-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1984, Yesevî Yayıncılık
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: [0212] 251 03 50 • [0212] 293 88 71 - Faks: [0212] 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş Merkezi
No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: [0212] 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali 1973 yılında Oxford Üniversitesi (St. Anne's College) Şarkiyat bölümünden mezun oldu. Doktorasını Türk dili alanında İstanbul Üniversitesinde yaptı. 1977-1984 yıllarında Helsinki Üniversitesi Asya ve Afrika bölümünde, 1987-1989 yıllarında Oxford Üniversitesinde ders verdi. Meslek hayatına Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde devam etti. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü müdürlüğü, Fen Edebiyat Fakültesi dekanlığı, rektör yardımcılığı gibi idari görevlerde bulundu.

Bir grup çalışmaları Türk Dili sahasındadır: Türk dili, Osmanlıca, Orta Asya Türk lehçeleri ve edebiyatı, destanlar, Kafkaslar, Sibirya, Uygurca, Kumukça, Kırgızca, Türkmençe, Altayca, Osmanlıca metinler neşretmiş, *Altay Destanı Maaday Kara* ve *Manas Destanı*'ni yayımlamış, Altayca-Türkçe ve Hakasça-Türkçe sözlüklerini hazırlamıştır.

Diğer bir grup çalışmaları yakın dönem siyasi tarih üzerinedir. Bu alanda birçok yayını bulunmaktadır. Yassıada zabıtlarını ve savunmalarını yayımlamıştır. Yakın dönem tarihimize ilgili *Celal Bayar Arşivinden Serbest Fırka Anıları*, *Cumhuriyet Tarihi Soyadı Hikayeleri* kitapları vardır.

Üçüncü bir alanı ise kültür tarihi üzerinedir. Tütün, Tuz, Saç, Ayakkabı, Hapishane, Zindanlar ve Mahkumlar, Defin, Av ve Avcılık, Ekmek, Çoban, Veda, Kasap, Ağıt, Temizlik, Geyik, Korku, Yılan, Hediye, Uçmağa Varmak, Beden, Lanet, Hakaret, Yemin, Kahve, Deve, Avare, Yorgan, Kahve - Kırk Yıllık Hatırın Kitabı, Savaş Çocukları: Öksüzler ve Yetimler, Nuh, Argo, Hutbe, Arı ve Bal, Mum, Meyve, At ve Atçılık, Takvim, Renk, Muska, Balık, Çerez, İğdiş Sünnet Bedene Şiddet, Taş, Kahve Yanında Bir Lokum, Gizli Diller ve Şifreler, Selamlaşma, Düğün, Mutfak Gereçleri, Kap Kacak, Kartpostal, Ağlamak, Zeytin, Vasiyet ve Öğüt, Küslük, Yalan, Kanto, Duvar Yazıları, Zehir, Gülmek, Hırsızlık, Gelin, Alay, Böcek, Kürk, Fakirlik, Gübre-Tezek-Çöp, Meyhane, Çizgi Roman, Biçki Dikiş, Ayrılık, Pazar, vb. başlıklarla kültür birikimimizi derleyen uzun soluklu bir dizi yayınlamıştır.

Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi'nin sahibidir.

Celal Bayar Vakfı yönetim kurulu üyesidir.

Prof. Dr. Gülден Sağol Yüksekaya 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 1987 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı, 1993 yılında doktor unvanını aldı.

1986 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde araştırma görevlisi çalışmaya başladı. 1993'te yardımcı doçent, 1998'de doçent, 2004 yılında profesör oldu. Hep Marmara Üniversitesinde görev yapmakla birlikte görevli olarak üç yıl Yakın Doğu Üniversitesi (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti) ve yine üç yıl Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde (Kırgızistan) öğretim üyesi olarak çalıştı. Ayrıca Yeditepe Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Kocaeli Üniversitesinde ders verdi.

100'den fazla makalesi, kitap bölümü, bildirisi vardır. 5 proje yürütmüş, 3 projede danışman olarak görev yapmıştır. Ayrıca proje dalında iki ödülü bulunmaktadır.

Kitapları:

An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, I: Text, Harvard University, 1993.

An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, II: Glossary, Harvard University, 1995

An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, III/1: Facsimile-1^b-300^b, Harvard University, 1996

An Inter-linear Translation of the Qur'an Into Khwarazm Turkish, III/2: 301^a-587^b, Harvard University, 1999.

Ahmet Cevat Emre, Lisan-ı Osmanî, Metin-Terimler Dizini-Sözlük-Tıpkıbasım. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu. Ankara 2004 (Erdal Şahin ve Nurgül Yıldız ile birlikte).

Karahanlıca-Harezmece-Kıpçakça Dersleri, Kesit Yayınları, İstanbul 2012 (Mustafa Argunşah ile birlikte).

Türk Kültüründe Argo, ed. Emine Gürsoy Naskali ve Gülден Sağol, Sota, Haarlem-Hollanda 2002.

Uçmağa Varmak Kitabı, ed. Emine Gürsoy Naskali ve Gülден Sağol, Kitabevi, İstanbul 2009.

Türk Dili Kitabı (ed.), Kesit yayınları, İstanbul 2012.

ЖУСУП БАЛАСАГЫН ЖАНА АНЫН ӨЛБӨС-ӨЧПӨС ЭМГЕГИ КУТАДГУ БИЛИК -Yûsuf Has Hâcib ve Ölümsüz Eseri Kutadgu Bilig (ed.), Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bişkek 2016.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
GİRİŞ	15

MAGTIMGULI

Türkmeniñ.....	39
“Oyan” Diydiler.....	41
Boylarıña	42
Uyat Eyleyin.....	43
Bu Gün.....	44
Söymüşem Seni	45
Ayrıldım	48
Armanım Galdı.....	50
Öylengin.....	51
Badı-Sabanı Görsem	53
Gökleñ	55
Soñudagı	57
Behem Eder	58
Hasar Dagındadır.....	59
Atça Bolmaz.....	60
İli Gözlär.....	61
Geçdi Diyip Agların.....	63
Diş Gitmek.....	65
Gözel “Şirgazi”	67
Döke Başladı.....	69
Döker Bolduk Yaşımız	70
Çovdur Han Üçin.....	71
Yörmeli Boldı.....	73
Reygan Eyledi.....	74
Arşı Aglaya	75
Öñi - Ardı Bilinmez.....	76
Yaylahlarl Bar.....	77
Dövletaliniñ	78
Fetdah	80
Bivepalardan	82
Gaça Başladı	83
Ihsan Kayısı Bilinmez	85

MAGRUPİ

Zıba Gerek	89
Kanda Bolar	90
At Yağsıdır	91
Bedev.....	93
Yigide	94
Başı Gerek.....	95
Nedir.....	96
Bilip Bolmaz.....	97
Saltık	98
Gözele.....	99
Olmaz	101
Gül Götär	102
Vatanım Galdı	103
Deñi - Duşı Beğenmez.....	104
Zamandır Diyme	105
Hal Galmaz.....	107
Vatanım Galdı	108
İşin Tanımaz	109
Yatmağın.....	110
Harap Eyledi.....	111
Karvan Gelmese.....	112
İşanım.....	113
Har Bilen	114
Azdıra Bilmez	115
Daşını Şaylar	116
Bu Dünya.....	117
Artıp Baradır	118
Çilimkeş	119
Ayan Getirdi	120
Nirde Bitildi - Şonda Bitildi (Aydışık).....	121
İstär Köñül	123
Süythor	125
Dünyäniñ	126
Gurban Erer	128

KEMİNE

Diliñ Derdinden	133
Dilberim Galdı.....	134
Emire Meñzär.....	135
Ak Eder.....	138
Halal Gezer	139
Kazım	140
Şol Yar Öldürdi	141

Boyuña Döneyin	142
Barsam Inanmaz	143
Sözüm Bar Saña	144
Sözler İçinde	145
Gulpağın	146
Yel Bile	147
Çıkıdı-Da Gitdi	148
Güllere	149
Ogulbeg	150
Salma Gözünden	152
Gelinler	153
Cana Sövdüğim	154
Canın Barında	155
Barıp - Gelenin Galar	156
Garıplık	157
Bir Tüysü	159
Şahası Beyle	161
Arzım Aydayın	164
Garıp	166
İçmek	167
Örtär Meni	169

SEYDİ

Gel, Arzıgül, Görüşeli!	173
Cigi - Cigi	175
Ovadan	177
Bir Gelin	178
Saña Nâm Boldı	179
Ärsarının Yigitleri	180
Bedevsuvar İndi	181
Ayrıldık	183
Pisada Döndi	185
Seni Incitmaya	188
Harap Eder	190
Beter, Hatıca	191
Ahı - Zar Olar	193
Yañaklarıñ Alına	195
Çagdır Bu Çağlar	196
Dönmenem, Begler	198
Bolduğı Bardır	200
Görülsin İndi	202
Baraylıñ	204
Dövranı Bardır	206
Sagat Gütse Gerekdir	209
Çıkıp Gideliñ	212
Lebap, Hoş İndi	213

ZELİLİ

Canımıñ Cananası.....	221
Gelyâr	223
Köz Biläni	224
Aldadı Meni	226
Dostdan Gaçar	228
Aglar	230
İş Bolsa	232
Yalandadır.....	234
Başda Bellidir	235
Käre Döndi	237
Gürgene Gideli	239
Bellidir.....	240
Boldum.....	242
Yoldur Bu.....	244
İndi.....	246
Eyledi Husnuna Hırıdar Meni	249
Halım Perişan	251
Gerekdir.....	254
Döndi	255
Meniñ.....	257
Ey Gardaş	259
İslemen Seni	261
Yar Senden	263
Seyle Gideli.....	264
Salam, Seyidi!	265
Vatanım Seni	269
Sil Bolar Boldı.....	272
Halım Bardır	273
İçinde.....	275
Gıgırmak Bilen	277
Yaraşmaz.....	280
Özge Dem Bolmaz	283

MOLLANEPES

Dışlerine.....	287
Zarı Bilen.....	289
Gülüstanıma.....	291
Yar Bir Yana, Biz Bir Yana	292
Gitdim	293
Mollanepes.....	295
Rähm Etmezmiñ Halıma	297
Hiç Görmedim İllerde	299
Heserli.....	301

Ol Yılan	302
Nazlı Yar	303
Yay İmdi	304
Yadıma Düşdi.....	305
Gız - Gelniñ Aydışığı.....	307
Añsa.....	310
Oyanmadıñ	313
Berkarar Bolsun	316
Köñlüm.....	319
Ovadan Gelin	321
Diydi: "Ayt Arziñ, Mihman"	323
Bäri Gel	325
İstäp Ki Gözel Yarı	328
Ner Gezgin	331
Köñlüm.....	332

MÄTÄCİ

Yazırhaniñ Gızı.....	339
Bilen Barmı?	340
Saçıñ.....	342
Bozan Barmı?	344
Zülpüñ Seniñ	345
Aydışık	346
Bugday	348
Getirer	350
Är Biläni	351
Har Bolsa	353
Diymek Olmaz.....	355
Yol Biläni.....	356
Bähm Eder	357
Aydışık	359
Mährim Alan Yar	362
Meñzär Bağıñ Gülüne	363
Irakda Durma.....	365
Kim Geler?	367
Menek - Menek Hallara.....	369
Gara Göz Gelin	370
Onda Bar	371
Gerekdir.....	372
Är Dörär	375
Ayperi	376
Elden Gider	378

ŞİİR BAŞLIKLARI DİZİNİ	380
-------------------------------------	------------

ÖN SÖZ

1991 yılı Türk dünyası için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çözülmesi neticesinde, bağımsız Türk devletleri kurulmuş ve biz Türkiye Türklerine kapalı kapılar onca yıldan sonra açılmıştır. Kucaklaşmaların ardından, uzak kaldığımız zamanı telafi etmek, tanımak ve tanıtmak arzusuyla yoğun çalışmalar başlamıştır.

Elinizdeki antoloji 18.-19. yüzyıl klasik Türkmen şiirini ve bu dönemin şairlerini tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır. Antolojiye alınan şiirler, Kömek Kuliyev, Anna Sous ve Redaktör Tecen Nepesov tarafından hazırlanıp Sülgün, Mırat, Annagılı Hocaaguliyev tarafından resimlenen ve 1991 yılında Aşgabat'ta "Turan" Neşriyat tarafından *Türkmen Şıgrıyetiniñ Dürdäneleri* adıyla Kiril harfleriyle yayımlanan yedi kitaptan seçilmiştir. Şiirlerinden örnekler verilen şairler Magtımğulı, Magrupı, Kemine, Seydi, Zelili, Mollanepes ve Mätäci'dir.

Uzun ünlüler Türkmencenin önemli bir özelliğidir. Kiril harfleriyle yazılan metinlerde bu uzunluklardan bir kısmı imlaya yansımakta, ancak bütün uzunluklar belirtilmemektedir. Elinizdeki metinlerde sadece imlaya yansıyan uzunluklar gösterilmiştir. Metinler Kiril alfabesinden Latin alfabesine aktarılırken "Türk dünyası ortak alfabesi" esas alınmıştır. Aslında Kiril harfli metinlerin ne ölçüde 18. ve 19. yüzyılın dilini yansıttığı tartışmaya açıktır. Fakat antoloji hazırlanırken Arap harfli metinlerden hareket edilmiş olsaydı bu metinlerin söz konusu dönemin fonetiğini ne ölçüde yansıtabildiği de tartışmaya açık olacaktı. Bu tartışmayı bir kenara bırakarak çalışmamıza Kiril harfli metinlerin yansıttığı fonetiği ve bu metinlerin imla sistemini esas aldık.

Bu antolojinin ilk baskısı Yesevî Yayıncılık tarafından 1995 yılında yapılmış ve antolojide uygulanan transkripsiyon sisteminin Kiril harflerinden Latin harflerine geçiş sürecinde bir örnek olması düşünülmüştü. O neşir sırasında emeği geçen Hoca Ahmet Yesevi

Vakfı Başkanı Prof. Dr. Erdoğan Aslıyüce'ye, Prof. Dr. Metin Akar'a, merhum Dr. Yücel Dağlı'ya ve Dr. Arzu Erdoğan Öztürk'e minnetlerimizi sunarız. Elinizdeki baskının tashihlerini ise genç meslektaşlarımız ve doktora öğrencilerimiz Emriye Sonkaya, Hülya Şen Uzunoglu ve Gökçe Bulut yaptı, kendilerine teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali
Prof. Dr. Gülden Sağol Yüksekaya

GİRİŞ

18. yüzyıl, Türkmenler arasında yazılı edebiyat geleneğinin yerleştiği yüzyıldır. Köklü bir edebiyat geleneğine sahip oldukları hâlde bu, daha ziyade nesilden nesile şifahen aktarılan sözlü bir edebiyat olmuştur. Sözlü edebiyatın türlerinden olan destan (*dessan*), bilmece (*matal*, *tapmaça* veya *kim bilmeşek*), şarkı ve türkü (*aydım*) ve masal (*erteki*), bugün de Türkmenlerde güçlü bir gelenek hâlinde yaşamaktadır.

Magtıngulı, Magrupı, Kemine, Seydi, Zelili, Mollanepes ve Mätäci klasik Türkmen edebiyatının öncüleri ve temsilcileridir. Bu klasik edebiyat, hem diğer Türk edebiyatları gibi klasik şark edebiyatından hem de sözlü edebiyattan etkilenmiştir. Sözlü edebiyatın etkisi klasik şairlerin eserlerindeki dilde de rahatlıkla izlenebilir.

Şiirlerinden örnekler verdiğimiz şairlerin hayatlarından söz etmeden önce yaşadıkları döneme de kısaca değinmek yerinde olur. 18. yüzyıl, Türkmenlerin zorlu bir dönemidir. Bir yandan Nadir Şah'ın bütün Müslümanları kendi hâkimiyetinde toplama arzusu, diğer yandan Hive ve Buhara hanlarının çektirdiği sıkıntılar, Türkmen boylarının kendi aralarındaki anlaşmazlıklar, çatışmalar, sosyal ve ekonomik sıkıntılar, zayıf idareciler, sahte din adamları, rüşvetçi kadılar gibi huzursuzluğa yol açan sebepler, o zamanlar yeni yeni yerleşik hayata geçmeye başlayan Türkmenleri bezdirmektedir.

Klasik Türkmen şiirini incelediğimizde şairlerin yaşadıkları ortama kayıtsız kalamadıklarını ve şiirlerini birer kılıç gibi kullandıklarını görürüz. 18. yüzyılın ortalarından itibaren Türkmenler arasında bağımsızlık, özgürlük, merkezî bir devlet kurma gibi idealler gelişmeye başlamıştır. Şairlerin de bu gelişmede büyük payları olduğu şüphesizdir. Bu dönem şairleri vatan sevgisini dile getirmişler, halkın maneviyatını yükselten şiirler yazmışlar, Türkmen boylarının birleşerek bağımsız merkezî bir devlet kurulması fikrini işlemişler ve Türkmen şuurunu olgunlaştırmışlardır. Özellikle vatanseverlik, bağımsızlık ve yiğitlik gibi temaları benimseyen bu şairler, zulmü, adaletsiz yöneticileri tenkit etmişler, sosyal huzursuzlukları dile getirmişlerdir.

Klasik Türkmen şairlerinin dili, ustalıklı kullanılmış halk dilidir. Bu şiir, gerek dili gerek içeriğinin içtenliği ile Türkmen ruhuna ve Türkmen hissiyatına hitap edebilmiş ve aynı zamanda bu duyarlılığın somut bir örneği olmuştur.

MAGTIMGULI

Klasik Türkmen edebiyatını şekillendiren, seçkin bir halk filozofu, âlim ve şair olan Magtımğulı'nın doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte genel kabul, 1146'da (1733) doğduğu yönündedir. 1983 yılı, Türkmenistan'da Magtımğulı'nın doğumunun 250. yılı olarak geniş çaplı faaliyetlerle kutlanınca 1733'te doğduğu resmiyet kazanmıştır. Söz konusu yılda doğduğu kabul edilirse 1783'ten önce vefat etmediği kesindir, zira "Lerzanadır" adlı şiirinde elli yaşında olduğunu belirtmektedir.¹

Bir lakap olduğu düşünülebilecek olan Magtımğulı (Mahtumkulu, Mahdumkulu, Magtımğulı) dışında şairin başka bir adı bilinmemektedir. Şiirlerinde daha çok bu adı, bazen de Pıragı, Firâkî, Firâğî) mahlasını kullanmıştır. "Mahtum Kuli" veya "Magtımğulı" adını (lakabını) şairin hem dedesinin hem babasının kullandığı göz önüne alınırsa bu ismin aile adı yerine geçtiği düşünülebilir.

¹ *Türk Ansiklopedisi*'nde 1730-1780 ("Türkmence", *Türk Ansiklopedisi*, XXXII, Ankara, 1983, 426), *Türkmen Sovet Ensiklopediyası* ("Magtımğulı", *Türkmen Sovet Ensiklopediyası*, 5, Aşgabat, 1983, 284) ile doğumunun 250. yılı münasebetiyle basılan eserde (*Mahtum Kuli. Sayılanan Eserler, Aşgabat, 1983, 5*) 1733-1783, Türkmen Edebiyatı adlı kitapta (M. Köşäyev, B. Garriyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas için Okuv Kitabı, Aşgabat, 1993, 120*) 1733-1791, bu kitaba aldığımız şiirlere kaynak olan eserde (Kömek Kuliyeve, Anna Sous', haz., Tecen Nepesov, red. *Türkmen Şıgıyretiniñ Dürdäneleri: Magtımğulı, Aşgabat, 1991, 3*) 1733-1798 yılları arasında yaşadığı söylenmektedir. A. Caferoğlu 18. yüzyılın 30-80 yılları arasında yaşadığını belirtmekte (A. Caferoğlu, *Türk Kavimleri*, 2. Baskı, İstanbul, 1988, 40), Y. Azmun ise "Büyük Türkmen Şairi Mahtum Kuli Pıragı" ile "Who was Makhtum Kuli?" adlı yazılarında şairin doğum tarihini tahminen 1733 olarak verdikten sonra, ölüm tarihi olarak ilk makalesinde 18. yüzyılın sekseninci yıllarının sonları veya doksaninci yıllarının başlarını, ikinci makalesinde ise 18. yüzyılın sonlarını göstermektedir (Yusuf Azmun, "Büyük Türkmen Şairi Mahtum Kuli Pragi", *Türk Kültürü*, 29 (1965), 307, 309; "Who was Makhtum Kuli?", *Journal of Turkish Studies=Türklik Bilgisi Araştırmaları. Gerhard Doerfer Festschrift*, 13 (1989), 1, 7).

“Äleme Belgilidir” adlı şiirinde kendisini şöyle tanıtmaktadır:

*Bilmeyen soranlara aydın, bu garıp adımız:
Aslı - Gerkez, yurdu - Etrek, adı - Magtımgulıdır.*

Etrek Nehri'nin kıyısında bulunan Hacıgovşan'da bir ulema ailesinin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Hive Medresesinde eğitim gören babası Devlet Mehmet Âzâdî (Dövlëtmâmmet Azadı, 1700-1760), Göklen uruğunun Gerkez kabilesinden olup Garri Molla olarak tanınan âlim ve şair bir kişidir. Dört baptan oluşan oldukça hacimli bir eser olan *Va'z-ı Âzâd (Vagzı-Azat)* adlı ahlaki mesnevinin şairi olan Âzâdî, bu eserinde 18. asırda yaşayan Türkmen boylarının siyasi ve iktisadi durumunu dile getirmiş, iç çatışmalar ve kavgalar sebebiyle merkezî bir siyasi otoritenin altında birleşemeyen, dağınık ve göçebe olarak yaşayan Türkmenleri bir araya getirme, birlik oluşturma, böylece toplumsal düzenin tesisi ve iktisadi refaha ulaşma yolundaki görüşleriyle kanaat önderliği yapmıştır. Bu özelliklerinden dolayı ünlü şairin adı bugün Türkmenistan'ın en büyük üniversitelerinden biri olan “Dövlëtmâmmet Azadı Adındaki Türkmen Milli Dünyâ Dilleri İnstitutu”nda yaşatılmaktadır.

İlk eğitimini babasından alan Magtımgulı sonra Nıyazsalih'in (Nıyaz Salih) öğrencisi olmuştur. Gençliği Etrek, Soñudag, Gızıl-bayır civarında geçmiş ve baba mesleği olan keçecilik ile gümüş ustalığı sanatını da devam ettiren Magtımgulı, Gızıl-yak (şimdiki Esenmenli) köyündeki İdris Baba'nın medresesinde bir yıl öğrenim gördükten sonra, Buhara'daki Gögeldaş medresesine gitmiştir. 1757 yılında dönemin en tanınmış medresesi olan Hive'deki Şırgazi Medresesinde üç yıl öğrenim görmüştür. 21 Mart 1760'ta babasının vefatı üzerine vatanına dönmüştür. Magtımgulı'nın hayatının daha sonraki dönemleri hakkında pek bilgi bulunmamaktadır.

Çok seyahat etmesi, İran, Afganistan, Hindistan, Irak gibi ülkelerde bulunması, ona farklı hayat tarzlarını, medeniyetlerini yakından tanıma fırsatı vermiş, ufkunu, dünya görüşünü genişletmiştir. “Neyläyin” adlı şiirinde seyahat etmeyi ne kadar çok sevdiğini dile getirmektedir:

*Köñül istär gezsem dünyä - älemi,
Ganatım yok, uça bilmen neyläyin.*

Magtımğulı'nın şiirlerini kaleme aldığı 18. yüzyılda Türkmenler, daha doğru bir tabirle Orta Asya'daki bütün Türk boyları, siyasi, ekonomik ve sosyal huzursuzluklar içindeydi. Yavaş yavaş yerleşik hayata geçiyorlardı, güçlü bir devlete, merkezî bir otoriteye sahip değillerdi. Birbirleriyle daimî olarak mücadele eden küçük hanlıklar vardı ve hanlıkların içinde de kabileler arası mücadeleler yaşıyorlardı. 18. yüzyıl Türkmenlerinin en önemli şair ve toplum önderlerinden olan Magtımğulı, -aynen babası gibi- kendisinden iki yüzyıl sonra kurulacak olan bağımsız Türkmenistan'ın hayalini kurdu, yabancı güçlerin zulüm ve saldırılarından kurtulmak için öncelikle Türkmen boylarının birleşmesi ve bağımsız merkezî bir devlet kurulması gereği üzerinde durdu. “Bäşimiz”, “Türkmeniñ”, “Türkmen Binası”, “Öñi-Ardı Bilinmez” vd. şiirlerinde vurguladığı bu birlik ve beraberlik ruhu, günümüzde Magtımğulı ve diğer şairlerin etkisiyle yüceltilmektedir.

Yerinden yurdundan edilen, esir pazarlarında satılan, yağmalanan halkına yürekten yanmış, şiirlerinde onların dertlerini dile getirmiş ve Türkmenlerin maneviyatını yükseltecek şiirler yazmıştır. Vatan duygusu çok kuvvetli olan şair, “Türkmeniñ” adlı şiirinde Türkmenlerin sahip olduğu değerleri anlatmakta ve vatanını övmektedir. “Mert Bolmaz” adlı şiirinden alınan şu mısralar onun vatan hakkındaki duygularını özetlemektedir:

Eşit adam, dogan ilden

Gayrı mähriban yurt bolmaz.

Magtımğulı'nın Türkmenlerin hayatını anlatan şiirlerinden yola çıkılarak devrin sosyal hayatının analizi yapılabilir. Sosyal adaletsizlikten, toplumsal huzursuzluğa sebep olan din âlimi ve idarecilerden, fakirleri ezen zenginlerden, rüşvet yiyen kadınlardan şikâyet eden, talancılığa karşı çıkan, mertliği, yiğitliği, atı, silahı, dostluğu, barışı, insan sevgisini, çok sevdiği memleketinin tabiatını ve halkını anlatan yüzlerce şiire sahip olan şair, gariplere, acizlere ve yoksullara hep merhametle yaklaşmıştır. “İli Gözlär”, “Geçip Baradır”, “Don Bolsa”, “Ay-Günüñiz Batmaga”, “Döke Başladı”, “Gaça Başladı”, “Bolmasa” vb. şiirleri şairin bu duygularını yansıttığı şiirlerdendir. “Gaça Başladı” adlı şiirinde kötü idarecileri ve sahte din adamlarını “kıyamet alameti” olarak göstermektedir:

*Şalarda galmadı hökmi-adalat,
Bir pul için müfti berer rovayat,
Bil, bu işler - nışanayı-kıyamat,
Zalımlar bitoba öte başladı.*

Magtımğulı'nın nasihat edici şiirleri de çoktur. Türkmenlerin "halifesi" ve "akıldarı" olarak kabul edilen Magtımğulı, halkı aydınlatmak için şiirlerinde öğüt verici bir üslup kullanmış, doğru yolu göstermeyi kendisine verilmiş mukaddes bir görev kabul etmiş, insanlara açgözlülük, hırsızlık, korkaklık, ahlaksızlık, amaçsızlık, miskinlik, yalancılık ve dedikodudan uzak durmalarını, anlayışlı, bilgili, terbiyeli, nazik, ileri görüşlü, mert, kuvvetli, kararlı, becerikli, çalışkan, vefalı, dürüst, misafirperver olmalarını öğütlemiştir. "Yaraszamaz", "Söhbet Yagşıdır", "Duz Hem Bolmasa", "İkrarsız Ärden", "Sazına Degmez" vb. şiirleri şairin bu temalarda yazdığı şiirlerdir. "Durasıñ Geler", "Gıbatkeş", "Hab Atan", "Çilimkeş" vb. şiirlerinde enfiye çekme, sigara içme gibi zararlı alışkanlıkların insanın gelişimini engellediğini dile getirmiştir. Babası Äzâdî gibi dinî temellere dayalı görüşleriyle insanları iyiye, doğruya sevk etmeye çalışmıştır. Magtımğulı'nın bazı dizeleri, bugün halk arasında atasözü hüviyetinde yaşamaktadır.

Magtımğulı'nın aşk ve sevgi üzerine söylediği şiirler de vardır. Bazı aşk şiirlerinde Türkmen kızlarının güzelliğini, edep ve erkânını, sevginin kutsallığını, kadının sosyal hayattaki yerini dile getiren Magtımğulı, gençlik yıllarında gönül verdiği, fakat evlenmesine engel olduğu için ayrılmak zorunda kaldığı Benli (Menli, Meñli) için pek çok şiir yazmıştır. "Ayrıldım" adlı şiirini ise Meñli'nin başkasıyla evlendirilmesi üzerine kaleme almıştır. Şairin "Bu Derdi", "Yar Bizim Sarı", "Gızmalı Boldum" adlı şiirleri sevginin kutsallığı, yüceliği, "Gördüñmi?", "Novruzdan Seni", "Aşık Bolmuşam" gibi şiirleri de Türkmen kızlarının güzelliği, terbiyesi ve becerikliliği hakkındadır. "Öylengin" adlı şiirinde ise evlilikle ilgili görüşlerini açıklamaktadır:

*Yigit halıñ garrılığa
Salayın diyseñ, öylengin.
Kethudalık endişesin
Kılayın diyseñ, öylengin.*

Ağabeylerinin esir alınarak götürüldükleri yabancı yerlerde ölmesi, iki evladının küçük yaşta vefat etmesi, geride başka çocuğunun kalmaması onu derinden etkilemiş ve şiirlerine yansımıştır. “İzlamayan Boylarmı?” adlı şiirinde, Sarı ve İbrahim adlı oğullarının ölümünün onu nasıl derin bir kedere boğduğu hissedilmektedir.

Dinî-tasavvufî düşüncenin temelini oluşturan dünyanın faniliği en temel temalarındandır. Halk şiiri geleneğindeki bade içme motifi onda da görülür. “Uçdum Yaranlar” şiirinde Magtımğulı’ya bade, Kırklar tarafından sunulmuştur. Rüüyayı bir cuma gecesi görmüş, kanat vurup göklere uçmuş ve dünyayı böylece gezerek seyretmiştir. Artık Magtımğulı başka bir âlemedir, bilge olmuş, pişmiş, tutuşmuş, yanmış, mana pazarında hayata dönmüştür.

Nizâmî, Sa’dî-i Şîrâzî ve Fuzûlî gibi klasik şairlerin eserlerini okuyan Magtımğulı, klasik Türk edebiyatını, özellikle de Nevayî’yi çok iyi bilmekle beraber kendi şiirlerini canlı Türkmen lehçesiyle ve halkın anlayıp benimseyeceği bir üslupla kaleme almıştır. Dili çok sade olan şairin, üslubu da maharetli bir sadeliktir.

Magtımğulı halk edebiyatında çok yaygın kullanılan, hatırda tutulması ve türkü hâline getirilmesi kolay olan murabba biçiminde eserler vermiştir. Bununla birlikte muhammes, gazel, müseddes, müsemmen gibi nazım şekillerinden de istifade etmiştir. Şiirlerinde hece veznini de, Arap ve Fars edebiyatlarının tesiriyle Türkmen edebiyatına geçen aruz veznini de kullanan, doğrudan anlatım, tahkiye, karşılıklı soru-cevap gibi çeşitli anlatım biçimlerini; istiare, istifham, telmih gibi çeşitli söz sanatlarını da kullanan Magtımğulı, şiirlerinde ninnilere, manilere, atasözlerine yer verdiği gibi, na’t ve münacatlara da yer vermiştir.

Tespit edilen şiirlerinin sayısı 500’ü aşan, Türk dünyasının birçok coğrafyasında tanınan, şiirleri çeşitli dillere çevrilen, eserleri ile Türkmen edebî tarihinde altın bir sayfa açan Magtımğulı, Türkmen edebiyatının inkişafında ve Türkmencenin edebî dil olarak gelişip yaygınlaşmasında büyük rol oynamıştır. İdeal Türkmen tipine örneklik etmiş, halk tarafından sevilip benimsenmiştir. Türkmen edebiyatının en büyük şairi olarak kabul edilen Magtımğulı, Seydi, Zelili, Kemine, Mollanepes, Magrubi ve Mâtâci ile birlikte Türkmen halk edebiyatının *yedigeni* olarak anılmaktadır. Zaten Seydi, Zelili, Kemine, Mollanepes gibi klasikler ve birçok Türkmen şairi onun

açtığı edebî yolda yürümüşlerdir. Bugün ise başkent Aşkabad'ın en uzun caddesi Magtımğulu adını taşımaktadır. Ayrıca onun adını taşıyan bir enstitü mevcuttur. Magtımğulu Dil ve Edebiyat Enstitüsü El Yazmaları Bölümünde şairin divanının 100'den fazla nüshası bulunmaktadır. 1842'de başlayan şiirlerinin yayımlanması işi, 20. yüzyılın başlarından itibaren hakkındaki çeşitli araştırmalarla birlikte devam etmiştir.

MAGRUPİ

Asıl adı Gurbanalı (Kurban Ali) olan şairin doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. J. Benzing şairin doğum ve ölüm yılını 1735-1795 olarak göstermekte, *Türkmen Sovyet Entsiklopediyası*'nda 1734-1808, bu çalışmada yer alan şiirlerimize kaynak olan eser ile *Türkmen Edebiyatı*'nda 1734-1810 olarak verilmektedir.²

Şimdiki Aşgabat ilinin Bäherden ilçesinin Durun köyünde dünyaya gelen Magrupı kendini “Seypelmelek-Methalcemal” destanında şöyle tanıtmaktadır:

*Asıl nesebim emreli, tiräm magrup,
Adım Gurbanalı - meşhur adım Magrupı.*

Magtımğulu ve Gayıbı ile yakın münasebette bulunan şair, iyi bir eğitim almış, Arap ve Fars edebiyatlarını öğrenmiştir. Ömrünün çoğunu elinde kılıç at üstünde geçirmiş, Türkmenlerin bağımsızlık mücadelesine katılmış, İranlılara esir düşerek 6-7 yıl esaret hayatı yaşamıştır.

Magrupı'nın şiirlerinde devrin bütün temel meselelerine temas edildiği, kötü din adamları ve idarecilerden şikâyet edildiği görülmektedir. “Harap Eyledi” adlı şiirinde şair, bu insanları şiddetle tenkit etmektedir:

² Johannes Benzing, “Die Türkmenische Literatur”, *Philologiae Turcicae Fundamenta*, II, Wiesbaden, 1964, 725; “Magrupı”, *Türkmen Sovet Entsiklopediyası*, 5, Aşgabat, 1983, 284; Kömek Kuliyev, Anna Sous', haz., Tecen Nepesov, red. *Türkmen Şıgryetiniñ Dürdäneleri: Magrupı, Aşgabat, 1991*, 3; M. Küsäyev, B. Garriyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas üçin Okuv Kitabı*, Aşgabat, 1993, 179.

*Ey yaranlar, geldi yaman zamana,
Zalımlar ülkânî harap eyledi.
Dervüşler mest olup, gaytmaz haramdan,
Mollalar içenin şerap eyledi.*

Bütün eserlerini insanlık sevgisiyle yoğuran Magrupı'nın eserlerinde öne çıkan temalar, yiğitlik ve vatanseverliktir. Bu temayı işleyen “Yusup-Ahmet” destanı da şairin yazdığı en güzel destanlarından biridir. “Vatanım Galdı” adlı şiirinde ise çok sevdiği vatanının tabiatını anlatmaktadır:

*Ata - baba tutan datlı vatanım,
Köp bağı - bostanlı vatanım galdı.
Almalı, engürlü, şirin - şerbetli,
Gezmäge sapalı vatanım galdı.*

*Daglarında dürli giyah gögeren,
Çeşmelerde keyik, gulan suvlanan,
Köllerinde ördek, sona avlanan,
Hoş sapa, hoş maza caylarım galdı.*

Magrupı, pek çok şiirin yanı sıra “Seypelmelek-Methalcemal”, “Dövletyar”, “Yusup-Ahmet” ve bu eserin devamı olan “Alı Beg ve Balı Beg” adlı destanları kaleme almıştır. Şairin şiir ve destanlarında askerî kahramanlık teması önemli bir yer tutmaktadır. Magrupı, Türkmen sözlü edebiyatının bir şaheseri olan “Göroğlu (Koroğlu)” destanında işlenen vatanseverlik, kahramanlık, yiğitlik, özgürlük ve bağımsızlık mefhumlarını gerçek tarih sayfalarında yer alan hadiselerle uyarlayarak canlandırmıştır. Türkmen yiğitlerine öncülük yapıp Hive hanına, İran şahına karşı savaşan Dövletyar, “Dövletyar” adlı eserinin kahramanıdır. Destanda Dövletyar'dan başka daha pek çok tarihî şahıs yer almakta, olaylar tarihî bir zeminde gelişmektedir. “Bin Bir Gece” masallarına nazire olarak da “Seypelmelek-Methalcemal” destanını kaleme almıştır. Türkmen edebî tarihinin önemli destancılarından biri olan Magrupı, millî edebî harekette Magtım-gulı'nın yanında yer alır.

KEMİNE

Kemine mahlasını kullanan şairin asıl adı Mämmetveli'dir (Mehmet Veli). Tahminen 1770-1840 yılları arasında yaşayan Kemine, bir hiciv ustasıdır. Saragt'ta yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini doğup büyüdüğü yer olan Saragt'taki köy mektebinde aldıktan sonra Buhara ve Hive'de okumuştur. Ama yoksulluk, şairin ciddi bir tahsil görmesine imkân vermemiştir. Buna rağmen kendini geliştirerek devrinin itibar sahibi kişilerinden olmuştur. Magtımğulı'nın öğrencisi ve onun açtığı yolun takipçisi olan şair, Mollanepes, Talıbı gibi devrinin diğer tanınmış klasik şairleri ile de ilişki içinde olmuştur. Kemine'nin Velmämmet (Veli Mehmet) adlı oğlu da şairdir.

Ömrü maddi sıkıntı içinde geçen, yaşantısının gerçeklerini büyük bir ustalıklı dille getiren, insanlara zenginlikleri ölçüsünde değer verilen bir zamanda yaşadığını anlatan Kemine'nin adı ve kırk yamalı paltosu (*içmegi*), Türkmenler arasında yoksulluğun sembolü olmuştur. "Garıplık" adlı şiirinde yoksulluğu anlatır:

*İlyesem, içmesem, mıdarım ötmez,
Bürenip yatmaga kararım yetmez,
Günde müñ kovlasam, baylara gitmez,
Goş basıp, dulumda yatar garıplık.*

"Kazım", "Beyle", "Garıp" vb. eserlerinde halkı aşağılayan ve istismar eden hocaları, kadıları, ağaları keskin bir dille yermiştir:

*Yalbarır men "bay aga!" diyp, göyü ak mumdan beter,
Baylarıñ basgançağı boldum - gısım gumdan beter,
"Ber hakım!" diyp gıssasa, çişer otır humdan beter,
Ogrı şum, orramsı şum hem, belki, ol şumdan beter,
Bir hudanıñ urganı, hiç yerde sansızdır garıp.*

"Garıp"

Kemine'nin bu insanlara karşı yönelttiği keskin hiciv dikkate değer nitelikte olup eserleri, 18-19. yüzyıl Türkmen toplumunun bir eleştirisidir:

*Aksakgal ederler oğlan - uşakdan,
Maslahat sorarlar dondan - guşakdan,
Garıp bolsañ, yağşı görmez eşekden,
Kazılarıñ halka ızası beyle.*

“Şahası Beyle”

Nüktedanlığı ile bilinen Kemine'ye atfedilen birçok latife vardır. Bu sözlerin bir kısmı bizzat şaire ait olsa da pek çoğu halk tarafından onun hicivlerine benzetilerek oluşturulmuştur.

Eserlerinde aşk, sevgi ve bağlılık temasını da işleyen şair, “Canıñ Barında” adlı şiirini eşinin ölümü üzerine kaleme almıştır:

*Bir kem otuz yıldır sürüşdim dövran,
Yar, sensiz gerekmez bu panı cahan!*

Fakat eşinin ölümünden, kendi çaresizliğinden bahsederken bile sosyal konulara temas ettiği görölmektedir:

*Dostlar bilen bir magrıpet açmadım,
Gül ömrümde gül gunçasın guçmadım,
Näzi-nıgmat görüp, iyip - içmedim,
Aşsız galdım aşñ, naniñ barında.*

Aştan söz ederken hürriyet sevgisini de dile getiren şair, eserlerinde, yaşam, insan ve vatanseverlik gibi temaların yanı sıra, Türkmen gençlerinin yiğitliğine, kızlarının terbiyelerine ve el becerilerine de değinmiştir:

*Yağşını yasan ussalar,
Pähm etmez aklı gısgalar,
Galar gadımkı nusgalar,
Hünärli goluñ derdinden.*

“Diliñ Derdinden”

Şairin eserlerinin bir kısmında ahlaki nasihatler yer alır ve o bu tür eserlerinde insanların kendi kendilerini eğitmelerini öğütlemektedir. Hicivli bir dili olan Kemine'ye "Türkistan'ın Hoca Nasreddin Efendisi" denilmesi boşuna değildir.

SEYDİ

Çärcew vilayetinin Garabekevül ilçesinin Lamma köyünde doğan ve asıl adı Seyitnazar olan Seydi'nin doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Johannes Benzing "Die Türkmenische Literatur" da şairin 1768-1830 yılları arasında yaşadığını ileri sürmekte, bu kitapta yer alan şiirlerin kaynağı ile *Türkmen Edebiyatı* ve *Türkmen Sovet Entsiklopediyası*'nda ise 1775-1836 yılları arasında yaşadığı belirtilmektedir.³

Ömrünün çoğunu Lebap civarında geçiren Seydi, Merv, Hive, Ahal, Etrek, Gürgen, Garrıgala, Gızılbat'ta da bulunmuştur. İlköğrenimini doğduğu köyde gördükten sonra, Hive'deki Şirgazi medresesinde okumuş ve orada Zelili ile dostluk kurmuştur. Zamanla bu dostluk ikisinin eserlerine de yansımıştır.

18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın başlarında Buhara emirleriyle Hive hanları Türkmen topraklarına baskın yapmaktaydılar. Türkmen topraklarını korumak için savaşan Seydi, boylar arasındaki anlaşmazlıkların bir kenara bırakılıp düşmana hep birlikte karşı koymanın gerekliliği üzerinde durmuş ve bu düşüncelerini "Sagat Gütse Gerekdir", "Baralı, Begler", "Görülün İndi" adlı şiirlerinde dile getirmiştir:

³ Johannes Benzing, "Die Türkmenische Literatur" *Philologiae Turcicae Fundamenta*, II, Wiesbaden, 1964, 728. Yusuf Azmun da "Türkmen Şairi Seydi (Seyitnazar)" adlı makalesinde şairin muhtemelen 1768'de doğup 1830'da öldüğünü belirtmekle birlikte (*Türk Kültürü*, 48 (Ekim 1966), 1135-1136), "Who was Makhtum Kuli?" adlı yazısında 1775'te doğup 1836'da öldüğünü yazmıştır (Yusuf Azmun, "Türkmen Şairi Seydi (Seyitnazar)" *Türk Kültürü*, 48 (Ekim 1966), 1135-1136). Kömek Kuliyev, Anna Sous, haz., Tecen Nepesov, red. *Türkmen Şıgıyietiniñ Dürdaneleri: Seydi*, Aşgabat, 1991, 3; M. Küsäyev, B. Garrıyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas üçin Okuv Kitabı*, Aşgabat, 1993, 220; "Seydi", *Türkmen Sovet Entsiklopediyası*, 7, Aşgabat, 1986, 473.

*Bir yerde top bile baydak dikilsin,
Goşun iki yandan sap - sap çekilsin,
Kelleler kesilsin, ganlar dökülsin,
Arada gurt oynı gurulsın indi!*

“Görülsin İndi”

*Başdan-ayak külli ärsarı gelip,
Teke, satır, sarık bisyarı gelip,
Bil ki türkmen atlı il barı gelip,
At münüp, don geyip gitse gerekdir.*

“Sagat Gütse Gerekdir”

Asıl işi çiftçilik olmasına rağmen ömrünün çoğunu mücadele içinde geçiren Seydi, Türkmenlerin bağımsızlığı uğrunda savaşmıştır. Mücadeleci ruhla pek çok şiir yazmış, “Goşa Pudağım” adlı bir de destan kaleme almıştır. Şiirlerinde vatan sevgisine çok büyük bir yer veren şairin “Lebap, Hoş İndi”, “Galdıñ, Hoş İndi”, “Dönmenem, Begler”, “Baralı, Begler”, “Goçaklar”, “Görülsin İndi”, “Çıkıp Gideliñ”, “Biçäre Bolup Geldik” vb. şiirleri, bu temada yazdığı en güzel şiirlerdir. Seydi’nin “Dönmenem, Begler” adlı şiirinde yer alan:

*Vatan için çıkdım gır at üstüne,
Tä canım çikinça, dönmenem, begler!
ile
İl-gün için şirin canım bermäge
Urdum başım, şertden sınmanam begler!*

beyitleri hayata bakışını özetlemekte, vatanı için ölüme meydan okuduğunu göstermektedir. Vatanseverliği ve cesareti öven şair, “Dönmenem, Begler” adlı şiirinde olduğu gibi eserlerinin büyük bir kısmında başından geçen hadiseleri anlatmış, yaptığı kahramanlıkları nakletmiştir. Zelili’ye yazdığı mektuplarında da vatan sevgisini dile getirmiştir. Seydi’nin vatan sevgisi, yurdunun hudutlarını aşmakta, sadece doğduğu topraklar için değil, bütün Türk yurdu için kaygılanmaktadır. “Pisada Döndi” adlı şiirinde “Bu rahatlık boldı uzak, tozdı garagalpak, gazak” mısraları dikkat çekicidir.

Seydi “Kâri-Sogaba”, “Tire Meñzedi”, “Galana Meñzâr”, “Mazanı Biler”, “Gatmak Bilen” vb. şiirlerinde devrinin güncel konularına da değinmektedir. “Üsti Bedeviñ” adlı şiirinde ise yiğitlerin savaş yoldaşı olan atlar anlatılmaktadır.

Şairin eserlerinde aşk ve sevgi teması da işlenmiştir. “Garasaç”, “Nâzli Han Saña”, “İki Gül Bilen” vb. şiirlerinde Türkmen kızları methedilmektedir. Kendi köyünden Hatıca (Hatice) adlı bir kızla evlenmiş ve ona olan sevgisini eserlerinde anlatmıştır. “Gal İndi” adlı şiirinde Hatıca’ya:

*Seçip, saylap, höves bile alanım,
Göz guvancım, Hatıca can, gal indi!*

demektedir.

Altı çocuğu olan Seydi, dört oğlunu kaybetmiştir. “Begnazarım”, “Zülalımdan” adlı şiirlerini ilk iki oğlu öldüğünde kaleme almış, “Bay İndi” ve “Goşa Pudagım” adlı eserlerinde ise diğer iki oğlunun ölümünden duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir.

Seydi’nin “Sen Çölün”, “Üsti Bedeviñ” şiirleri Türkmen edebî tarihinde kır ve tabiat temasını işleyen en iyi eserler olarak kabul edilmektedir.

Şiirlerinin çoğunu murabba biçiminde yazmıştır. Fakat gazel, muhammes, müstezet, tuyuğ gibi şekillerden de istifade ettiği görülmektedir. Birkaç şiiri hariç, umumiyetle halk dilini kullanan şairin aruz ölçüsünden ziyade hece ölçüsüne rağbet ettiği görülmektedir.

ZELİLİ

Adı Gurbandurdı (Kurban Durdu) olan ve Zelili mahlasını taşıyan şairin, doğum ve ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. J. Benzing şairin muhtemelen 1790-1844 yılları arasında yaşadığını söylemektedir.⁴ Y. Azmun “Türkmen Klâsik Edebiyatının Büyük Simâlarından: Kurbandurdı Zelilî” adlı makalesinde tahminen

⁴ Johannes Benzing, “Die Türkmenische Literatur”, *Philologiae Turcicae Fundamenta*, II, Wiesbaden, 1964, 728.

1798-1800 yılları arasında doğduğunu ve 1852-1853'te vefat ettiğini yazmakta, "Who was Makhtum Kuli?" adlı yazısında ise şairin yaşadığı yılları 1785-1846 olarak göstermektedir.⁵ *Türkmen Edebiyatı*'nda doğum ve ölüm yılları 1779-1846 olarak verilmiştir.⁶ Bu antolojiye kaynak olan eserde ise 1780-1852 yılları arasında yaşadığı ileri sürülmüş, *Türkmen Sovet Entsiklopediyası*'nda ise şairin 19. yüzyıl şairi olduğu ifade edilmiş, doğum ve ölüm yıllarına değinilmemiştir.⁷

Babasının adı Mämmetdövlet'tir (Mehmet Devlet), annesi Hurma ise büyük şair Magtımğulı'nın kız kardeşinin kızıdır. Gürgen'in Garaguzı köyünde doğan Zelili, Etrek ve Garrıgala civarında yaşamıştır. İlk tahsilini köy okulunda yaptıktan sonra, Hive'deki Şırgazi medresesinde öğrenimine devam etmiştir. Gençliğinden itibaren halk edebiyatına merak sarmış, kendisinden önce yaşayan şairlerin, özellikle de dayısı Magtımğulı'nın eserlerini hıfz etmiştir.

Zelili'nin aşk üzerine yazdığı "Harayım Döndi", "Yar Senden", "Şaylı Bolmasa" gibi şiirlerinde sözü edilen sevgi dünyevi sevgidir. Şairin aşk üzerine yazdığı şiirlerinin hepsi, "Gelyär", "Döndi", "Döndi Hanım", "Canımıñ Cananası", "Men Seni" adlı şiirlerinde olduğu gibi gençliğinde gönül verdiği, fakat evlenemediği Döndi (Döndü) için söylenmiştir.

Gümüş ustalığı ve tarım ile meşgul olan Zelili, Türkmenlerin sıkıntılı ve karışık döneminde yaşamış ve eser vermiştir. Bu tarihlerde Türkmenler bir yandan Hive hanlığının diğer yandan İranlıların saldırıları ile karşı karşıyaydılar. Türkmen boyları bu saldırılara karşı mücadele vermekteydiler. Bu mücadele gittikçe güçlenerek Türkmenlerin bağımsızlık savaşına dönüşmüştür. Bu tarihî olayları Zelili'nin eserlerinde takip etmek mümkündür. 1816'da Hive hanı Muhammet Rahim Han, Gökleñlerin büyük bir kısmını Hive'ye sürdüğünde Zelili de sürülenler arasındadır ve ancak yedi yıl sonra

⁵ Yusuf Azmun, "Türkmen Klâsik Edebiyatının Büyük Simâlarından: Kurbandurdu Zelilî", *Türk Kültürü*, 39, (Ocak 1966), 262-263; Yusuf Azmun, "Who was Makhtum Kuli?", *Journal of Turkish Studies=Türklük Bilgisi Araştırmaları. Gerhard Doerfer Festschrift*, 13 (1989), 1.

⁶ M. Küsäyev, B. Garrıyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas için Okuv Kitabı*, Aşgabat, 1993, 235.

⁷ Kömek Kuliyev, Anna Sous', haz., Tecen Nepesov, red. *Türkmen Şıgryetiniñ Dürdaneleri: Zelili*, Aşgabat, 1991, 3; "Zelili", *Türkmen Sovet Entsiklopediyası*, 3, Aşgabat, 1981, 428.

memleketine dönebilmiştir. “Salam, Seyidi” adlı şiirinde bu baskın ve sürgünden bahsetmektedir:

*Gice bardı, gündiz barmadı ayık,
Gapıllıkda harap boldı halayık,
İş etmedi musulmanlığa layık,
Saldı başlarına govga, Seyidi!*

*Sürüldiler il barısı eñşeşip,
Pığanına daglar, daşlar gımsaşıp,
Asman coşa geldi, zemin govşaşıp,
Bulutlar durdular nala, Seyidi!*

Zelili halkın kötü idareciler tarafından aşağılandığını görmüş ve “İmdi”, “Käre Döndi”, “Özge Dem Bolmaz” vb. şiirlerinde bu olumsuzlukları dile getirmiş, devrinin sosyal durumunu “Köp Alandadır”, “Zer Üstünde”, “Elli Yaşın İçinde” adlı eserlerinde büyük bir ustalıkla anlatmıştır. Türkmenlerin özgürlüğünü, yurtlarının bağımsızlığını her şeyin üstünde tutan Zelili’nin eserlerinin asıl önemi, Türkmenlerin bağımsızlıkları uğrunda mücadelelerini ustalıkla dile getirmesindedir. Onun “Vatanım Seni”, “Nışan Seyidi”, “Seyidi”, “Boldum”, “Seniñ”, “Pul Diyip Aglar” adlı şiirleri, içerik ve sanat değeri yönünden, klasik Türkmen edebiyatında bir dönüm noktasıdır.

Zelili’nin esaret altındayken yazdığı “Vatanım Seni” adlı şiiri vatan sevgisini, vatan hasretini anlatır, bu duygu doğa unsurlarıyla somutlaşmıştır:

*Sugunlı, umgalı, çal goçlı daglar,
Belentden pesdine akan bulaglar,
Sovuk suvlı, ter çemenli avlaglar,
Köñül arzuylar, vatanım, seni!*

Zelili, Seydi ile yakın bir dostluk kurmuş, bu dostluk zamanla onların eserlerine de yansımıştır. Şiirlerinin birçoğunu Seydi’ye hitaben kaleme alan Zelili’nin bu şiirlerine “Seyle Gideli” ve “Salam, Seyidi” örnek olarak gösterilebilir:

Üç yıl boldı bir görmäli didarñ,
Gelmedi bir hat - galamñ, güftarñ,
Azabı-kıyamət - çeken azabñ,
Hak bersin derdiñe şıpa, Seyidi!

“Salam, Seyidi”

Atasözlerinden, darbımesellerden, vezizelerden ustalıkla faydalanmayı başaran ve özellikle murabba biçimini tercih eden şairin akıcı bir dili vardır.

MOLLANEPES

Mollanepes Kadirberdi oğlu 19. yüzyıl klasik Türkmen edebiyatının tanınmış şair ve destancısıdır. 1810 yılında Saragt'ta doğduğu kabul edilen şair, Türkmen boylarının birleşerek Nasreddin Şah'ın hücumunu geri püskürttikleri savaşa katılmış ve yaralanarak vefat etmiştir. J. Benzing'in "Die Türkmenische Literatur" adlı makalesinde, *Türkmen Edebiyatı*'nda ve *Türkmen Sovet Ensiklopediyası*'nda ölüm yılı 1862 olarak gösterilmiştir.⁸ Bu kitaba aldığımız şiirlere kaynak olan eserde ise şairin 1870'te vefat ettiği belirtilmiştir.⁹

Mollanepes, devrin aydın simalarından Molla Kadirberdi'nin en küçük oğludur. Ailesi Merv'e yerleşmiş, şair de ömrünün çoğunu Merv'de geçirmiştir. İlköğrenimini kendi köyünde yaptıktan sonra Merv ve Buhara'da medrese tahsili almıştır. Mollanepes, şair Kemine ile yakın bir dostluk kurmuş ve bu dostluk onun edebî kişiliğinin gelişmesinde etkili olmuştur. Öğretmenlik ve çiftçilik ile meşgul olan şair, Doğu edebiyatını ve tarihini iyi bilmekteydi.

Sosyal eleştiri ve öğüt kapsamına giren eserler de vermekle birlikte Mollanepes'in eserlerinde aşk teması ön plandadır. Pek çok lirik şiirin ve "Zöhre-Tahir" destanının sahibi olan şair, bu sebeple "Aşk mülkünün şahı" lakabıyla anılmaktadır.

⁸ Johannes Benzing, "Die Türkmenische Literatur", *Philologiae Turcicae Fundamenta*, II, Wiesbaden, 1964, 729; M. Küsäyev, B. Garriyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas için Okuv Kitabı*, Aşgabat, 1993, 258; "Mollanepes", *Türkmen Sovet Ensiklopediyası*, 6, Aşgabat, 1984, 27.

⁹ Kömek Kuliyev, Anna Sous', haz., Tecen Nepesov, red., *Türkmen Şıgryetiniñ Dürdäneleri: Mollanepes*, Aşgabat, 1991, 3.

Mollanepes Türkmen edebiyatının gururu, büyük şair ve âlim Magtımğulı'ya büyük bir hayranlık duymuş ve “Könlüm” adlı şiirinde Magtımğulı'yı “Gökleñ şiri” olarak adlandırmıştır:

*Mertler ağlar, tuta bilmez yarağı,
Eñekler gagşaşar, gandır garağı,
Hoş gal, gökleñ şiri molla Pıragı,
Size sarı rovan bolandır könlüm.*

Şairin “Bäri Gel”, “Kakar”, “Sövdüğim”, “Ovadan Gelin”, “İstäp Ki Gözel Yarı” gibi şiirlerinde Türkmen kızlarının güzelliği, terbiyesi, el becerisi anlatılmaktadır. “Aydışık”, yani diyalog tarzında kaleme aldığı “İstäp Ki Gözel Yarı” adlı eseri yoğun ve dramatik duygulara, sevgililerin buluşmasına sahne olur:

*İstäp ki güzel yarı, gördüm ki salamatdır,
Baş goydum ayakında. “Tur! - diydi - ne halatdır?”
Turdum, diydim: “Arzum bar.” - “Arz eyle adalatdır!”
Diydim: “Saña aşık men...” “Goy - diydi - ne hacatdır?”
Diydim: “Periler hanı,
Sensiz neterem canı?”
Diydi: “Bu sözüñ bizge yalğançı hekayatdır.”*

Olayların anlatımında, karakterlerin tasvirinde dramatik bir güç vardır ki bu da Mollanepes'in şiirinin önemli bir özelliğidir.

Mollanepes'in şiirlerinde Türkmenistan'ın tabii güzellikleri, olaylar, kahramanların kişiliğindeki güç, heyecan, cesaret, yaşam sevgisi, özgürlük uğrunda savaşılar hep çarpıcı vasıflarla tasvir edilmiştir. Bu ihtişama rağmen şairin dili çok sadedir.

Mollanepes'in “Nazar Kılsa, Garasa”, “Hayrana Galar”, “Görsem Diyer”, “Bäri Gel”, “Äleme Gelgey, Gelmegey”, “Bu Mekana Gelmişem” gibi şiirlerinde fantastik ve romantik esintiler de görülmektedir. “Añsa”, “Ner Gezgin”, “Bedev”, “Könlüm” adlı şiirleri ise Mollanepes'in sanatını, gözlemci yönünü sergileyen eserlerindedir.

Mollanepes'in eserleri arasında ahlaki şiirler de vardır. Bu şiirlerinde şair insanlara namuslu olmayı, mert ve kararlı olmayı öğütlemiş, adaletsizliği, zulmü, vefasızlığı yermiştir. “Zöhre-Tahir” destanı

nında da bu konular üzerinde durulmuştur. Bilindiği üzere, Zöhre ve Tahir hikâyesi trajik bir şekilde sona ermektedir. Ama eserin böyle bitmesi şairi rahatsız etmiş olmalı ki zulmün galip olmayacağı, bir gün adaletin galip geleceği düşüncesiyle destanın sonunu değiştirmiştir. Mollanepes'in "Zöhre-Tahir" destanında sevgililer dirilirler ve zalim şah onların önünde diz çöker. Şairin bu eseri, Türkmen destanlarının en güzellerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Sözlü edebiyat geleneğiyle yazdığı şiirlerinin kendine mahsus bir ahengi vardır. Eserlerini söz inceliklerinin en güzelileri ile süslemesini bilen Mollanepes, şiirlerinin büyük bir kısmını murabba biçiminde yazmış, gazel, muhammes, müseddes, müsebba, müsemmen gibi biçimlerde de eser vermiştir.

MÄTÄCİ

Mätäci mahlaslı şairin adı, Annagılıç'tır. Aşgabat'ın yakınındaki Köşi köyünde doğan ve 1884'te aynı yerde vefat ettiği kabul edilen şairin doğum yılı, *Türkmen Sovet Ensiklopediyası*'nda 1822, J. Benzing'in "Die Türkmenische Literatur" adlı makalesinde, *Türkmen Edebiyatı* adlı kitapta ve bu kitaba aldığımız şiirlere kaynak olan eserde 1824 olarak gösterilmiştir.¹⁰

Babası Annamuhammet'i genç yaşta kaybeden Mätäci, köy mektebinde tahsil görmüştür. Medrese tahsili yapmamakla birlikte kendini yetiştirmiş ve çiftçiliğin yanı sıra köyündeki çocuklara öğretmenlik yapmıştır.

Mätäci'nin şiirlerine malzeme olan konular, devri ve hayatı ile ayrılmaz bir bütünlük içindedir. Eserlerinde görülen temaların başlıcaları, vatanseverlik, yiğitlik ve aşktır. Mätäci, "Yigidiñ", "Gerekdir" gibi şiirlerinde yiğitliği, mertliği tasvir etmiş, "Gızıñ", "Ayperı", "Gözüm Düşdi", "Saçıñ", "Dilber", "Elden Gider" gibi sevgi temalı

¹⁰ "Mätäci", *Türkmen Sovet Ensiklopediyası*, 6, Aşgabat, 1984, 117; Johannes Benzing, "Die Türkmenische Literatur", *Philologiae Turcicae Fundamenta*, II, Wiesbaden, 1964, 729; M. Kösäyev, B. Garriyev, B. Şamıradov, O. Yazımov, N. Çarıyev, *Türkmen Edebiyatı. IX Klas üçin Okuv Kitabı*, Aşgabat, 1993, 195; Kömek Kulıyev, Anna Sous', haz., Tecen Nepesov, red., *Türkmen Şıgryetiniñ Dürdaneleri: Mätäci*, Aşgabat, 1991, 3.

şiiirlerinde ise Türkmen kızlarının güzelliğini, terbiyesini anlatmış ve pek çok şiirini de çok sevmesine rağmen evlenemediği Annagül'e ithaf etmiştir.

Mätäci Türkmenlerin sıkıntı içinde buldukları bir dönemde yaşamıştır. Bu yüzden aziz vatanını ve insanlarını düşmandan korumak istemiş, gençleri yüreklendirici şiirler yazmış, “Är Biläni”, “Dogrı Gelgin” adlı şiirlerini bu düşünceyle kaleme almıştır:

*Acdar kimin ovsun ursa,
Ganım garşısında dursa,
Ar üçin çapıp, çan berse,
Gabrı dolar nur biläni.*

*Magrupdan maşrıkgä gelse,
Başın yüz govgaga salsa,
Yigidiñ rızkı kem bolsa,
Alabilmez zor biläni.*

“Är Biläni”

“Onda Bar” adlı şiirinde Mätäci, yurt sevgisini memleketinin doğasıyla bütünleştirmektedir:

*Yaşıl övsüp ala dağın degresi,
Aylanıp çıkmalı yollar onda bar.
Geyiniş çıkarlar mahmal, begresi,
Şeyle şahandazlı iller onda bar.*

Daima fakirlerin yanında olan Mätäci'nin sosyal konulu şiirleri realist bir yaklaşımla yazılmıştır. “Bedev”, “Bugday”, “Yüñ Getirer”, “Diş Ağır” gibi şiirlerinde hayatın içinden konular işlenmiştir. “Bugday” adlı şiir, çiftçilikle meşgul olan şairin gündelik hayatından öğeler içerir.

Bugüne kadar gelen kırk civarındaki şiirinin hepsi türküye dönüştürülen Mätäci,¹¹ didaktik türde de eserler vermiştir. Şairin en büyük oğlu Molladurdu (Molla Durdu, 1859-1922) da şairdir.

11 Mätäci'nin şiirlerinin türküye dönüştürülmesinde yakın dostu Hallı'nın (1859-1943) ve Hallı'nın öğrencisi Sahi Cepbarov'un (1905-1977) katkısı çoktur.

MAGTIMGULI

TÜRKMENİŇ

Ceyhun bilen Bahrı-Hazar arası,
Çöl üstünden öser yeli türkmeniň,
Gül gunçası - gara gözüm garası,
Gara dagdan iner sili türkmeniň.

Hak sılamış bardır onuň sayası,
Çırpınşar çölünde neri, mayası,
Reňbe-reň gül açar yaşıl yaylası,
Gark bolmuş reyhana çöli türkmeniň.

Al yaşıl bürenip çıkar perisi,
Kükeyip bark urar anbarıň ısı,
Beg, töre, aksakgal yurduň eyesi,
Küren tutar gözel ili türkmeniň.

Ol merdiň ogludır, mertdir pederi,
Göroglı gardaşı, serhoşdır seri,
Dagda, düzde kovsa, sayyatlar diri,
Ala bilmez, yolbars ogly türkmeniň.

Köñüller, yürekler bir bolup başlar,
Tartsa yığın, erär topraklar daşlar,
Bir suprada tayyar kılinsa aşlar,
Göteriler ol ıkbalı türkmeniň.

Köñül hovalanar, ata çıkanda,
Daglar lagla döner, gıya bakanda,
Bal getirer, çoşup derya akanda,
Bent tutdurmaz, gelse sili türkmeniñ.

Gapıl galmaz, dövüş günü har olmaz,
Gargışa, nazara giriftar olmaz,
Bilbilden ayrılıp, solup, saralmaz,
Dayım anbar saçar güli türkmeniñ.

Tireler gardaşdır, urug yarıdır,
Ikballar ters gelmez - hakıñ nurudır,
Mertler ata çıksa, söveş sarıdır,
Yov üstüne yörär yolu türkmeniñ.

Serhoş bolup çıkar, ciger daglanmaz,
Daşları sındırar, yolu bağlanmaz,
Gözüm tayra düşmez, köñül eglenmez,
Magtımğulı - sözlär tili türkmeniñ.

“OYAN” DİYDİLER

Yatıp erdim gamda, geldi erenler,
“Turgul, ha, yeriñden, oyan!” diydiler.
Gözüm açıp gördüm cümle-cahanı,
“Şol duranı Şahımerdan” diydiler.

Erenler cem bolup, bazar etdiler,
Mınafıklar turup, hezer etdiler,
Alı babam bize nazar etdiler,
Bir kâse mey berip: “İç gan!” diydiler.

Oyanıp gaflatdan, açdım gözümni,
Erenler payına sürtdüm yüzümni,
Okatdılar, hak sözledim sözümni,
“Segsen müñ kelamı beyan” diydiler.

Erenler cem bolup, mundan göçdüler,
Sırat köprüsinden bir bir geçdiler,
Ol hovzı-Kövserden şerap içdiler,
İçen şahbazlarını “Soltan” diydiler.

Magtımgulı, sözle bu şirin tilde,
Umıdım köp durur şol duran yolda,
Bâş vagt namazıñ okı her günde,
“Ahıret yoldaşñ - iman” diydiler.

BOYLARIÑA

Yörseň, yarım, guvana meň
Servi kamat boylarıña,
Güliden puşeş yaraşıpdir
Acap raht boylarıña.

Men - bilbile eýläp azar,
Aldıň şirin canım nisar,
Züleyhadan galan zünnar
Bolsun hacat boylarıña!

Görsem royuň, yok armanım,
Sensiz hazan ursun canım,
Ikbalım, dinim imanım
Kılam hormat boylarıña.

Işkıň bilen men dat eýläp,
Övrenip men, adat eýläp,
Ömür ahır peryat eýläp,
Yetmez lahat boylarıña.

Gören aşık geda bolar,
İl gününden çıda bolar,
Mağtımgulı, pida bolar
Din keramat boylarıña.

UYAT EYLEYİR

Meñli hanım golun dişläp,
Bizden ki uyat eyleyir.
Kä daranıp, uz yörişläp,
Bizden ki uyat eyleyir.

Aşık, gulak goygul söze,
Sıya zülp yaraşar yüze,
Sürme çekip gara göze,
Bizden ki uyat eyleyir.

Geyinipdir gızıl - alı,
Bilmen nedir yar hıyalı,
Göz edip yomut, ahalı,
Bizden ki uyat eyleyir.

İkbal çapmaz, yörey diysem,
Yokdur malım, berey diysem,
“Aç, royuñı - görey!” diysem,
Övrülip uyat eyleyir.

Görüşeli, Meñli hanım,
İstihanım, şirin canım!
Pıragı diyir, din imanım
Yetdirmez, uyat eyleyir.

BU GÜN

Dogdı asmanıñ Zöhresi,
Çın aşığa dövrän bu gün.
Açıldı zemin lälesi,
Üşbu dünyä reyhan bu gün.

Her sayranda şeyda bilbil,
Övşün atar, övüsip gül,
Aşık bolsañ, munı yat bil,
Mağşuk saña gurban bu gün.

Til senuber şekeristan,
Älem cahan gül gülüstan,
Goynuñ içre biten bostan,
Goç yigitler bagban bu gün.

Gülşen içre girer bolsañ,
Gül dessesin tirer bolsañ,
Menden habar sorar bolsañ,
Totı güftar zıban bu gün.

Daglar başın ümür basan,
Cülgesinde güller ösen,
Her deminde namart gısan
Adıl şahdan perman bu gün.

Dovamatdır il merdine,
Avun bermez şir gurduna,
Çın aşığıñ ol derdine,
Pıragıdan derman bu gün.

SÖYMÜŞEM SENİ

Ya habıp, hak resulı sen,
Çın candan söymüşem seni.
Dervüşler gadır gicesin
Söyen dek söymüşem seni.

Eyleyip seyr - u seyranı,
Keşt etsem külli Eyranı,
Misli İbrayım Saranı
Söyen dek söymüşem seni.

Yakup yurt etdi Kenganı,
Ogludur Müsür soltanı,
Misli Yusup Züleyhanı
Söyen dek söymüşem seni.

Yalançını tutdı adı,
Olardır ışkıl binyadı,
Mecnun Leyli perizadı
Söyen dek söymüşem seni.

Dildi dağlarıñ zirini,
Tapmayan biribirini,
Aşık Perhat ol Şirini
Söyen dek söymüşem seni.

Egdi meni dünyä malı,
Bolmadı ışkım kemalı.
Seypelmelek Mahcemalı
Söyen dek söymüşem seni.

Basdı muhubbet nişanı,
Keşt eyledim çar köşäni,
Yemende Barka Gülşanı
Söyen dek söymüşem seni.

Gitdi elden ıgtıyarı,
Galmadı sabr u kararı.
Aşık Novruz, Gül-Ferharı
Söyen dek söymüşem seni.

Bu gün yolukdılar Hızra,
Durdular niyaza, nezre,
Birbirini Vamık, Uzra
Söyen dek söymüşem seni.

Gezdiler Rumuñ düzüni,
Berdiler hakıñ karzını,
Arızda Ganbar Arzını
Söyen dek söymüşem seni.

Tutmadı olar dünyäni,
Galmadı yarı yaranı,
Misli ol Tahır Zöhräni
Söyen dek söymüşem seni.

Bu dünyä goyupdır kimi,
Hoş tutuñ baş günlük demi,
Aşık Garıp Şasenemi
Söyen dek söymüşem seni.

Magtımgulı, dünyä panı,
Ötüpdür Rüstemler, kanı?
Ay, Gül - ü Zemin, asmanı
Söyen dek söymüşem seni.

AYRILDIM

Bilbilem, ahı-zar çekip,
Taze gülzardan ayrıldım.
Gözden ganlı yaşım döküp,
Ol söver yardan ayrıldım.

Yara yaraşar sürmeçe,
Sıpatın söylärem ança,
Lebi şeker, agzı gunça,
Zülpi garadan ayrıldım.

Şirin canda yokdur takat,
Cebri anıñ cana rahat,
Gaşları pitneyi-apat,
Çeşmi hunhordan ayrıldım.

Ayrıldım gunça - gülümden,
Sıya saçı sünbülümden,
Hoş ovazlı bilbilimden,
Şirin güftardan ayrıldım.

Deli könlüm arzımanı,
Külli gözelleriñ hanı,
Sekiz cennetiñ bostanı,
Bakçalı bardan ayrıldım.

İlleri bar diñli diñli,
Sovuk suvlı, ter öleñli,
İli - gökleñ, adı - Meñli,
Nâzlı dildardan ayrıldım.

Magtımgulı, aşık mestan,
Bağladım şanına destan,
Menzilgâhi bağ-u bostan,
Almalı nardan ayrıldım.

ARMANIM GALDI

Zübeyda, naçarım, diñle!
Kalbımda armanım galdı.
Kuyaşımdan akdırdım gan,
Zemine bak, ganım galdı.

Bilbilem, çekmişem zarı,
Sovuldu ışkıñ bazarı,
Uruldu hicran hancarı,
Aglap Meñli hanım galdı.

Öten günlerim düyş bolup,
Gezdim ilimden uyalıp,
Bakiñ, cesedim boş galıp,
Lahat içre canım galdı.

Günbe-günden derdim artıp,
Yörmedim cahanı yortup,
Zähmet çekip, azar tartıp,
Düzdügim destanım galdı.

Zalım pelek, gahba pelek!
Çoh canları heläk kıldıñ.
Läle, zemin, asman, melek!
Vah, mahı-tabanım galdı.

Magtımgulı, gara yüzüñ,
Diñlemezler zarın sözüñ.
Zübeydem, yaşlasañ gözüñ,
Harıtsız dükanım galdı.

ÖYLENGİN

Yigit halıñ garrılığa
Salayın diyseñ, öylengin.
Kethudalık endişesin
Kılayın diyseñ, öylengin.

Kethudalık güzel yoldur,
Gaygı garrıdar, gam öldir,
Yigitlik bir gızıl güldür,
Solayın diyseñ, öylengin.

Öy, il gerek, yorgan düşek,
Perzent bentdir, ayal duşak,
Yüke verzişgär boz eşek
Bolayın diyseñ, öylengin.

Gezer sen oynap, dalaşıp,
Galar sen gama bulaşıp,
Hasrata, derde ulaşıp
Galayın diyseñ, öylengin.

Coşgun eder sen özüñden,
Ayrılar sen hoş yazıñdan,
Tükenmez derdiñ ızından
Yeleyin diyseñ, öylengin.

Ötir yigitlik zamanın,
Getir garrılık dumanın,
Dünyäniñ yagşy, yamanın
Bileyin diyseñ, öylengin.

Yigitlik bir gızıl gülşen,
Garrılıkda öçer rövşen,
Gucak gucak gara yovşan
Yolayın diyseñ, öylengin.

Mağtımğulı, gezip her tay,
Etmezdiñ cahanda pervay,
Pıgamber süñnetin bercay
Kılayın diyseñ, öylengin.

BADI-SABANI GÖRSEM

Dehistanıñ bayrında
Badı-sabanı görsem.
Bahaveddin Mirkulal,
Zeññi Babanı görsem.

Nagleyni arşa tãçdir,
Adı äleme paçdır,
İki cahan mätãçdir,
Arap zıbanı görsem.

Gelen geçer çãşt edip,
Eglenmez güzeşt edip,
Köñül aydar keşt edip,
Älem - cahanı görsem.

Hızır kimin çöllerde,
Ilyas kimin köllerde,
Kovus kimin daglarda
Yağşı - yamanı görsem.

Yokarda Hindistanı,
Arkada Türküstanı,
Övlüyäler ummanı
Ol Rumıstanı görsem.

Can panı, cahan şeyda,
Mundan hiç yokdur peyda,
Yedi dag, yedi derya,
Däli dünyäni görsem.

Mağtımğulı hoş bolsa,
Aksa didäm, yaş bolsa,
İmanım yoldaş bolsa,
Barsam, Kábäni görsem.

GÖKLEÑ

Çöle çıkar bolsa, meñzär
Keyige, gulana gökleñ.
Täsip edip, söveş etse,
Döner aç arslana gökleñ.

İlin, yurduñ bırakmaz,
Bela bakmaz, yovuz yokmaz,
Alladan emirdir, çıkmaz
Bu sözüm yalana, gökleñ.

Ilham etdi mövlam maña,
Nazar düşdi senden yaña,
Yok bolar kast eden saña,
Gaydıp dol Gürgene, gökleñ!

Sözi agzıma hak salar,
Bir nepes aydılan bolar,
Yamanlık eyleyen gelir
“Nurbat!” diyp, amana, gökleñ!

Hıruç eylöp tursa mavir,
Permana gelir Nişapur,
Övrüler bu dövran - dövür
Ähli musulmana, gökleñ.

Haraba döner Horasan,
At ayagna galar yegsan,
Irak gitse Mazenderan,
Gelerler permana, gökleñ.

Diniñ durar hak nurı dek,
Güycüñ artar Rum zoru dek,
Aslışar sen aç böri dek,
Maşk edip meydana, gökleñ!

Zor biyr sıpahıñ söveşe,
Dövletiñ öñküden daşa,
Gılıç urup gızılbaş,
Dolar sen Eyrana, gökleñ!

Beyik dergaha yüz sürtüp,
İslärin - dövletiñ artıp,
Pıragı diyir, goşun tartıp,
Barar sen Tährana, gökleñ!

SOÑUDAGI

Canım biziñ, Soñudagi,
Dagdanlıdır biliñ seniñ.
Ganım görse garşılaşar,
Yomut, gökleñ iliñ seniñ.

Öylükde yaylanı gursak,
At çapdırıp, bayrak bersek,
Temetde orak orsak,
Aş dökmek hıyalıñ seniñ.

Kesgiç - kesgiç bayır geçer,
Gızılbayır gövün açar,
Sovuk çeşme suvun içer,
Şonda dürli malıñ seniñ.

Dürli - dümen otuñ biter,
Her dereñ bir ile yeter,
Hatarlanşıp kerven öter,
Naybadaydır yoluñ seniñ.

Magtımgulı dür seçende,
Bu dövrän senden geçende,
Üstüñden iliñ göçende,
Niçik geçer halıñ seniñ.

BEHEM EDER

Kimyanı torpaga seçseñ,
Torpakdan zer behem eder.
Her nârsäni, yere sepseñ,
Sepdigiñ yer behem eder.

Yağşı - yaman bolmaz mälim,
Her kim öz bilenne alım,
Munda nobat sürse zalım,
Yıl - yıldan şer behem eder.

Yağşı yigit yol yitirmez,
Cäht kısımatdan köp getirmez,
Müñ gaygı bir iş bitirmez,
Tövekgel - ner behem eder.

Berimiñ bolsa her kanda,
Gören saña bolar bende,
Bethüynüñ - duşman yanında,
Yağşılık - yar behem eder.

Mağtımgulı söyler sözde,
Gayrat - ötdе, haya - gözde,
Yıl - yıldan bu yurdumuzda,
Zulm artıp, zor behem eder.

HASAR DAGINDADIR

Hasar dağı beyik bolar,
Üsti dolı keyik bolar,
Mergenlere säyik bolar,
Barsañ, Hasar dagındadır.

Kuh erer yerin soltanı,
Gövsünde gurmuş dükanı,
Üç yüz altmış pir mekanı,
Görseñ, Hasar dagındadır.

Mesgen tutar çarvadarlar,
Yalçısında yatar marlar,
Deresinde biter barlar,
Tirseñ, Hasar dagındadır.

Peleñler çırpınıp çıkan,
Boz marallar gıya bakan,
Serkemerdir - deriñ döken,
Yörseñ, Hasar dagındadır.

Mağtımğulı diyr bu dağı,
Yakıpdır heseriñ dağı,
Işk edip sapalı çağı,
Sürseñ, Hasar dagındadır.

ATÇA BOLMAZ

Harıñ işi hardır, dostlar,
Müñ magtasañ, atça bolmaz.
Bedasıla emel yetse,
Biliñ, asıladça bolmaz.

Panı dünyäge inanmañ,
Altın - kümüşe guvanmañ,
Giyevlere köñül bermäñ,
Bir dogan züryatça bolmaz.

Köp yollarnı görse gözüñ,
Her magnıdan bilseñ özüñ,
Bir nadana aydan sözüñ,
Ösüp giden badça bolmaz.

Başıñ yassıga yetende,
Sabır, karar bolmaz sende.
Güycüñ - kuvvatuñ gidende,
Ogul - gızıñ yatça bolmaz.

Magtımgulı, acap çağlar,
Kimse güler, kimse aglar,
Dürli mive beren baglar,
Sovular, cennetçe bolmaz.

İLİ GÖZLÄR

İlinden ayra düşen,
Ah urar, ili gözlär.
Yolundan ayra düşen,
Cäht edip, yolu gözlär.

Gökde pelek gerdandır,
Halk yerde sergez dandır,
Ne bazıgär cahandır,
Göz açan malı gözlär.

Kimlerde altın täçdir,
Kimler sayıl mätäçdir,
Kimler düypden gallaçdır,
Kim parça, halı gözlär.

Kim nan tapmaz iymäge,
Kim yer tapmaz goymaga,
Kim don tapmaz geymäge,
Kim tirme şalı gözlär.

Bu cahan bir puştadır,
Kim zinde, kim küştedir,
Her bende bir işdedir,
Her kim bir halı gözlär.

Heñnam uzyn, ömür az,
Çahar pasla başdır yaz,
Gökde ganat yayan gaz,
Gözleri köli gözlär.

Magtımguı, huş eýläp,
Gezgin didañ yaş eýläp,
Däli köñül coş eýläp,
Yüz müñ hıyalı gözlär.

GEÇDİ DİYİP AGLARIN

Ey, yaranlar, ömrümden
Geçdi diyip aqların.
Gitdi aklım ornundan,
Çaşdı diyip aqların.

Giden gelmez yolundan,
Dönmez yaman pälinden,
Diyanat halk elinden
Uçdı diyip aqların.

Hâzir biziñ zamanda,
Yaman sözler zıbanda,
Zulum işler cahanda
Coşdı diyip aqların.

Bu eyyamda betkärler
Yüz til bile aldarlar.
Kanı niçä dildarlar,
Geçdi diyip aqların.

Niçe sada deň - duşlar
Şeytan biligin başlar,
Yüz dönderip gardaşlar,
Gaçdı diyip agların.

Görüň pelegiň oynun,
Üzer älemiň boynun.
Ne cenanlar yer goynun
Guçdı diyip agların.

Magtımğulı diyr merde,
Dünyä bentdir, ten perde,
Bir başım sansız derde
Duşdı diyip agların.

DİŞ GİTMEK

Tagam lezzetin bilmez
Dahanıñdan dıő gitmek.
Añırsızı azdırar
Götin dövlet - baş gitmek.

Şeytan yolun bek eylär,
Gara yüzün ak eylär,
Yüz müñ günä yok eylär,
Säher gözden yaş gitmek.

Peltesiz yağ çırağa,
Iőık salmaz gırağa,
İlin salar ayaga,
Ayak galıp, baş gitmek.

Niçe pise zar bolup,
Yatsañ yeg bimar bolup,
Hoşdur yağőa yar bolup,
Bir yamandan daş gitmek.

Ulaşmaganlar gama,
Şükr etmezler bu deme,
Abıraydır adama
Yagşı gelip, hoş gitmek.

Yaman dil - yol yitirer,
Yagşı - rahmet getirer,
Äre sangı artdırar
Kırkdan aşıp, yaş gitmek.

Pıragı, dünyä düşdür,
Düş görseñ, düybi hiçdir,
Cahanda yaman işdir
Gurı gelip, boş gitmek.

GÖZEL “ŞİRGAZI”

Mekan eyläp, üç yıl iydim duzuñı,
Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”
Ötürdim gışıñı, novruz - yazıñı,
Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”

Hakdan bize buyruk, bağıdır bilim,
Sende tälüm aldı, açıldı dilim,
Gelsin diyip garar ol gerkez ilim,
Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”

Selcerer men indi ağı - garanı,
Dost, rakıp, gardaşım, hakı, yaranı,
Okıdım, göterdim kitap, “Kurani”,
Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”

Aklım gışga erdi, käsäm gaynadı,
Ciger talvas urdı, gövün oynadı,

...

Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”

Coşgun yüregimde mövç urar, yatmaz,
Gaynar gazaplanar, hiç laya batmaz,
İlim - tälüm alğan seni unutmaz,
Gider boldum, hoş gal, gözel “Şirgazi!”

Peyman dolmay, gelsek takat yetmeyen,
Pınhan zahır kılmaz akıl gitmeyen,
Badı-pay atlanıp, seyran etmeyen,
Gider boldum, hoş gal, güzel “Şirgazi!”

Rige girsem-de, guvvas yüzer men,
Bihasret yaynayıp, bigam gezer men,
Dahan içre asal - zıban ezer men,
Gider boldum, hoş gal, güzel “Şirgazi!”

Kämil bolup, serencamlık kılıp men,
Muşfigımdan, ol pederden galıp men,
Käbämden ayrılıp, cıda bolup men,
Gider boldum, hoş gal, güzel “Şirgazi!”

Kutbda say gözlöp, kemana duşdum,
Neysan guydı, umman, gaynadım - çoşdum,
Hoş gal, bu gün Ceyhun bahrıdan aşdım,
Gider boldum, hoş gal, güzel “Şirgazi!”

Mağtımgulı taşlap gövün hapasın,
Sıladı pirini, molla – sopusın,
Dayım unutmaz men tılla gapısın,
Gider boldum, hoş gal, güzel “Şirgazi!”

DÖKE BAŞLADI

Gömüldi deryalar, yıkıldı dağlar,
Yetimler gözyaşın döke başladı.
Orramsıdan bolan haramhor begler
Yurdu biryanından yıka başladı.

Cemağatsız azan bir gurı sesdir,
Niçe mollañ okan ılmı hebesdir,
Kazılarıñ kâri çay bile nasdır,
Bir bozuk nişana tuta başladı.

İşanları her gapıda tapılar,
Mollalara yok mıcabat yapılar,
“Övlüyä men” diyip cögi sopular,
Gıgırıp, asmana böke başladı.

Çıkar beyabana gızı, gelini,
Ak yüzüne yapar gara telini,
Kemçinlik eyleyip, yıgan pulunu
Düzedip özüne daka başladı.

Dünyäde süythoruñ pul yıgma derdi,
Baylarıñ malları bizekat erdi,
Toba ediñ, gözüm bir yaman gördi,
Dost dostuñ ... başladı.

Magtımğulı, başa bağlap selleler,
Aç böri dey yortup niçe mollalar,
Halaldan, haramdan yıgnap gallalar,
Her ne tapsa, dınmay dıka başladı.

DÖKER BOLDUK YAŞIMIZ

İstär - elden çıka döwlet humayım,
Doga kılıp, döker bolduk yaşımız.
Dilegim duş eyle, gözel allahım,
Ersgin boldı gitdi gızılbaşımız.

Hızır gezen çölde iller yayılsın,
Yurt binamız gayım bolsun, goyulsın,
Çille mest nerlerimiz barça ayılsın,
Bir suprada eda bolsun aşımız.

Dervüşler köñli cem dursun namaza,
Yigitler yığılsın söhbete - saza,
İlimiz ulaşsın sovlmaz yaza,
Togsan dolup, tamam bolsun gışımız.

Türkmenler baglasa bir yere bili,
Gurudar Gulzumı, deryayı-Nili,
Teke, yomut, gökleñ, yazır, alili,
Bir döwlete gulluk etsek başımız.

Mağtımğulı diydi cannıñ dirligne
Musulmanı goyma käpir horlugna.
Rovaç bergil yomut, gökleñ birligne,
Ol Kemal han ovgan bolsun başımız!

ÇOVDUR HAN ÜÇİN

Ahmet patışadan habar almaga,
Umit etdi iller Çovdur han için,
Sag - salamat barıp, gaydıp gelmäge,
Oñmadı ikballar Çovdur han için.

Baglar doñup galdı, yağışlar görmän,
Bulut bevl saldı, bu derde arman,
Zemin zaya boldı, pelekler perman,
Cennet boldı çöller Çovdur han için.

Kaza gahra müнди - perin sındırısa,
Pelek hıyal etdi - mährin indirse,
Derya coşa geldi - suvdan gandırısa,
Muştak boldı köller Çovdur han için.

Izında boldular il intizarıñ,
Umit bilen gezdi Annahal yarıñ,
Atanazar boldı çekerge zarıñ,
Gözley - gözley yollar Çovdur han için.

Barsa, payı belli soltanda, handa,
İli bilmey galdı armanı canda,
Kazadır, kısmatdır Yezdde, Kermanda,
Meger tartdı ganlar Çovdur han için.

Gurralar güñ boldı, pallar şum boldı.
Baranlar bent boldı, yollar bim boldı,
Çeşmeler höşk boldı, daşlar mum boldı,
Guya boldı tiller Çovdur han için.

Söyle, Magtımgulı, älem bilsinler,
Cayı cennetdedir, güvä bolsunlar,
“Hak rahmet etsin!” diyp, doga kılsınlar,
Tamam ulus iller Çovdur han için.

YÖRMELİ BOLDI

Ey yaranlar, musulmanlar,
Cebirde yörmeli boldı.
Nice zähmet çeken canlar,
Cepanı görmeli boldı.

Cahan giñdir, melamat kân,
Arada köydi şirin can,
Üstümüzde rehimsiz han,
Bil ahır uralı boldı.

Azıpdır gökleñ hanları,
Kân görür bize halları,
Goyman sürdi bar malları,
Göz dikip durmalı boldı.

Mağtımğulı, ayama can,
Biliñ guşa, gey gazap don,
Hetden aşdı bu zalım han,
Ahır tor guralı boldı.

REYGAN EYLEDİ

Gaygı - gamda eziz ömrüm soldurup,
Şum pelek azabım reygan eyledi.
Yazan kitaplarım sile aldırıp,
Gözlerim ızında giryan eyledi.

Gapıllıkda düşman aldı daşımız,
Dargatdı her yana deñi - duşumuz,
Büş yılda bir kitap eden işimiz,
Gızılbaşlar alıp, veyran eyledi.

Bir niçämiz goli baglı gul bolup,
Niçeler ızında sargarıp, solup,
Kimi berip, anıñ bahasın alıp,
Her kime bir belli baha eyledi.

Şum pelek birehim, maña bildirdi,
Aglamakdan gül yüzlerim soldurdı,
Golyazma kitabım sile aldırđı,
Duşmanımı Ceyhun derya eyledi.

Niçeler dünyäde boldı bir kişi,
Niçäniñ agzını doldurmaz aşı,
Niçäniñ matamdan gutulmaz başı,
Gice - gündiz vaveylete eyledi.

Köydürer şum pelek zulmı - cepası,
Yalandır, inanmañ, ähdi - vepası,
Magtımgulı, yok bu sözüñ hatası,
Pelek elip kaddım duga eyledi.

ARŞI AGLAYA

Ya Ahmet şa, yerde yayılıp çavıñ,
 Adıñ asman gider arşı aqlaya.
 Gelen nökeriñdir, gelmeyen avuñ,
 Beyiklik zinesin kıl paya - paya.

Eyrana gılıç ur, yörüt sıpahı,
 Başında berk bolsun dövlet kulahı,
 Humayun dagında şirleriñ şahı,
 Göye bir näheñ sen mövci - deryaya.

Bişeleriñ av ańtayan şiri sen,
 Rumustan beynisiñ, dövüñ biri sen,
 Zal oglunıñ almaz peykam, tiri sen,
 Guştasp oğlu dek belli belaya.

Pişiñ Eyran bolsa, puştuñ Turandır,
 Dost işiñe hoşvagt, duşman hayrandır,
 Ikbalıñ açılar, işiñ dövrandır,
 Merhemet nazarıñ salsañ bir caya.

Pıragı diyır, rovaç biyr sen, sen dini
 Şalarıñ şaları, ıslamıñ zeyni,
 Emriñe mutıg et Eyran zemini,
 Ruz -u şeb nalışım budur hudaya.

ÖÑİ - ARDI BİLİNMEZ

Yomut, gökleñ täsip edip özünden,
Çekdi goşun öñi - ardi bilinmez.
Sıgmay çıkdı deşti - Dahhan düzünden,
Yörän yolu, gonan yurdı bilinmez.

Garga salsa, tugun bile depişer,
Haybatından daglar - daşlar gapışar,
Öli turup, dirilere yapışar,
Arslanı, tilkisi, gurdı bilinmez.

Üç müñ nayzabazı bardır nökerden,
Tört müñ pıldarı bar gala yıkardan,
Teke, salıp yörüş etse yokardan,
Duşmanıñ namardı, merdi bilinmez.

Ähli sünni namıs edip gelerler,
Gala yıkıp, bağın berbat kırlarlar,
Döv çekerler, İspıhanı alarlar,
Bu kentleriñ üçü, dördü bilinmez.

Magtımgulı, Alınıñdır bu meydan,
Ne iş tutar, görüñ, bu Omar, Osman,
At deminden doldı zemin-u asman,
Horasanıñ häki - gerdi bilinmez.

YAYLAHLARI BAR

Sapar edip barsak Nuşah mülküne,
 Köñül islâni dek yaylahları bar.
 Seyran etsek gunçasına, gülüne,
 Bakcasında bilbil oynahları bar.

Yeri sazdır, hassa bolan sagalar,
 Arrık, müflis, garıp bolan oñalar,
 Serçemen agacı bile deñeler,
 Acap guş salmalı avlahları bar.

Meydanı doludur şeker gamışdan,
 Dileg etmez hergiz gardaş gardaşdan,
 Üsti yapığlıdır kümüş kerpiçden,
 Her kimiñ özi çün suvlahları bar.

Baş goşmandır arrık, agsak şa bile,
 Atdırıp du kunbul, baz le, na bile,
 Şirvan galasıdır, anı kim bile,
 Her burçunda altın baydahları bar.

Magtımgulı, sazdır, söhbetdir işiñ,
 Acaldan, gayrıdan bolmaz teşvüşişñ,
 Baylarıñ, pakırıñ ähli dervüşişñ,
 Yurdı bolar yalı farsahları bar.

DÖVLETALINIŇ

Sünnüye sütündir, küfürge setdir,
Çalsa tıgı - tizi Dövletalınıň.
Älemde destandır, illerde hatdır,
Söhbet içre sözi Dövletalınıň.

Sözleri pend bolup galdı tillerde,
Pakırlar penahı yaman günlerde,
Irak ülkelerde, yakın illerde,
Dost, duşmanı razı Dövletalınıň.

Çoh cahan seyr etdi ömri bolınça,
Yaradan yok edip, yere salınça,
Yalançıda yaylap, täki ölinçä,
Sovulmadı yazı Dövletalınıň.

Har geçmez her kimni, mıdam istese,
Taktırdan daş çıkmaz, geňeş taşlaşa,
Bürgüt dey atardı, laçın beslese,
Şir alardı bazı Dövletalınıň.

Agır uruglıdır, hem beyik illi,
Köp yığılsa meşhur, äleme belli,
Meydanda - gılıçlı, divanda - tilli,
Yüze taydır özi Dövletalınıň.

Dileg etse, doñ daşları erider,
 Gazap etse, hökmi daglar yörüder,
 Güneşden gövherdir, Aydan dürüdir,
 Pelekde yıldızı Dövletalınıñ.

Sansız ile serkerdedir, soltandır,
 Ceñ yerinde cellat, belki, arslandır,
 Menzili mescitdir, ferşi divandır,
 Gicesi, gündizi Dövletalınıñ.

Temennası yerden asmana deñdir,
 Bişede babırdır, dagda peleñdir,
 Gämige labırdır, derya näheñdir,
 Heryan barsa özi Dövletalınıñ.

Naçarlarıñ eñreşerler sag - solda,
 Hiç biri bolmadı derdiñe dalda,
 Bedev bağda galdı, yoldaşı yolda,
 Diyinmez habarı Dövletalınıñ.

Magtımgulı, geçdi dünyäde deñsiz,
 Törelikte taysız, yerlikde eñsiz,
 Pıgamber peysizdir, Süleyman soñsuz,
 Şoña meñzär ızı Dövletalınıñ.

FETDAH

Eyran Turan indi goluň astında,
“Sürgün” indi bu dövrani sen, Fetdah!
Külli türkmen oynar çölüň üstünde,
Dökme, bilgin, nahak ganı sen, Fetdah!

Bu gün şa sen, erte geda bolar sen,
İlden - günden, dinden cıda bolar sen,
Bir gün canıň çıkıp, pida bolar sen,
Gazanıpsıň çoh günäni sen, Fetdah!

Gözüm yetyär, bilseň, başım alar sen,
Ya kündeläp, meni çaya salar sen,
Men hak diydim, sen çoh günä galar sen,
Bu alışıň bilen canı sen, Fetdah!

Sen türkmeniň ilin, gülün soldurdıň,
Ganlar döküp, güzel yurdum doldurdıň,
Şehit bolanlarıň serin galdırdıň,
Unudar sen tagtı - käni sen, Fetdah!

Halkıň öci çohdur, ıkbalıň yaman,
Ya öler sen, ya zındandır bigüman,
Tagtıň sınıp, diyme “Galar men aman”,
Çünki zäher kıldıň nanı sen, Fetdah!

Permanıñdan talan düşdi illere,
Goluñ urduñ nāhak gözde sillere,
Kırk gamçıdan buyrup nāzik billere,
Derya etdiñ gözde hunı sen, Fetdah!

Ayırdıñ atadan, ene, gardaşdan,
Gollardan, ayakdan, sakgaldan, saçdan,
Dendandan, zıbandan, akıldan, huşdan,
Zıندان etdiñ bu cahanı sen, Fetdah!

Ayırdıñ, ağlayıp galdı yarlarımız,
Pelege yetendir tartan zarlarımız,
Adamlar asılgı durar darlarñız,
Yüzden tutduñ, bil, gassabı sen, Fetdah!

Pıragı, dert aydıp, derde yanmalı,
Gan yuvdup, zalım Fetdah ganmalı,
Diri özüm, läkin öli sanmalı,
Añsa öldir, bu dessanı ol Fetdah!

BİVEPALARDAN

Gözlöp köñül berme bivepalarga,
Bak, kim vepa görmüş bivepalardan!
Goyma özüñ yersiz bet cepalarga,
Kim bähre tapıdır bu cepalardan!

İşkiñ ovazasın diñle daşından,
Can cebrinden gorksañ, barma başından,
Serişdäñ kem bolsa işkiñ işinden,
Bar, habar al gören mübtelalardan!

Sözüm nesihatdır, bir gulak salıñ,
Bendesini men söze hırıdar guluñ,
Kırk oynaşlı hatın yağşıdır, biliñ,
Şereñiz köp tilli kethudalardan!

Şeraban - tehuran kimge cam bardır,
Köñül gözgi kimin nuri enverdir,
Dünyä yedi başlı yalmavuz mardır,
Gaçganlar gutulmaz bu belalardan!

Yatma, Magtımğulu, aşretiñ söyüp,
Munça yatacak sen kepeniñ geyip,
Hacatın taparmı, hocasın goyup,
Dileg eden kimse gül – gedalardan!

GAÇA BAŞLADI

İndi bildim zamananıñ azanın,
 Yamanlar yağşıdan gaça başladı.
 Gayta bedasillar asılızadadan
 Pisint etmey, töre geçe başladı.

Irya boldı köpüñ okan namazı,
 Tañrı hiç birinden bolmadı razı,
 Pıgamber ornunda oturan kazı
 Para üçin elin aç başladı.

Şalarda galmadı hökmi adalat,
 Bir pul üçin müfti berer rovayat,
 Bil, bu işler – nışanayı-kıyamat,
 Zalımlar bitoba öte başladı.

Dadhahlar turuban, yüzün sarardıp,
 Kim töresin tapıp, reññin gızardıp,
 Zalımlar mazluma sırtın gabardıp,
 Gamçısından ganlar saça başladı.

Müctehid sözüne amal bolmadı,
 Mınafıklar yaradanı bilmedi,
 Sopular pirinden tağlım almadı,
 Dünyä üçin dinden geçe başladı.

Bir para sopular “sopı men” diyer,
Soramay, zalımlar tagamrı iyer,
“Bizni yağşı kişi diysinler” diyer,
Her işıkde halka gura başladı.

Garrıga aylandı biz gören yaşlar,
Ayaga dolandı biz gören başlar,
Bimahal yük bağlap imdi gardaşlar,
Ahıret azmına göçe başladı.

Akıl bolan gamda yüregın ezip,
Derdiniñ dermanın soraglap gezip,
Zamananıñ pisat bolanın sızıp,
Panıdan bakıya göçe başladı.

Ne asıl begleriñ nobatı ötdi,
Gayta şugul - haramlıga söz yetdi,
Dünyäde kim galıp, mırada yetdi,
Muhubbet ırığı öçe başladı.

Kazı bolan bir covapda durmadı,
Gıce mähnet tartıp, kitap görmedi,
Şerigat ugrunda doğrı yörmedi,
Nebs üçin imansız öte başladı.

Magtımgulı aydar, barha yol tanı,
Bäş gün sınamaga iberdi seni,
Senden burun öten cananlar kanı?
Her kim nobatında öte başladı.

IHSAN KAYSİ BİLİNMEZ

Derdim köpdür diyarımdan, dövrümden,
Hayır kaysı, ihsan kaysı, bilinmez.
Zalımlarıñ cepasından, cebrinden,
Islam kaysı, iman kaysı, bilinmez.

Söhbetinde hak kelamın söylän yok,
Meclisinde bir nesihat eylän yok,
Halal kaysı, haram kaysı, saylan yok,
Sud kaysıdır, zıyan kaysı, bilinmez.

Halayıkda görelde yok, görüm yok,
Baylarında sahavat yok, berim yok,
Hatınlarda haya, gızda şerim yok,
Edep kaysı, erkan kaysı bilinmez.

Kişiniñ malına gözün aldırılar,
Tä'sip edip, köñle kine doldırılar,
Bir-birini nâhak yere öldirler,
Nurbat kaysı, aman kaysı, bilinmez.

Magtımğulı, can mıhmandır, gövre läş,
Yağsa dost köp, yaman bolsañ, yok gardaş,
Bu eyyamda baş - ayaktır, ayak - baş,
Yağşı kaysı, yaman kaysı, bilinmez.

MAGRUPI

ZIBA GEREK

Agalar, yağşı hatının
Kamatı köp zıba gerek,
Biri-birinden ziyada
Altın saçı sıya gerek.

Yağşı bir-birine duşsa,
Rıza bile lüle guçsa,
Göz bile ümläñde düşse,
Yarı şondan rıza gerek.

Hudayımdan köpdür umıt,
Goldan gelse, etsek harıt,
Yüzi ay dek, dişi sepit,
Yüzünde merhaba gerek.

Magrupı, çeksem ahı-zar,
Mıdamdır istegim didar,
Hahı erkek, hahı (naçar),
Yüzünde bir haya gerek.

KANDA BOLAR

Ey, yaranlar, halayıklar,
Çın gözeller kanda bolar?
Gün görmeyen melayıklar
Ürgenç bile Hotandadır.

Üstüne mahmal atdıran,
Yüzüne perde tutduran,
Her ne diyenin etdiren
Nâzlı maral Buhardadır.

Ala köynek, donı belli,
Sıya gara saçı telli,
Uzın boylı süyci dilli
Mılayımlar Özbekdedir.

“Alay-şulay!” diyip sözlär,
Yorga münüp, yıldı gözlär,
Sagrısı baş garış gızlar
Gazak bile Galpaddadır.

Dövletyar beg diyr, övmeli,
Yakası goşa düvmeli,
Başı tılladan egmeli,
Çın gözeller türkmendedir.

AT YAĞŞIDIR

Yigide on baş yaşında
Söyüli arvat yağşdır,
Andan soñ köñlüniñ hoşı,
Yarag bilen at yağşdır.

Işksız yürekde dert bolmaz,
Zatı namartdan mert bolmaz,
Barça adam comart bolmaz,
Cayında hümmet yağşdır.

Gel, nesihat eşit bizden,
Aşa tagam geler duzdan,
Märekeke bicay sözden,
Gurı üyren it yağşdır.

Yigitlik bir gızıl gülşen,
Garrılıkda öçer rövşen,
Gılıklı-da bolsa herçen,
Gözele summat yağşdır.

Atdır yigidiñ yoldaşı,
Oguldır dövletin başı,
Gız-da bolsa köñül hoşı,
Yigide züryat yağşdır.

Rızkıñ dile gayıpdan,
Başın gutulmaz ayıpdan,
Heyvere näkes zagıpdan,
Ötseñ mücerret yağşdır.

Magrupı, bilgeniñ söyle,
Goç yigitniñ vaspın eyle,
At bilen yarağıñ şayla,
Duşmana haybat yağşdır.

BEDEV

Hak ezelde halk eylemiş,
 Bir acayıp zattır bedev.
 Cennet Bırağı diymişler,
 Yalançada atdır bedev.

Berse hanlar yüz - müñ tümen,
 Sata bilmez seni münen,
 Ak yol kibi gır-u-semen,
 Çekilen bir hatdır bedev.

Kakdırıp nalın kümüşden,
 İymiti dürli iymişden,
 Yüvrüşü artıkdır guşdan,
 Bahar övsen batdır bedev.

Goç yigit münse üstüne,
 Cızasın alsa destine,
 Dest berse mövlam dostuna,
 Yigide gayratdır bedev.

Dövletyara yoldaş boldı,
 Muñlı günü sırdaş boldı,
 Maña hemdem Serhoş boldı,
 Yalñıza züryatdır bedev.

YİĞİDE

Ey yaranlar, söveş günü
Ussat gerekdir yigide,
Gözel allanıñ ışkına
Hayrat gerekdir yigide.

Güni bile, ayı bile,
Yörüñ hakıñ rayı bile,
Bir mınasıp tayı bile,
Züryat gerekdir yigide.

Cesedini oda yakmaz,
Nämährem yüzüne bakmaz,
Yeke atdan tozan çıkmaz,
İmdat gerekdir yigide.

Bir hak çıkmasın yadından,
Ayırma köñül şadından,
Tañla gün dovzah odundan
Azat gerekdir yigide.

Magrupı, yar derdim bilse,
Her dem rehim eyläp gelse,
Bir amal eyesi bolsa,
İrşat gerekdir yigide.

BAŞI GEREK

Ey yaranlar, goç yigidiñ
Bir dil bilen başı gerek.
Ya gılığı, ya gılıcı,
Gazan içre aşı gerek.

Hakı özüñe kıl dalda,
Bolmagıl özge hıyalda,
Ya ogulda, ya ayalda
Bir köñlüniñ hoşı gerek.

Bir goç yigidiñ aşına,
Deñ-duşı gelse daşına,
Yovuz gün düşse başına,
Can köyer gardaşı gerek.

Arşa çıkar peryatlarıñ,
Hiç kim eşitmez datlarıñ,
Hakikat perizatlarıñ
Gözi bilen gaşı gerek.

Belli, alıcı ärleriñ,
Rüstem Zal dek pälvanlarıñ,
Magrupı diyr, çın pirleriñ
Gözleriniñ yaşı gerek.

NEDİR

Görün, begler, ara açar,
Belki, Serhoşmıdır, nedir!
Gähi gonar, gähi uçar,
Göyäki guşmıdır, nedir!

Aydın, begler, boyun sunup,
Geler yıldız kibi süynüp,
Beyge çıkıp, peşe inip,
Ya üsti boşmıdır, nedir!

Depeler aña yol kibi,
Özi bir övsen yel kibi,
Dağlardan inen sil kibi,
Bir daşgın coşmıdır nedir!

At üstünde bola bolmay,
Ele gamçı ala almay,
Ogılan takat kıla kılmay,
Gözünde yaşmıdır, nedir!

Serhoş, diyseñ serhoş özi,
Dañ yıldıza meñzär gözi,
Toynagından çıkan tozu,
Atılan daşmıdır, nedir!

Dövletyarıñ hak yoldaşı,
Canı at - kovmı - gardaşı,
Yaman gününde goldaşı,
Gelen Serhoşmıdır, nedir!

BİLİP BOLMAZ

Ne hünäri bar yigidiñ
Garıplıkda bilip bolmaz.
Garıplık bir şum ovkatdır,
Kaza yetmey, ölüp bolmaz.

Görmän dünyäniñ lezzetin,
Çekmän ahiret mähnetin,
Eyäm bermegen dövletin
Dogum bilen alıp bolmaz.

Ovvalda olsañ hub idi,
Bermişem pendı - övüdi,
Özi bolmadık yigidi
Märekäge salıp bolmaz.

Mert yigitler hiç ölmese,
Namart dünyäge gelmese,
Zatı bigayrat bolmasa,
İl derdinden galıp bolmaz.

Magrupı çeker ahı-zar,
Meniñ istegenim didar,
Yaman bendeden hak bizar,
Yağşıdan ayrılıp bolmaz.

SALTIK

Dur gardaşım, senden habar alayın,
Artıkniyaz atlı yarım amanmı?
Selbi dek boyları, ay dek yüzleri,
Ak yüzünde zülpi tarım amanmı?

Abı-zemzem, suvı-çeşme bulagı,
Amanmıka gözelleriñ avlagı,
Hindistanda biten Rumı tütlegi,
Samarkantda biten narım amanmı?

Yadımdan çıkarman her şamu-säher,
Yarıldı yüregim, tiz bergil habar,
Dilleri totuya, lebleri semer,
Ak yüzünde zülpi tarım amanmı?

Her ağaçda alma bolmaz, nar bolmaz,
Çın aşıkda namıs bolmaz, ar bolmaz,
Nikasız yarlardan maña yar bolmaz,
Bilbil uçan şol gülzarım amanmı?

On dördi gicäniñ şam salan Ayı,
İki aşık ayrılışıp, boldı sährayı,
Magrupı diyr, sen eylegil harayı,
Badalı, vepalı yarım amanmı?

GÖZELE

Oval başda bu dünyäge gelemde,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.
Cäht ediban dünyä nazar salamda,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Daşarda bir bedev kövlenip dursa,
Ak öyde bir gözel tovlanıp dursa,
Allahım ikisin bir yerde berse,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Goybereñde kuyan ızın ızlayan,
Gañtarañda, dag başını gözleyän,
İbrişim käkilli oğlan gizleyän,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Günde görsem ön dört yaşar gız kibi,
Münen çağım köñlüm daşar yaz kibi,
“Däh!” diyende daglar - daşlar düz kibi,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Bir tar kâkilini müñ tümen diyr men,
Yupar ısı gelen yüz gıza bermen,
Münüp guvanar men, görüp doyar men,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Saçları serinden düşer yüzüne,
Söveş günü gan tutular gözüne,
Dünyä malı hiç tay gelmez özüne,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

Dövletyar beg diyer, gördüm ertäni,
Hak yağşı yaratdı döwlet bersäni,
Söymüşem dünyäde iki nârsani,
Bir ata aşıgam, bir-de gözele.

OLMAZ

Goç yigidiñ tagırıpını diyeli,
 Dessanıñ sözleşem tükenmez olmaz.
 Hak özi Kuranda diymiş simahum,
 İnsan mundan artık İsgender olmaz.

İlaha, bir yigit dogupdır munda,
 Ne tesavvur malda, ne şirin canda,
 Yağşı gelip geçen köpdür cahanda,
 Munuñ dek bir yigit cahana gelmez.

Kimsäğe atın biyr, kimsäğe donun,
 Kimsäğe beş berer, kimsäğe onun,
 Bir kimse harç etse dünyälik malın,
 Yağşı men diyenler andan zor olmaz.

Tomaşa tasavvuk eden sözleri,
 Şerafatlı mıdam güler yüzleri,
 Şerigat, tarikat hakıñ ızları,
 Şerapatda, meger, perişte bolmaz.

Bir merdi dost tutdum deşti-sährada,
 Ne mahzurı malda, ne şirin canda,
 Dövletyarıñ dostı çohdur cahanda,
 Cahanda hiç biri mun dey can olmaz.

GÜL GÖTÄR

Bahar eyyamında gögeren zatlar,
Ovval gögär, soňrasından gül götär.
Temurler cem bolup, barır gül kibi,
Akıl eýläň, dostlar, sizi pul götär.

Bäş vagtñ goymagıl, aygıl senanı,
Höves etseň cennetdäki cenanı,
Dagdan - daşdan beter ağır günäni
Gıbat bilen yalan sözlän dil götär.

Üstüme allanıñ rahmeti ine,
Köñlümiñ deryası dolsa hem sına,
Oval eşek münen soňra at müne,
Özün bilmez hova eýläp, dil götär.

Mövlam yalan eder yaman diññäni,
Özün övüp sındırmagın öññäni,
Bäş yüz kişä güyç bermedik tönñäni,
Gudrat bilen baran yagsa, sıl götär.

Kimseler molladır, kimse bağşıdır,
Kimsäniñ gözünde gözel nağşıdır,
Magrupı diyr, andan it hem yagşıdır,
Malı bolar, her işikde gol götär.

VATANIM GALDI

Agalar, arzımnı beyan eylesem,
 Durun, Mehin atlı vatanım galdı.
 Gat - gat düşek düşöp üçek üstüne,
 Mest olup, agdarlıp yatanım galdı.

Bir şahını alamana (çağların),
 Lap eylesem, on kişini eglärin,
 Gızılbaşın yurt soran beglärin
 Eltip Harazminde satanım galdı.

Gökdepe, Bähre il, Ürgençdir yurdum,
 Bamıdır leñnerim, arslanım - şirim,
 Hoca Alamberdar - bir gözli pirim,
 Gum yassanıp anda yatanım galdı.

Aç gurt idim, alcak yerim düşlärdim,
 Yabı münüp, has bedevler uşlardım,
 Durunda yazlayıp, Mehin gışlardım,
 On gice - gün toylar tutanım galdı.

Magrupı diyır, gül ayrılssa zaglardan,
 Sovuk suvlu, ter çemenli baglardan,
 Altmış başlı, ala garlı daglardan
 At münüp, üstünden ötenim galdı.

DEÑİ - DUŞI BEGENMEZ

Bir yigidiñ mılakatı bolmasa,
Ol yigidiñ deñi - duşı begenmez.
Hakikat, çın yola düşen dervüşler,
Dünyäde lezzeti, hoşı begenmez.

Aşık ışk bahrını, deryasın boylar,
Yamandan daş gaçar, boyunı saylar,
Çopan päkisini, çakmagın şaylar,
Almaz atlı baha daşı begenmez.

Öldürse - kazıdır kapırını çapan,
Mağşarda hülledir - don munda yapan,
Öz öyünde gurı nam az tapan,
Kişi öyünde her bir aşı begenmez.

Biler sen cahanda galmazlar abat,
Can guşı tutulıp, gurular sayyat,
Pir - ustatdan taglım (almagan) ustat
Öz işinden özge işi begenmez.

Magrupı diyir, hayran saña älemler,
Övlüyäsin, dinin yakar zalımlar,
Şerigatdan pähim bolmay alımlar
Gurı her bap üçin başı begenmez.

ZAMANDIR DİYME

Gel, köñül, nesihat eşitgil bizden,
 Bivepanı bakı zamandır diyme.
 Hakiñ rızasına bagla biliñi,
 Heme hökm eylese, yamandır diyme.

Acal gelse, bir dem goymaz zamanıñ,
 Ganımat bil munda galsa nışanıñ,
 Gahar aklıñ alar, kine imanıñ,
 Inan bu sözlere, gümandır diyme.

Galandar dek geyen köne şalıña,
 (Aşak) tut päliñi, pikir et halıña,
 “Dövletim” diyp guvanmağıl malıña,
 Ogulsız döwleti dövrandır diyme.

Yatma, ahiretiñ tohmun ekever,
 Gözleriñden ganlı yaşlar dökever,
 Köp yalbarıp, mert minnetin çekever,
 Muhannes ähline zamandır diyme.

Söveş gün esiri bolsañ bir merdiñ,
Harç etgin hünäriñ, goç yigit gördün,
Yoldaşını taşlap geçen namardıñ
Ölende hemrahu imandır diyme.

Tagat bilen ötür yaz bilen gışı,
Gözleriñden akdır gan bilen yaşı,
“Dogru yola gir” diyp urgan dervüşü
Dost bilgin özüñe, duşmandır diyme.

Gel imdi, Magrupı, tanı yoluñı,
Köp hetdiñden aşma, bilgil halıñı,
İl derdine sarp eylegen malıñı
Peyda bil özüñe, zıyandır diyme.

HAL GALMAZ

Dövlete ınanma, biakıl adam,
Bakı degil, panı geçer, hal galmaz.
Tekepbir kılmagıl, menlik eyleme,
Bu baş günlük dövrän gider, mal galmaz.

Kesiler söhbetler, yat olar sazlar,
Köl içinde gezen ördekler, gazlar,
Mestana cuvanlar, serhoşlı gızlar,
Dövrän gider, söhbet gider, il galmaz.

Yigide ölinçe yağşı at gerek,
Ayal gerek, züryat gerek, at gerek,
Barışmaga, gelişmäge yat gerek,
Dız büküler, kuvvat gider, bil galmaz.

Magrupı, sen bu yollardan çıkmagıl,
Düzülgen ribatdır, diniñ yıkmagıl,
Nämähreme nazar salıp bakmagıl,
Çeşmiñ gider, süñküñ çüyrär, til galmaz.

VATANIM GALDI

Ata - baba tutan datlı vatanım,
Köp bağı - bostanlı vatanım galdı.
Almalı, engürlü, şirin - şerbetli,
Gezmäge sapalı vatanım galdı.

Dağlarında dürli giyah gögeren,
Çeşmelerde keyik, gulan suvlanan,
Köllerinde ördek, sona avlanan,
Hoş sapa, hoş maza çaylarım galdı.

Margızda yaylardım, gumda gışlardım,
Aç gurt idim, alar avum duşlardım,
Yorga münüp, yüvrük bedev uşlardım,
On gice - gün tutan toylarım galdı.

Garaseñir, Camlı, Dövletdir çayım,
Tutluda, Furanda köp bolar bayım,
Meni şondan ayra saldıñ hudaým,
Kesetekden şaňlap ötenim galdı.

Hiç kimge bu pelek bermez vepanı,
Köplerden galmışdır köne vatani,
Segredip bedevni, uşlap tutanı,
Ala dırmık öyler çatanım galdı.

Magrupı, sen sayrat baş gün tiliñni,
Kaza okı gelmezden öñ tiliñni,
Yat etme, gam tutma oşal gövñüñni,
Garkıldeşip yatan köllerim galdı.

İŞİN TANIMAZ

Devlet gelse bedasıla bir pasıl,
Bilmez özün, eden işin tanımaz.
Bir namart uğrasa bir gün ganıma,
Reñgi geçer, akıl - huşun tanımaz.

Çust berip şemşire, salgıl cıdanı,
Batıra eylerem canım pidanı,
Goç yigide bir görsetse meydanı,
Baş gızar, söveş gün läşin tanımaz.

Ölmez cayda namart bat biyr özüne,
Söveş günü gara çalar yüzüne,
Köp muhannes ayalınıñ sözüne,
Uyar aña, kovmı-hışın tanımaz.

Bir goç yigit arman çeker aç bolsa,
Merdanalar il başına tãç bolsa,
Bir gün söveş gurlup, gaçha-gaç bolsa,
Muhannesler deñin - duşun tanımaz.

Magrupı diyr, abray etseñ, at galar,
Pelek ayra salsa, dostlar yat galar,
Bu dünyä bil bağlan ahır mat galar,
Yıglar gider, gözde yaşın tanımaz.

YATMAGIN

Gövnüm, saña bir nesihat bereyin,
Gapıl, gaflat içinde sen yatmagın.
Bir kişi “gel” diyip, innek etmeyin,
Öz gövnüñden gubar baglap gitmegin.

Tanırımıñ gövheri - bir zerre daşdır,
Tanalmadık yerde bahası başdır,
Aklı bolan biler, bu dünyä hiçdir,
Tanalmagan yerde gadrıñ satmagın.

Bihuda gezmegin, uçrarsıñ derde,
Rızkıñ bolsa, alla yetir her yerde,
“Aç” diyip gaygırma, dogrı bar merde,
Zınhar muhannese yüzüñ tutmagın.

Magrupı, sen guvanmagın malıña,
Mağşar günü serederler halıña,
Eden işiñ bir - bir geler alnıña,
Halal malıñ haramıña gatmagın.

HARAP EYLEDİ

Ey yaranlar, geldi yaman zamana,
Zalımlar ülkemi harap eyledi.
Dervüşler mest olup, gaytmaz haramdan,
Mollalar içenin şerap eyledi.

Aradan kesildi azanı-kamat,
Galmadı illerde ähli-diyanat,
Patışalar kılmaz boldı adalat,
Şalar nökerine azap eyledi.

Bilip, özün dogrı yola salmazlar,
Cahıllar zahıtlar gadrın bilmezler,
Kazıları adil divan sormazlar,
Para alıp, (birege) güzap eyledi.

Biliñ, kiçiklerde iba galmadı,
Tañrı takdırına rıza galmadı,
Ekseri gızlarda haya galmadı,
Ogul atasına cogap eyledi.

Magrupı diyır, garıp guluñ adına,
Hak sungundan her söz düşer yadına,
Şibli kibi yansam ışkıñ oduna,
Işk meniñ bagrımı kebab eyledi.

KARVAN GELMESE

Bilmenem ne sırdır, niçik gerdişdir,
Mundan anda giden karvan gelmese.
Bilmenem mağşarda ne bolar halım,
“Ummat” diyip, pahrı-cahan gelmese.

Bilbili ayırma näzenin gülden,
Şuñkarım uçurma serimden, goldan,
Yaranlar, bereket ayrılar ilden,
Yerden zat çıkmasa, baran gelmese.

Bu baş günlük dövrän bizden geçende,
Gara yer - acdarha agzın açanda,
Gövher peyda bolmaz derya içinde,
Gudrat bilen ebri-neysan gelmese.

Ayrılıp men ganatımdan, yelekden,
Gutulmadım bu sövdadan, kelekden,
Zor eyledi, giläm çohdur pelekden,
Hak özünden derde derman gelmese.

Günäkärem, hovpum köpdür, gumanım,
Mağşar günü yoldaş bolsa imanım,
Magrupı diyir, bişek çıkadır canım,
Ol hak resul atlı yaran gelmese.

İŞANIM

Hakı pena bilip, saña sığınıp,
İhlas bilen yörüp geldim, işanım!
İkinci Haydarıñ yolunda yörüp,
Üçünci äleme doldum, işanım!

Toynak bilen dağın - daşın uşatdım,
...
Çoh işler gayırıp, gala boşatdım,
Alı Zülpükarın çaldım, işanım!

Köñül guşı pervaz eder mesgen diyip,
Yüz elvan bag diyip, täze gülşen diyip,
Ovalı huda diyip, ahırı sen diyip,
Yörüp, uzak yoldan geldim, işanım!

Aç gurt idim, niçe guyruklar gapdım,
Azıp idim, özüm pälimden tapdım,
Pil bilen göreşip, guş bilen çapdım,
Paylar şikest bolup galdım, işanım!

Bir yarıñ ızında ah bilen zaram,
Hakıñ dergahında umıdıvaram,
Karzdaram, borçdaram, namarda zaram,
Magrupı diyir, saña geldim, işanım!

HAR BİLEN

Bedasillar tutdı älem yüzüni,
Bedevler deñ boldı sıya - har bilen.
Bat göterip bilmez hergiz özüni,
Gice - gündiz küy - pikiri şer bilen.

Uluglarıñ nesihatın almadı,
Tekep birlik eýläp, özün bilmedi,
Şägirt ussadına hızzat kılmadı,
Mürüt gelip, dava eýläp pir bilen.

Bir kelpese tap gelmeydir müñ (bir) ap,
Inan, bu sözümdä yokdur hiç hılap,
“Är men” diyip urar öyünde çohlap,
İşi yokdur namıs bilen, ar bilen.

Gullar hocasına kılmaý endişe,
Özüni tanamaz, talaşar başa,
Halayıklar, muña kılıñ tomaşa,
Tilki, garsak ceñ eýleyir şir bilen.

Aldanarlar bivepanıñ görküne,
Dervüşler gabaldı yerıñ berkine,
Pakırları goyman hergiz erkine,
Pukaranıñ malın iyrler zor bilen.

Magrupı diyir, işksız hiç yürek daşmaz,
Pähm et, altın mise hergiz garışmaz,
Gör, pähimsiz gullar magnıga düşmez,
Guş hovaga uçar balu-per bilen.

AZDIRA BİLMEZ

Tovfıki-hedayat peyveste hakdan,
 Şeytan ol bendäni azdıra bilmez.
 Huda her kimsäge çoh dövlət berse,
 Hiç kim ol dövləti yazdıra bilmez.

Yat ediñler, dostlar, hakı her deme,
 Aytmañ nesihatı, zınhar, bigama,
 Işkıñ odı yetişmegen adama
 Bu otlar gızdırıp, káp ede bilmez.

Çeker bolduñ bu dünyäniñ apatın,
 Gaflatda geçirdiñ mıdam sagatın,
 Çın dervüşler gice kılar tagatın,
 İlden pınhan eder, sızdıra bilmez.

Bu gamdan çıkmaga galmadı erkim,
 Kem - artık kuvvatım, ayrıldı görküm,
 Meniñ bu derdimi çekalmas her kim,
 Her kim ışk oduna döz dura bilmez.

Magrupı, sen bolduñ güvä talıbı,
 Bir parça gam dövrän boldı nesibi,
 Bu dertlerni oval yazdı kätibi,
 Tebipler bu dertni bozdura bilmez.

DAŞINI ŞAYLAR

Küffar ähli bilmez otga köyerin,
Özleri ürç edip, läşini şaylar.
Resul kaysı, Alı kaysı näbilsin,
Butparaz “tañrım” diyp, daşını şaylar.

Yaşı ogul - bilseñ köñül çağıdır,
Yoksuzlıkdan iki golum bağıdır,
Yaman hatın yıgan malıñ dagıdır,
Yagşı hatın öyüñ goşunu şaylar.

Köñlüniñ bir zerre bolmaz insabı,
Daşdan ovsun urar, nebsiñ bir apı,
Görüñ, şu eyyamda bir niçe söpi
İlden almak üçin peşini şaylar.

Aklı yetmez yagşı bilen yamana,
Keramatın eylär halka beyana,
Nebs urgunda heläk bolan divana
Cinde, kulah geyip, daşını şaylar.

Hicraniñ golundan örtenip, köyüp,
Meşhur olup, ile dessanın yayıp,
“Bu sözümiñ yokdur hıladı” diyip,
Magrupı şahırlık işini şaylar.

BU DÜNYÄ

Gapıl adam, magrur olma panıga,
 Tutdum - tutdum diyseñ, gaçar bu dünyä.
 Rehmi yokdur, zulmı çohdur adama,
 Gice - gündiz ganıñ içer bu dünyä.

Nesihatım budur, diyem sizlere,
 Ihlas bilen gulak tutuñ sözlere,
 Ovval aldap, hoş söz berer bizlere,
 Bir gün daşımıza geçer bu dünyä.

Bir bazıgär, aldap ayırmaz gözden,
 Gel imdi rayıñdan gaydaver tizden,
 Başından - ayagıñ baş garı bizden,
 Bir gün saña bir don biçer bu dünyä.

Gezdiñ imdi gara bagrıñ gan eyeläp,
 Ne yıgar sen derdeseriñ kân eyeläp,
 Bir gapıdan girdim diyr sen can eyeläp,
 Yene bir gapını açar bu dünyä.

Magrupı diyr, kimsäni şa eyleyip,
 Kimni dervüş, kimni geda eyleyip,
 Aldap utar bizi gümra eyleyip,
 Gardaşlıga beyle naçar bu dünyä.

ARTIP BARADIR

Gardaşlar, ne derman alaç kılayın,
Yıl - yıldan usyanım artıp baradır.
Can algıcı ulug Ezrayıl biziñ
Tutup yakamızdan, dartıp baradır.

Gör, eyyamıñ sopusını, pirini,
Alar haram eger bilse yerini,
Gör, gardaşım, şum acalıñ şerini,
Garbalap, basalap, yırtıp baradır.

Ey biradar, söyme lolı ayalı,
Aldar seni, azdır, köpdür hıyalı,
Bu dünyä bir köp sıçan dek mısalı,
Kökümüzden bir - bir kertip baradır.

Bir kimseler gezer akıl gallacı,
İmanını aldır, galar yıl acı,
Niçik bolar bu şeytaniñ alacı,
Azdırıp, goltukdan dürtüp baradır.

Bahrı-usyan deryasına batıp sen,
Kän cövheriñ yeke şaya satıp sen,
Ey Magrupı, ne bihuda yatıp sen,
Özüñden kiçiler yortup baradır.

ÇİLİMKEŞ

Her zaman gol salıp, kisesin barlap,
 Köp dünyäsi bara meñzär çilimkeş.
 İzzat bilip, bir-birine hödürläp,
 Geñ tagamı bara meñzär çilimkeş.

Bir oba gelende, götinläp durar,
 Hemrasını egläp, yolundan burar,
 Aza - köpe barıp, özüni urar,
 Zerur işi bara meñzär çilimkeş.

İçinden urnukdır, zor berip seplär,
 Yere elin berip, egiler, toplar,
 Ol ayıt çağında “suv” diyip geplär,
 Bir yetmezi bara meñzär çilimkeş.

Bir acı tütünü içine salar,
 Aklını, huşunu, güycünü alar,
 Keypi çoh gelende, sırnı ayar,
 Maslahatı bara meñzär çilimkeş.

Magrupı diyır, aytsam çilim şanına,
 Ülpetleri köp yığılar yanına,
 Zıyanı köp bolar güyç, imanına,
 Bir kısım gedaya meñzär çilimkeş.

AYAN GETİRDİ

“Zeburnı” Davuda, “İncilni” İsa,
“Tövratnı” Musaga ayan getirdi.
Hak ilçisi bir gün Cebraýıl emin
“Oka” diyip, resula “Gurkan” getirdi.

Çoh müñni aldadı dünýäniñ mähri,
Bir gün talh eder agzımı zähri,
Ol Rumı-Haybarıñ möhteşem şähri
Alınıñ zarbından iman getirdi.

Aldag bilen Yezit geçdi daşına,
Rehm etmedi gözden akan yaşına,
Kerbelada Yezit Husayn başına
Göyä, diyir sen, ahırzaman getirdi.

Hak permanı bile kazası yetip,
Ol eziz cismini gara yer yutup,
Melekler yığlaşyp, pelek yas tutup,
Üç güne çen älem duman getirdi.

Sahabalar sordı, berdi övüdi,
“Sen ölinçäñ bizler ölsedik.” diydi,
Omarıñ ceñinde ölen yigidi
Doga bilen resul aman getirdi.

Bu cahanda menşur olup Magrupı,
Malı - mülküñ manzur olup Magrupı,
Bivepaga magrur olup Magrupı,
Sud istäp, özüne zıyan getirdi.

NİRDE BİTİLDİ - ŞONDA BİTİLDİ (Aydışık)

Magrupı:

Bizden salam olsun molla Gayıba,
Dünyäniñ binası haçan tutıldı?
“Küntu-kenzen mahfiyenden” habar ber,
Kelemeyi-şahadat nirde bitildi?

Gayıbı:

Gayrı salam bolsun molla Magrupa,
Hak “kün” diydi, şol gün bina edildi.
Tubı ağacınıñ yapraklarında,
Kelemeyi-şahadat şonda bitildi.

Magrupı:

Hak ovval namanı kime okutdı,
Ol kim idi, okıp, özün unutdı,
Adamdan ilgeri niçe kovum ötdi,
Dergahda haysınıñ sözi tutıldı?

Gayıbı:

Hak ovval namanı Adama okutdı,
Okıban Ezrayıl özün unutdı,
Adamdan ilgeri Benican ötdi,
Dergahda resulniñ sözi tutıldı.

Magrupı:

Haysı günde bina etdi ol guşı,
Niçedir ganatı, guyrugı, başı,
Höregi nämedir, niçedir yaşı,
Niçe müñ yıldan soñ başı yetildi?

Gayıbı:

Penşenbe gün bina etdi ol guşı,
Dört bolar ganatı, guyrugı, başı,
Höregi darıdır, elli müñ yaşı,
Elli müñ yıldan soñ başı yetildi.

Magrupı:

Suvdaki balığıñ puştı näçenli,
Üstündäki gävniñ göşti näçenli,
Ol arşy-agzamniñ hıştı näçenli,
Niçe melek hasabında bitildi?

Gayıby:

Suvdaki balığıñ uludır puştı,
Yedi müñ yedi yüz batman gävniñ göşti,
Gudrat bile salındy agzamniñ hıştı,
Dört melayık hasabında bitildi.

Magrupı:

Bilermi sen halı nedir, baş nedir,
Ceset nedir, menzil nedir, guş nedir,
Ol ne bazar, gımmatbaha daş nedir,
Kimiñ daşy kem bahaga satıldı?

Gayıby:

Eger bilsem halı budur, baş budur,
Ceset menzil, canıñ gerek guş idir,
Ol imanıñ gımmatbaha daş idir,
Şeytan daşy kembahaga satıldı.

Magrupı:

Magrupı diyir, ne kysmatda yazıldı,
Ol ne zıncır, bir-birine düzüldi,
Niçe yılda vagty yetip üzüldi,
Ay bile Gün haysy vagtda tutuldy?

Gayıby:

Gayıby aydar, gurbat bilen yazıldı,
Gice - gündiz bir-birine düzüldi,
Sansız yılda vagty yetip üzüldi,
Ay bile Gün harasatda tutuldy.

İSTÄR KÖNÜL

Ovvalı kadir hudadan bir mıdar istär köñül,
 Çün arasat yovmuda aġmal (gerek) istär köñül,
 Vasla vasıl bolġucı can içre can istär köñül,
 Gılsıratdan geçmäge türġen rovan istär köñül,
 Cayımız cınnetde bolsa, cavudan istär köñül.

Dürli näzu - nıġmat olsa, iymäge bolsa palav,
 Eġnime geygen libasım yüz tümenlik al - yalav,
 Ol bedev dursa ġapıda hoş ġılıklı hoş cılav,

...

Cüpbe, cövşen, zülpükar, tiri-keman istär köñül.

Sövdaġärim sud üçin Balhu - Badahşan ġitseler,
 Eşrefi, gövher ıraġı, laġlı-mercen satsalar,
 Gelse mıhmanhanaga, gullar atını tutsalar,
 Daşı mermer ak otagda dayıma hem yatsalar,
 Ança dövlet, munça nobat şunça kân istär köñül.

İşigimde dursa dayım meniñ üçin hası-aam,
Şa - geda gelse danışıp, görseler az - köp tamam,
Zikri hakniñ yoluda tagatnı kıldım elmıdam,
Sopular berse azanı, kazılar bolsa ımam,
Tilleri burra bolan hatmı-kur'an istär köñül.

Gussadan dür eylegil, köñül mıdama şat gerek,
Dört daşımda can yanan gardaş gerek, imdat gerek,
Hak yene kılsa miyesser hem yakınu - yat gerek,
Bu köñülniñ hoşluğu yalançıda züryat gerek,
Dünyäde yansa çıragım, bir nişan istär köñül.

Bar ılahı, Magrupı, gulnuñ köñlün kıl serferaz,
Hacatını kıl rova, tagatnı ger köp kılsa az,
Emri boldı bizlere hacu - zekat, ruza, namaz,
Hanımanım, herne barım yoluda kılısam niyaz,
Abı-kövser, selsebil, hüyri-cenan istär köñül.

SÜYTHOR

Hasrat ile iymez - içmez, gorkakdır süythor,
 Gice yatmaz, gündüz dınmaz, muñça sakdır süythor,
 Doğrı bolmaz, tiz basıñ, egri tayakdır süythor,
 Özünü adam tutar, köp bisiyakdır süythor,
 Gaç kesapatdan yagında, hemtabakdır süythor.

Yadına salmaz ölüm, diymez: “Hudayım bardır!”
 Yokdur Cennetden umıdı, Dovzaha tayyardır,
 Adamınıñ ednası hem aglası süythordır,
 Süythordan ol huda birle resulı bizardır,
 Ahıret gaygısı birle işi yokdur süythor.

Süythor anda - huda dergähinde şermendedir,
 Dünyä diyp yüvrüp, yelip, dayım işi pul teñnedir,
 Hayır kılmaz hiç kime, anlarga Uçmah kandadır!
 Höregi gam - gaygıdır, günde yüz müñ oydadır,
 Ol yığın birle bolar, Dovzahda tenhadır süythor.

Yanında hayr-u-sahavatdan gep urmañlar, gaçar,
 İygeni çirkin necisdir, dayıma avı içer,
 Ya kitap “Kuran” okalsa, diñlemey, ara açar,
 Roza tutmaz hem namaz, bilmez, bu dünyäden geçer,
 Bihabardır ahıretten, vehmi yokdur süythor.

Magrupı, şat olmadım, gezdim cahannı her zaman,
 Nebsi şeytandan gutarıp, sen salamat, kıl aman,
 Men ki bir ası günähkär, il arasında yaman,
 Şul cähetden hoyp eder men, bolmasın ahırzaman,
 Rahatı yokdur aña, görgey sıyasat süythor.

DÜNYÄNİŇ

Ey köňül, söyme gülün, harı köpdür dünýäniň,
Mal bilen aldar seni, ayyarı köpdür dünýäniň,
Perdeyi diniň yakar, zengarı köpdür dünýäniň,
Söhbetinde bolmagıl, hummarı köpdür dünýäniň,
Kıl hezar, elbetde, sen, murdarı köpdür dünýäniň.

Surat eýläp tä ezel, berdi saňa aklı becan,
Rahat istäp köhüňni, gaflatda goyma bir zaman,
Tä acal yeten günü, basgay garaňkı bir duman,
Yüz ukıbet birle gelgey, hem yene ahırzaman,
Ovval etmesdir vepa, ayyarı köpdür dünýäniň.

Terki sünnet olmayıňız, ahır öler siz bir günü,
Terki sünnet eylegen görmez resulniň görkünü,
Aş-u - aşret, mal-u - mülküň, paňı ol maşşar günü,
Yıgđı dünýä, yuvutdı, gör, Karunga bermez erkini,
Sudı yok, gaygısı çoh, bazarı köpdür dünýäniň.

Asılarınıň derdine boldı Muhammet pişgadam,
Dogrı yoldan özgeni, alma köňülge, kıl adem,
Taňrı zikrin dilge al, mü'min nişanı bu ılım,
Gözde yaşını sıyah et, kirpigiňni kıl galam,
Yogsa yoldan azdırar, şeytanı köpdür dünýäniň.

Yıgmadılar dünyäni, geçdi, görüñ, dostı agla,
 Zülükardan özgäni tutmadı ol şire huda,
 Ol Zebihulla berur başını, hak ondan rıza,
 Salma köñlüñ her tarap, okalar bir gün kaza,
 Hilesi köp, cilvesi, mekgarı köpdür dünyäniñ.

Hasıl eyle ömrüñi, eylöp senanı dünyäde,
 Terki dünyä eylegil mülki penanı dünyäde,
 Geç bu candan, kıl talap, mülki bakanı dünyäde,
 Munça köp tesnip çekip, kılma cepanı dünyäde,
 Bu ömür üçin anıñ, kârbarı köpdür dünyäniñ.

Mal-u- mülküñden geçip, sen, kıbla sarı çek özüñ,
 Hak işin terk eyleme, gaflatnı goy, sargat yüzüñ,
 Mescitden çıkma, aman kıl, gol govuştırıp, çökdür dızıñ,
 Mundan artık ne bolar, kılmaz vepa sansız sözüñ,
 Magrupga nehy etgici inkäri köpdür dünyäniñ.

GURBAN ERER

Ey “elip” dek kamatıñ görgeç akıl hayran erer,
“Bi” mıradıñ çoh erer, senden dileg çendan erer,
“Ti” tövekgel eylesem, husnuña çün arzan erer,
“Si” sovabımnı kabul kıl, rahmetiñ çün kân erer,
“Cim” cemalıñ görset ey, canım saña gurban erer.

“Hi” hayal eyläp ulusdan eyleşip ey dilruba,
“Hı” hıyalım sen erer sen eyleyip yarım neda,
“Dal” delil yokdur saña hökmündedir älem huda!
“Zal” zelalatlık bile ömrümni ötgerdim riya,
“Ri” rahım-a gözde yaşım deryası bipayan erer.

“Ze” zebun boldı bu halım, günbe-günden artdı dert,
“Sin” sepit ruhum meniñ hicran gamı çün artdı zert.
“Şin” şerigatnıñ yolunu älemge kılsam pert -pert,
“Sad” sıyahı cahıl ähli oynaşar sadrancu-nert,
“Zad” zayıg geçdi ömürim, imdi men puşman erer.

“Tay” tarikat yoluda canımnı men kılısam pida,
 “Zay” zuhur olmuş cahanda gudratıñ höküm huda,
 “Ayn” aynımdan akan yaş ile eylerem neda,
 “Gayın” gayrat eyleyip, canımnı men kılısam pida,
 “Fi” pırak oduna düşdüm, gerdişim efgan erer.

“Kap” kararım galmadı aşık bolup rugsarıña,
 “Käp” gelip sorgul bu halım rehim kıl bimarıña,
 “Mim” melamatlık bile ömrümni ötgerdim riya,
 “Lam” lagılı-şerbeti çün noşı kıl naçarıña,
 “Nun” nıkabıñ aç yüzünden misli bihemta erer.

“Vav” vaveyla diyip, halıñı niçik bolgısıdır,
 “Hi” heläk bolup, ızıñda ağlayıp galgasıdır,
 “Lam-elibu” - layezal hak barçanı algasıdır,
 “Ya” rahım-a, gözyaşım, derya kibi dolgısıdır,
 Dünya bir kervensaray, Magrupı bir mıhman erer.

KEMİNE

DİLİN DERDİNDEN

Aşıgam, saklana bilmen
Sayrayan diliñ derdinden.
Bilbilem, uklaya bilmen
Gırmızı gülüñ derdinden.

Sen Şasenem, men şasuvar,
Garıbıñ men, kıl istivar,
Yada salsam agzım suvar,
Dodakda balıñ derdinden.

Yaraşsın yağı illeriñ,
Açılsın batıl yollarıñ,
Nâzikedir inçe billeriñ,
Sallanan goluñ derdinden.

Yağsını yasan ussalar,
Pähm etmez aklı gısgalar,
Galar gadımkı nusgalar,
Hünärli goluñ derdinden.

Armanam - öpüp, guçmadım,
Golundan şerap içmedim,
Ölinçäm saña geçmedim,
Bir yırtık culuñ derdinden.

Çağırsam, asıl gelmer sen,
Gelseñ-de, oynap - gülmer sen,
Ne boldı, habar almar sen,
Kemine guluñ derdinden!

DİLBERİM GALDI

Velayatdan çıkdım, gitdim,
Izımda dilberim galdı.
Dostlar, bu cana cebr etdim,
Gara gözli yarım galdı.

Hälä çekerin men zähmet,
Dogdı başıma kıyamat,
Yene bolsa dem ganımat,
Meniñ ahı-zarım galdı.

Görüñdi galanıñ burçı,
Yüregimde ışkıñ berçi,
Agzı pisse, lebi harçı,
Aglap, söver yarım galdı.

Bu galañız perizatlı,
İçi peränli, ilatlı,
Kemine “Mähriban” atlı
Bir peri-peykerim galdı.

EMİRE MEÑZÄR

Cem bolsa hağınlar barı,
 Her biri emire meñzär.
 Şol hatınlarıñ barısı
 Senetli vezire meñzär.

Birisi bardır gezende,
 “Gel” diymezler, irizende,
 Gözi bardır gap - gazanda,
 Zat tapsa, gemire meñzär.

Birisiniñ uzun özi,
 Kereşmeli, köpdür näzi,
 Ukudan açılmaz gözi,
 Elmıdam bimara meñzär.

Biri bardır govı yokdan,
 Gaçaver, görseñ ırakdan,
 Har - hamırdan, gökden - akdan,
 Zat tapsa, yamıra meñzär.

Birisi bardır - horandır,
 İdelmez yere barandır,
 Azından on baş görendir,
 Semreyir, hamıra meñzär.

Yene hem birisi bardır,
Cahlıl görse, hırıldardır,
Bir söz aytsañ, minnetdardır,
Yörişi hayyara meñzär.

Biri yüz urar hünäre,
Hünär eder göre - göre,
Birisiniñ reñgi gara,
Mısalı sığıra meñzär.

Birisiniñ içi canlı,
Gurı ağaçdan istihanlı,
Birisi bar etli - ganlı,
El ursañ, hamıra meñzär.

Biri bardır çıgırı çıkan,
Eden işi bir iç yakan,
Daş işige külün döken,
Her yığırdı hıra meñzär.

Biri bardır tayın dayım,
Mıdam gullugında gayım,
Kemallı berse hudayım,
“Öl” diyseñ, can biyre meñzär.

Biri bardır, misli maya,
Bir görmeseñ, ömrüñ zaya,
Nazarıña gelse göyâ,
Akılıñ dagıra meñzâr.

Bolsa yigidiñ yağşı ayalı,
Dövlet salar saña yolu,
Abrayıñ doldır golu,
Bir sahıbı-pire meñzâr.

Kemine diyr, bir söz bolar,
Kısmatda barı yazılar,
Yağşı gelin, yağşı gızlar,
Mısalı gülzara meñzâr.

AK EDER

Ey, agalar, yaman heley
Sakgalıñ çıkmanka ak eder.
Abrayıñı yere döker,
Yürek - bagrıñı dag eder.

Başy çıkmaz hiç bir işden,
Emma görseñ, ayal daşdan,
Ak yüplükden, gök erişden,
Saçına yüpden bag eder.

Mıdam iliñ gepin bakar,
Gazananıñ yere döker,
Geyim geysel, yarsın yakar,
Yakasın yırtıp, çäk eder.

Äri hem kazanıp getir,
Çuvala salmanka ötir,
Göreniñ külünde otır,
Diyir: “Maña ärim gıyk eder.”

Bolmaz gepiniñ sayagy,
İlden yıgnanmaz ayagy,
Yalandan çenäp tayagy,
Öz öyüni gum-guk eder.

Garıp alıñ aslı-zatın,
Yamandan al boyuñ satın,
Kemine diyir, selki hatın
Alın saçıñ çım-ak eder.

HALAL GEZER

Dünyä bir bimesrep caydır,
Haram gezer, halal gezer.
Mal eyesi pılan baydır,
Adam ornuna mal gezer.

Şerigatı bilseñ dogrı,
Aytmasañ, bolduğın ogrı,
Kazı egri, müfti egri,
Elip ornuna dal gezer.

Galıpdır kelamın sözi,
Köp begenmez gören gözi,
Pir bolar şeytanın özi,
Sopular hem hayal gezer.

Sena bolmaz subhı-şamda,
Til - gıbatda, gulak - tamda,
Kemine diyr, şu eyyamda,
Sogap ornuna kal gezer.

KAZIM

Mübârek bolsun seyliñiz,
Azm edip siz yola, kazım!
Ağır yük sındır biliñiz,
Diysem, gelir dile, kazım!

Külden depe beyik bolmaz,
Sınsa köñül, seyik bolmaz,
Gara keyik keyik bolmaz,
Meger, girse çöle, kazım!

Diysem kazılar kârini,
Aydıp bolmaz-la yarını,
Yalan sözleriñ barını,
Satarsıñız pula, kazım!

Kemine, gepim gep bolar,
Diysem, dertlerim dep bolar,
Garıplar size çep bolar,
Çın töhmet siz ile, kazım!

ŞOL YAR ÖLDÜRDİ

Telbe boldum, indi halım harapdır,
 Ey, ağalar, meni şol yar öldürdi.
 Müşk alıban kekilerin darapdır,
 Can ağalar, meni şol yar öldürdi.

Boynuna gol salsañ barlı, semerli,
 Altın - kümüş tamam endamı zerli,
 Laglı-yakut gerdeninde, tumarlı,
 Ey, ağalar, meni şol yar öldürdi.

Arzuv edip, ay cemalın görmeli,
 Yüzde gülap, gözi - gaşı sürmeli,
 Bir peridir, saçı sekiz örmeli,
 Can ağalar, meni şol yar öldürdi.

Kemine diyr, tağt üstünde cayıdır,
 Derya düri, asman kuyaş - ayıdır,
 Gızlar hanı, gözelleriñ şayıdır,
 Can ağalar, meni şol yar öldürdi.

BOYUÑA DÖNEYİN

Sähra degresinde duran gül kamar,
Yaşıl geyen al boyuña döneyin.
Söz sözlände katra - katra bal damar,
Ak yüzünde hal, boyuña döneyin.

Meniň işim keçdir, şovuna düşmez,
Özge bilen hergiz sulhum alışmaz,
Mal bereyin diysem, küştüm yetişmez,
Mende yokdur mal, boyuña döneyin.

Gızıl meňzim sargarıpdır ar bilen,
Täleyim yok, ıkbalım yok yar bilen,
Ak gövsüň meňzetedim dagda gar bilen,
Mende tulla yok, boyuña döneyin.

Keminäniň gövni senden üzülmez,
Yar zalımdır, bize bagrı ezilmez,
Çın aşığıň eden ähdi bozulmaz,
Bir kararda dur, boyuña döneyin.

BARSAM INANMAZ

İş salıdım bir bivepa yar bilen,
 “Yarım” diyip, yanına barsam inanmaz.
 Süekden sızdırıp ıgtıbar bilen,
 Oda düşsem, bişsem, yansam, inanmaz.

Leyli - Mecnun kimin çöllere çıksam,
 Arzı - Ganbar deyin deryada aksam,
 Perhat - Şirin deyin dağları yıksam,
 Daşlarıñ teyinde galsam, inanmaz.

Gör, ne işler etdi Vamıku - Uzra,
 Sayathan diyp goydı yarını Hemra,
 Depderde yazılan Yusup - Züleyha,
 Olarıñ hemrası bolsam, inanmaz.

Garıp bolup, Halap - Şırvana kaçsam,
 Yarım Şasenem diyp, örtenip - bişsem,
 Şolar kimin yedi yılda govuşsam,
 Izında sargarıp - solsam, inanmaz.

Men söver yarımı alabilmedim,
 Şum rakıp tagn etdi, gülebilmedim,
 Názli yarıñ ugrun bilebilmedim,
 Aglasam, aldanmaz, gülsem, inanmaz.

Kemine diyr, arzım yara yetirsem,
 Köñlümdäki sıırım tile getirsem,
 İymesem, içmesem, gözlöp otursam,
 Acıgsam, suvsasam, ölsem, inanmaz.

SÖZÜM BAR SAÑA

Gara gözli, galam gaşlı perizat,
Aydabilmen, birce sözüm bar saña!
Işkıñda köyüp men dat bilen bidat,
İki çeşmim bir görmäge zar saña!

Şikeste men, zülpleriñe bağlama,
Hancar alıp, yürek - bagrım dalgama,
Mihmanıñ men işigiñden kovlama,
Gerek dälmi namıs bilen ar saña!

Dal gerdenden tılla heykel dakmasañ,
Humay gözüñ süzüp, gaşıñ kakmasañ,
Yüz - müñ suhan diysem, beri bakmasañ,
Neneñ edip yaranayın yar saña!

Kemine diyr, senden istedim vepa,
Vepa istäp geldim, sen berdiñ cepa,
Işkıñda hastayam, sen bergil şıpa,
Şıpa istäp geldim, men bimar saña!

SÖZLER İÇİNDE

Dostlar, bir gözeliñ vaspın söylär men,
 Meşhur bolsun sözi sözler içinde.
 Okar men, yazar men, dessay eylär men,
 Bina bolsun ak kagızlar içinde.

Seniñ dek ter gunça baglarda bitmez,
 Uzatsam almaga, gollarım yetmez,
 Uklasam, oyansam, yadımdan gitmez,
 Meger, mesgen tutmuş gözler içinde.

Şiriniñ hemrası, Leyliniñ tayı,
 Şöhläñden gizlener asmanıñ ayı,
 Her gice, her gündiz gördüğim sayı,
 Yüzüñ aya meñzär yüzler içinde.

Laçın dey dalmınıp her yan bakañda,
 Perizat sen zülpüñ yere dökeñde,
 Seyr eyleyip, beyevana çıkañda,
 Göyä ak ceren sen düzler içinde.

Kast edip bakar sen, periler hanı,
 Kirpikleriñ saldı sansız yaranı,
 Akıp, eda boldı bagrımiñ ganı,
 Dovamat cigerim duzlar içinde.

Kemine diyir, vısal içre gezmäge,
 İlim gerek seniñ vaspıñ düzmäge,
 Işk odundan galam titrär yazmaga,
 Dilim sözde, köñlüm közler içinde.

GULPAGIÑ

Ne belañ bar, gutarmadıñ zulumdan,
Görem, kulahıñı göter, gulpagiñ.
Yüregim dalmınıp, çıkdı golumdan,
Canıma ovsunlap yeter gulpagiñ.

Ak yüzüñ halları nokatdan kiçi,
Gamzañ garakçıdır can almak öci,
Mecnunı yandırdı Leyliniñ saçı,
Leyliniñ saçından artar gulpagiñ.

Köñlüm bähre tapar oynan oynuñdan,
Sekiz cennet ısı geler goynuñdan,
İkisin örüp, birin goyber boynuñdan,
Yöräñde, sagraña yeter gulpagiñ.

Yelkildeşip, yatlar bilen yörülme,
Göze düşüp, göklügiñde orulma,
Sadagañ bolayın menden ayrılma,
Görse bir nämährem, tutar gulpagiñ.

Işkıñ serişdesin erenler tutdı,
Aşık bolan maşşugını unuttı,
Kemine diyr, menden yigitlik ötdi,
Mundan hem yakındır, öter gulpagiñ.

YEL BİLE

Ak yüzüñde gara zülpüñ hünäri,
 Dava edip, ceñ başladı yel bile.
 Älemi yandırar bilbilin zarı,
 Meger, bäs eylemiş gızıl gül bile.

Aşığa ar getir lebzinden dänme,
 Bir merde yaraşmaz hiç soñun sanma,
 Didara doyma yok, şu mähre - ganma,
 Yör, boyuña guvanayın, yol bile.

Aşıklık derdine tapılmaz çäre,
 Gamzañ okdur, peykam salıpdır yara,
 Üç yogın, üç inçe, üç ak, üç gara,
 On iki sın yaraşmış niçe bil bile.

Aslıñı sorasam - ilin uşığı,
 Biliñe urup sen tirme guşığı,
 Meni yakdı alkımların aşığı,
 Alma zenahdanlım, cüre hal bile.

Bu ne sırdır, yayma yakına - yada,
 Delmirip gelip men gapıña dada,
 Yakıp sen, örtöp sen, salıp sen oda,
 Duzladıñ söz bile, dildiñ dil bile.

Kemine diyr, eşit meniñ pıganım,
 Mücgäniñ hancardır, akızdı ganım,
 Sen meni köydürdiñ, binurbat zalım!
 Ak üstüne gızıl geydiñ al bile.

ÇIKDI-DA GİTDİ

Ey, agalar, Yolöteniň düzünden
Meniň sona boylım çikdi-da gitdi.
Alma yaňagından, ap-ak yüzünden
Laglı-mercenleri dökdi-de gitdi.

Goş bilezik hup yaraşar destinde,
Cellat gözler can almanıň kastında,
Aycemalım akmayanıň üstünde,
Bir keniz başını çekdi-de gitdi.

Yerden, gökden göterlipdir kararım,
Şana alıp, sıya zülpün daranım,
Aycemalım, ap-ak yüzli maralım
Gähin - gähin bårsin bakdı-da gitdi.

Cereni bar, ovlagı bar çölüniň,
Ördegi bar, gazları bar kölüniň,
Kemine diyr, sona boylı geliniň
Zarınlap gözyaşın dökdi-de gitdi.

GÜLLERE

Huylarıñ şivesi gara göz bolar,
Göz, tomaşa et bilbil bilen güllere.
Gözeliñ şivesi şirin söz bolar,
Sözle, gurban olam şirin dillere!

Al - yaşıl geyinip, kümüş guranda,
Şitde - şemle inçe bile oranda,
Suv sonası yaşılbaşı görende,
Laçın köñlüm telvas eder köllere.

Ayra düşsem, elip katdım yay bolar,
Ayrılmagam, köñlüm acap cay bolar,
Gül yüzüñ görmesem, günüm ay bolar,
Ayım uzap gitdi yıldan - yıllara.

Kemine, goymazlar yar bilen yarı,
Pelekden dat eder geleniñ barı,
Meniñ dilim, seniñ eliñ hünäri
Nusga bolup galsın ilden - illere.

OGULBEG

Zeminiň lälesi, asmanıň ayı,
Dünyäniň gövheri - käni, Ogulbeg.
Gözüm röwşen tapar gördüğim sayı,
Ayıň, günüň sen - sen tayı, Ogulbeg.

Bas gadam didäm üstüne,
Yar basan ayacıklarıňdan,
Goyun sagmaga çıkaňda,
Çör basan ayacıklarıňdan,
Aşığına cilbe berip,
Dar basan ayacıklarıňdan.

Ertip turup, ovlak - guza eseder,
Esedende, saç ucusı ses eder,
Her til bilen bir aşıgı mes eder,
Dünyäniň gövheri - käni, Ogulbeg.

Bas gadam didäm üstüne,
Deñ basan ayacıklarıñdan,
Gum basan ayacıklarıñdan,
Gül basan ayacıklarıñdan,
Bende Keminäniñ canı, Ogulbeg.

Güli-cennet perizadıñ mislidir,
Arı toprak adamzadıñ aslıdır,
Gelse yigitlik yaz gününiñ paslıdır,
Bu dünyäni tutan barmı, Ogulbeg.

Gara - gara gözler bilen gözleşmeşek oynagalı,
Şirin - şirin diller bilen sözleşmeşek oynagalı,
Ayna kimin yüzler bilen öpüşmeşek oynagalı,
Bende Keminäniñ canı, Ogulbeg.

SALMA GÖZÜNDEN

Mürçe güzelleri şahandaz bolar,
Aşıklar yanında payendaz bolar,
Bir yerik kân barsañ, gadırñ az bolar,
Garrı gadırdanı salma gözünden.

Daynanıñ öñüniñ beyik arçası,
Dökülse dökülsin gülüñ gunçası,
Ovarram yıkılsa garrı Mürçesi,
Garrı gadırdanı salma gözünden.

Köp yaşadım diyip, çekmegin arman,
Gara saçın bolsam agına gurban,
Çem gelen dövranı goluñdan bermän,
Garrı gadırdanı salma gözünden.

Kemine diyir, geplesem-de gep bolar,
Geplemesem, haysı derdim dep bolar?
Yalançada yağşy - yaman köp bolar,
Garrı gadırdanı salma gözünden.

GELİNLER

Hoş gelip siz, hoşluk bilen gider siz,
 Dünyäniñ seylıne gelen gelinler!
 Bozulgan şährimi abat eder siz,
 Gamda galan köñlüm alan gelinler.

Ak öyüñ eyesi, bayıñ kızları,
 Eyyamıñ soltanı diyrler sizleri,
 Hızmata mınasıp görüñ bizleri,
 Muhapbat sayasın salan gelinler.

Äre güftar gerek, gözele - summat,
 Her kime yetdirmez, bahası gimmat,
 Uzun boylı, giñ gucaklı, hoş surat,
 Hezzeti - hormatı bilen gelinler.

Ak yüzüne gara zülpün yayıpdır,
 Göyä ayıñ yüzün bulut alıpdır,
 Hassa canım, buşluk, tebip gelipdir,
 Derdimiñ dermanı bolan gelinler.

Bag mivesi bolmaz şirin dil yalı,
 Belli - belli sözüñ bardır bal yalı,
 Kemine diyr, aklı - gızıl gül yalı,
 Aşıgıñ canını alan gelinler.

CANA SÖVDÜĞİM

Ogrın - ogrın gözleyişin
Ot saldı cana, sövdüğim.
Gara gözli, nâzik beden,
Bir bak bu yana, sövdüğim!

Ay cemalın şöhle salar,
Cellat gözüñ canım alar,
Haçan senden mährim ganar?
Gitme daş yana, sövdüğim!

Gamzañ okı bermez aman,
Nurbat, aman, dur bir zaman,
Kırpigi ok, gaşı keman,
Dişi dürdäne sövdüğim.

Keminäniñ yok çäresi,
Gözeliñ bolmaz harası,
Uzın - gısganıñ arası,
Orta miyana sövdüğim.

CANIÑ BARINDA

Bu dünyäde gapıl boldum, oturdım,
Deprenmedim şirin canıñ barında.
Cahaniñ gaygısın tartıp getirdim,
Dara düşdüm giñ cahaniñ barında.

Dostlar bilen bir magrıpet açmadım,
Gül ömrümde gül guñçasın guçmadım,
Näzi-nıgmat görüp, iyip - içmedim,
Aşsız galdım aşın, naniñ barında.

Belent yere çıkıp, garandım daşım,
Köñlüm müñ paradır, yalnızdır başım,
Hanı meniñ cana - canım, yoldaşım?
Musapır men Söyünhaniñ barında.

Göge uzatsam, göge elim yetmeyär,
Yere baksam, köñlüm karar etmeyär,
Seniñ şu dünyäñe mährim gitmeyär,
Gara yeriñ - acdarhaniñ barında.

Garıncanıñ öz ornunda sanı bar,
Peşe uça, ganatı bar, canı bar,
Her öyüñ bir adalatlı hanı bar,
Hansız galdım begiñ, hanıñ barında.

Bir kem otuz yıldır sürüşdim dövran,
Yar, sensiz gerekmez bu panı cahan!
Kemine - bakardıñ tavus dek her yan,
İndi şatlık yokdur dünyä barında.

BARIP - GELENİŇ GALAR

Sağlıkda, yigitler, barıp-gelişin,
Dünyä öter, barıp - geleniň galar.
Bir dem ganımatdır oynaň - gülüşin,
Ahırı aglar sen, güleniň galar.

Pelek çarhın çeker, övrüler, tizdir,
Göçülen yurtdur, yörülen ızdır,
Dünyä bir hoş surat oবাদan gızdır,
Gola düşmez, aşık bolanıň galar.

Kemine diyr, hiç yok ölmez gümanıň,
Sogurıp alarlar emgenen canıň,
Terekä salarlar malu - mekanıň,
Oglaň - uşak tamam bolanıň galar.

GARIPLIK

Günde müñ gussam bar yüz elem bilen,
Derdimiñ barından beter garıplık.
Sorağı men boldum gaygı - gam bilen,
Gelip düşer hatar - hatar garıplık.

Panı dünyä zınat bilen, harç bilen,
Yüregim maddadır, bagrım berç bilen,
Badasız şum ölüm bergi - borç bilen,
Yılba-yıldan gayım tutar garıplık.

İymesem, içmesem, mıdarım ötmez,
Bürenip yatmaga kararım yetmez,
Günde müñ kovlasam, baylara gitmez,
Goş basıp, dulumda yatar garıplık.

Tapıdır her yerde yeke - ikini,
Çekipdär biline gayış çekini,
Alıpdır eline daşlı sokını,
Yadaman, depämden urar garıplık.

Yılba-yıldan meniñ müflisim çıkar,
Garıbıñ yüzüne kim gülüp bakar?
Yarışsam yüvrükdir, göreşsem yıkar,
Oynasam, oynumda utar garıplık.

Bir sözüm bar, saña aydayın, Durdılı,
Sakalım gıravlı, murtum burculı,
On baş köpek bile, otuz gürcüli,
Gıkuvlap ızımdan yeter garıplık.

Seyr etmedim sehralarda, çöllerde,
Mestana gezmedim ulı illerde,
Bir bilbildim, sayramadım güllerde,
Çag zeynimi garar - gatar garıplık.

Kemine diyr, geler bir gün şum ölüm,
Kimsäge - toy - bayram, kimsäge - zulüm,
Gıyılma, incama, sabr eyle, köñlüm!
Gelipdir - bir zaman öter garıplık.

BİR TÜYSLİ

Acap bir canavar, cayı sürende,
 Reñgi gara yılçır, toası bir tüysli.
 Bürgüt dek hovadan uçup gelende,
 Periniñ ovazı - sesi bir tüysli.

Mıdam geler ık tayıñdan ıs bilen,
 Urup kovlamasañ, gitmez ses bilen,
 Maslahatı bolmaz yaru - dos bilen,
 Bazarında basa - bası bir tüysli.

Necasatdır mıdam iyyän höregi,
 Kellesidir munuñ ulı yarağı,
 Is almasa, ömür görmez garağı,
 Kebzeden gayrası yası bir tüysli.

Necasatdan paylap alar payını,
 Hövründen azaşsa, tapmaz tayını,
 Urşanda goç kimin alar mayını,
 Esirän erkegniñ mesı bir tüysli.

Gözi ızındadır yükli gidende,
 Menzili şol yerdir, özi yetende,
 Dürli necasatlar bardır bedende,
 Burna golay gelse, ısı bir tüysli.

Necasatlar yıgnap hine doldurar,
Az ömrüne kanagatın aldirar,
Kim degse, sayıl dek golun galdırar,
Gargış etse, bet dogası bir tüysli.

Ganatı yazılmaz nähoş bolanda,
Gözi açık, armanlıdır ölende,
Gam yok harcını hine salanda,
Yataşarik bolan dostı bir tüysli.

Emedeklöp, aňmaz köp dek tutanı,
Gaygırmaz bir-birin gurbı yeteni,
Çukra yıkılıp öler bagtı yatani,
Bolmaz togalagnıñ kösi bir tüysli.

Pirimiz Äralı, düşün bu söze,
Galdırar ayagın, pata biyr bize,
“İlahı, omın!” diyr, el sürtüp yüze,
Sanan dogasınıñ sesi bir tüysli.

ŞAHASI BEYLE

İlim bir daragtdır, ıslam - sayası,
Ser çekmiş asmana şahası beyle.
İmana kuvvat biyr onuñ mivesi,
Pula layık gelmez, bahası beyle.

Göz yumup, açınça hayrul-mursalin,
Magraca yetirdi Cebrayıl emin,
Dünyä diyip at biyrler, asmanu - zemin,
Şemala gurulmuş, binası beyle.

Amalsız mollalar, hökümsiz hatlar,
İslamın yoluna salıp siz otlar,
“Arıpulla men” diyp guyruksız itler,
Giceler yatırmaz - govgası beyle.

İlim eyesi ılımlarna bakmazlar,
Haramdan ellerin hiç vaqt çekmezler,
Salgıma çaparlar, haka bakmazlar,
Mollaların ınsap - hayası beyle.

Aksakgal ederler oylan - uşakdan,
Maslahat sorarlar dondan - guşakdan,
Garıp bolsañ, yağşı görmez eşekden,
Kazılarnıñ halka ızası beyle.

Aklıña iş buyur, ecizlik etme,
İş salışsañ acdarhadan gayıtma,
Özgeler etse hem, sen özüñ etme,
Söz bolar gıbatıñ enesi beyle.

Haramhor dervüşiñ erimez bagrı,
Zahırı rıyadır, batını - ogrı,
Şerigat bir yoldur, elip dek dogrı,
Rast bolmaz Musanıñ hasası beyle.

Üynün äşgär eden asıya bolsa,
Özüni bileni rusıya bolsa,
Peş geyeniñ barı övlüyä bolsa,
Köpelmezdi iliñ günäsi beyle.

İli aldar, batır barınagın bala,
Ayalın okar sen, çermenip bile,
Bu dovzahı bolmaz sormagıñ bile,
İşsiziñ, elbetde, azası beyle.

Milleti aldayar işan - mollalar,
Eçilenne berer hüyr gız, hülleler,
Hemmesi aňsatdır gızan pilleler,
Tutan orazası, namazı beyle.

Behiřdi eylär sen hüşür alanı,
Dovzahı diyer sen dutar çalanı,
Bular - toya, sen gözlär sen öleni,
Pirleriñ dünyäde bolası beyle.

Zahırın düzedip, mekrin hatm edip,
Perişan halını ilden ketm edip,
Hızmatın etmeseñ, kapır hökm edip,
Gargışdan yamandır dogası beyle.

Kemine diyr, hata işim vapırdır,
Bendesı asıdır, özi gapırdır,
Musulmana “kapır” diyen kapırdır,
Kapırınñ dovzahda cezası beyle.

ARZIM AYDAYIN

Dostlarım, geldim alısdan, hana arzım aydayın,
Döveti-sahıp kerem, soltana arzım aydayın,
Gül içinde bir güli-reyhana arzım aydayın,
Peykeri-sima melek ruhana arzım aydayın,
Kövserim, tubı kadım, rızvana arzım aydayın.

Leyli hem Mecnun kibi çöllerde ugraşdım bu gün,
Vamıku - Uzra bolup, köp örtenip - bişdim bu gün,
Varka - Gülşadan beter hunabalar içdim bu gün,
Arzı - Ganbar, Zöhre - Tahir dek yanıp geçdim bu gün,
Çün olarıñ ışkına pervana, arzım aydayın.

Aşığı-Perhadı gör, Şirin zülalı istedi,
Dağı - daşı kül edip, zovkı-vısalı istedi,
Gurbatı Yusup - Züleyha ömri salı istedi,
Sagdiyu - Seypelmelek, Medhalcemalı istedi,
Canımı gurban edip, canana arzım aydayın.

Davudın oğlu Süleyman bir perizadı görüp,
 Bihasap leşger bilen kırk gice - gündiz yol yörüp,
 Çekdi Bilkısıñ pıragın, kähriba dek sargarıp,
 Yedi yıldan bir govuşdı Şasenem, aşık Garıp,
 Men govuşmay galdım, ol armana arzım aydayın.

Sen uçar sen, men yürür men, sen - perizat, men beşer,
 Salmışam sövda başımını herne gelse hayru - şer,
 Geydi çıkdı alı - yaşıl, göye bir älemgoşar,
 Gün gezer gögün yüzünde, şuglası yerge düşer,
 Aya aşık bolmuşam, asmana arzım aydayın.

Doldurıp ışkıñ meyinden, herseler tas bile,
 Yedi veli, dört yaran, ol Hızır - llyas bir tas bile,
 Çağırıp peryat eder men her säher ıhlas bile,
 Bahrı-ışka gir, Kemine, dür talap guvvas bile,
 Şamçıräg gövher üçin ummana arzım aydayın.

GARIP

Yalbarır men “bay aga!” diyp, göyä ak mumdan beter,
Baylarıñ başgançağı boldum - gısım gumdan beter,
“Ber hakım!” diyp gıssasa, çişer otır humdan beter,
Ogrı şum, orramsı şum hem, belki, ol şumdan beter,
Bir hudanıñ urganı, hiç yerde sansızdır garıp.

Yıl başından galla sorap, işi gapı kakmak bolar,
Yer çilim - yanyoldaşı, yanında bir çakmak bolar,
Tiz çeker gussa bilen, öz gursagın yakmak bolar,
Geplese, bolman gepi hem özi bir “akmak” bolar,
İl göçer, galar yurtta, diri çüyrändir garıp.

Baylar-a bähbidin arar, pukara - hupbul-vatan,
Gark bolar diyrler şoña, kim iki gämini tutan,
Göze görnen gızı bolsa, hantamadır her yeten,
Hem garıplıkdan Käminäñ içleri otlı tütün,
İl göçer, galar yurtta, diri çüyrändir garıp.

İÇMEK

Ağşam gelip oturdım, hiç gelmedi yanıma,
 “Ot gerekmi, suv gerek” diyemedi mıhmanına,
 Egnime algaşdırsam, ot goyberdi canıma,
 Yama sayı biri bar, bit bile dolı içmek.

Meñ kövlän çigildemim Tövrizde kırkdan aşdı,
 Uzın gice büküşip, ayak kibtimden geçdi,
 Eden işim bilmedim, aklım başımdan çaşdı,
 Şokurdap, il ürküzer oğşuk bahalı içmek.

Ertir turup seretsem - dag keyginiñ sarısı,
 Sarına yağış degen, hiç galmandır derisi,
 Tüyli yerinden känräk, tüysüz yeri - yarısı,
 Kimden galan ilhanat, oğşuk bahalı içmek.

İçmek, seniñ tarıhuñ kırk yamalar görüpdür,
 Sının silkip, toylarda niçe dövran sürüpdür,
 Uk yalı galdırsam, “omın” diyip durupdur,
 Yel giren yırtıkların çışläp bogalı içmek.

Bu-ya bir şeyle possun, munı alıp saklasañ,
Kän görer sen peydanı, Hıva, Buhar yükleseñ,
Bir azrak kemi bar, guşuñ dersin bekleseñ,
Kimden galan şılha sen, şeyle “mazalı” içmek.

Nuhuñ gämisin tartan babamıza satandır,
Yel - yağmırın astında yetmiş yıllap yatandır,
Alakadan, garsakdan çala başın çatandır,
Şondan galan ılhanat, oğşuk bahalı içmek.

Bu possuna tay yokdur, barsañ irak zemine,
Akmalıkda yapınıp, düşdün bitin demine,
Bit - büräniñ öyüdir, barma munuñ çemine
Kimden galan şılha sen, şeyle “mazalı” içmek.

Kemine diyr, dañ atar, alla maña yar bolsa,
Özge çatma gerekmez, pakır çatma bar bolsa,
İçmek, seniñ daşında iller hırıdar bolsa,
İl yıgnanıp, nırh kesse - erkek bahalı içmek.

ÖRTÄR MENİ

Ey, perim, salsañ nazar, yalkım düşer didarıña,
 Gözleyip göz gıygı birle bakışın örtär meni.
 Beslenip öyden çıkar sen, sallanıp her bir yaña,
 Bat alıp, misli ceren dek böküşin örtär meni.

Dakınıp tılla, kümüş, billeriñe şitde orap,
 Som darayı parladıp, çıksañ başa şahı büröp,
 Uz yöröp, seykin basıp, boynuñ burup her yan garap,
 Sallanıp ulgam bilen, gız çıkışın örtär meni.

Simu - zerden bezenip, gül yüzüne çalsañ gülöp,
 Ser salıp, çoh aylanıp, hiç tapmadım senden hılap,
 Belli bizni yakmak için zülpleriñi sıpalap,
 İki bölüp, al yañakdan döküşin örtär meni.

Yara “yar!” diyp, vaspını her dem ki çoh salsam tile,
 Tolganıp, şugla cemalın geçse ol gunça güle,
 Bu saraylar köşgi içre goşulıp hüyrler bile,
 Süzülip humay kibi, gaş kakışın örtär meni.

Tarıpını sözlesem men, ey, acap nâzik nahal,
 Egniñe dürli geyip, köñlümge çoh saldıñ hıyal,
 Sallanıp seyle çıkañda, zülplere degse şemal,
 Diyr Kemine, müşku - anbar kokuşın örtär meni.

SEYDİ

GEL, ARZIGÜL, GÖRÜŞELİ!

Gurbanıñ bolayın, kaçma,
Gel, Arzigül, görüşeli!
Uyalsañ, yüzüñni açma,
Gel, Arzigül, görüşeli!

Meniñ bozuk köñlüm dındır,
Rakıplar boynuñı sındır,
“Bu” diyip durmak yaman kındır,
Gel, Arzigül, görüşeli!

Men aşgam, gözüm yaşlı,
Sınam daglı, bagrım daşlı,
Gara gözli, galam gaşlı,
Gel, Arzigül, görüşeli!

Hicr oduna yana - yana,
Tapmadım derdime çäre,
Rähmiñ gelsin hassa cana,
Gel, Arzigül, görüşeli!

Bigana tutma özüñni,
Bizden ayırma gözüñni,
Kân añrı sovma yüzüñni,
Gel, Arzıgöl, görüşeli!

Arzım eşit, güzel şahım,
Ot saçar älemge ahım,
Geçirgil, bolsa günähim,
Gel, Arzıgöl, görüşeli!

Arzıgöl çıkar üçege,
Yalkımı düşer köçäge,
Ada bilen düş aşaga,
Gel, Arzıgöl, görüşeli!

Aşık Seydi diyer, öldüm,
Gam bile saraldım, soldum,
Senden mähr isteyip geldim,
Gel, Arzıgöl, görüşeli!

CİGİ - CİGİ

Yar, meniñ golumı tutup,
 Yanıña al, cigi-cigi!
 Ya sen güle - güle ötüp,
 Bu yana gel, cigi - cigi!

Seniñ rayıña garayın,
 “Gel” diyseñ, ötüp barayın,
 Herne işiñe yarayın,
 Goysa acal, cigi - cigi!

Rähm edip, bakgıl gözüme,
 Bir gülüp bakgıl yüzüme,
 Şu sapar herne sözüme
 Etme bedel, cigi - cigi!

Vasprıñı yağşı yazayın,
 Her yerde aydıp gezeyin,
 Işkında dağlar gazayın,
 Bolmasam şel, cigi - cigi!

Yarıñdır adamıñ pucı,
 Yetişmez bizlere güyci,
 Talh agzımı eyle süyci,
 Lebleri bal, cigi - cigi!

Hasıl etseñ miradımı,
Bereyin hemme zadımı,
İndi sındırma badımı,
Yanıma gel, cigi - cigi!

Gözün süzüp, gaşın kakıp,
Meni sen öldürdiñ yakıp,
Durma beyle aşak bakıp,
Yekarı gal, cigi - cigi.

Meni bir şat etgin indi,
Miradıma yetgin indi,
Ya bu yerden gitgin indi,
Etme hayal, cigi - cigi.

Eylegil derdime derman,
Galmasın köñlümde arman,
Men bolayın saña gurban,
Yüzleri hal, cigi - cigi.

Biryigidiñ bagtı çapar,
Bar kişiden mırat tapar,
Seyidini sen bir sapar
Goynuña sal, cigi-cigi.

OVADAN

Ey agalar, ol obada
Bir gelin gördüm ovadan.
Dilber, meniñ aklım aldı,
Näzenin gördüm ovadan.

Sallanıp öyden çıkışı,
Gözün gıpıp, gaş kakışı,
Ak yüze zülpün döküşü,
Näzenin gördüm ovadan.

Barar idim men yol bilen,
Sovuldım bir hıyal bilen,
Duşup Dursuncemal bilen,
Näzenin gördüm ovadan.

Seydi diyer, arman – arman,
Arman, galdım bir yalbarman,
Tapılmaz derdime derman,
Älhepus, gördüm ovadan.

BİR GELİN

Ey agalar, ol obada
Bize kân güldi bir gelin.
Ala yağlık, akça pada,
Bize kân güldi bir gelin.

İşigine bardım sorup,
Nice habar berdim durup,
Belki, bizden yaman görüp,
Bize kân güldi bir gelin.

Gül açılar çığı bilen,
Dildi bagrım tığı bilen,
Çep gözünüñ gıygı bilen
Bize kân güldi bir gelin.

Yar yolunda çekdim arman,
Ötdi ömrüm bir yalbarman,
Sorasam, bir cogap bermän,
Bize kân güldi bir gelin.

Seydi diyer, saldıñ nazar,
Işk yolunda çekdim azar,
Gözi Meñlihana meñzär,
Bize kân güldi bir gelin.

SAÑA NÄM BOLDI

Ala gözli ablaksayat,
Saña näm boldı, näm boldı?
Şahdi-şeker dilleriñden
Sözle, näm boldı, näm boldı?

Talandı, gövnüm talandı,
Bakışıñ canım alandı,
Ak gövsüñ bäre dolandı,
Saña näm boldı, näm boldı?

Sen otırsıñ serhoş eylöp,
Göreniñ bagrın daş eylöp,
Gel, ikimiz mey noş eylöp,
Saña näm boldı, näm boldı?

Seydi diyer, gülöp bakıp,
Al yañakdan zülpüñ döküp,
Assa yöröp, ayak çekip,
Saña näm boldı, näm boldı?

ÄRSARINIŇ YİĞİTLERİ

Her yerde çoh abraý tapar
Ersarınıň yigitleri.
Ganım görse, dogrı deper
Ersarınıň yigitleri.

Hiç zada salmaz nazarlar,
Dayıma mestan gezerler,
Hem okırlar hem yazarlar
Ersarınıň yigitleri.

Orta yerde top dikerler,
İki yanda sap çekerler,
Vatan üçin gan dökerler
Ersarınıň yigitleri.

Özi Hatam çöreklidir,
Hemme arslan yüreklidir,
Seyilhanda gereklidir,
Ersarınıň yigitleri.

İki yana elleşerler,
Alar avın belleşerler,
Olcanı hup telleşerler,
Ersarınıň yigitleri.

Seydi diyer, bu cahanda
Ölse, arman yokdur onda,
Mugtaberdir seyilhanda
Ersarınıň yigitleri.

BEDEVSUVAR İNDİ

Yörsün gızılbaş üstüne
Niçe bedevsuvar indi.
Lâş dökülsin lâş üstüne,
Alınsın hemme ar indi.

Barıp ülkesin çapalı,
Üynüne suvlar sepeli,
Ar alıp, abraı tapalı,
Yar olsa biribar indi.

Sapar esbabı şaylansın,
Hem yağşı - yaman saylansın,
Bir mert daşından aylansın,
Namartdan set bizar indi.

Uyat gelse yüzümize,
Duralı şul sözüme,
Köp mahaldır gözümize
Bolmuş giñ cahan dar indi.

Gorkup ekiz, üçem guzlap,
Galmañ öyde yalan sözlöp,
Yesirleriñ bårsin gözlöp,
Bolandır intizar indi.

Barsak bu gün kani bilen,
Yesir çıkar sanı bilen,
Duşmanlarıñ ganı bilen
Yer bolsun lälezar indi.

Sapar yazda yağşı işdir,
Gış gününde köp teşvişdir,
Öñümüz gazaplı gışdır,
Buz doñup, yağar gar indi.

Bedevlere nağıl kakıñ,
Nayzaga al yalav dakıñ,
Her at arrık bolsa bakıñ,
Tapılınça cerdar indi.

İl üçin çekseñiz cepa,
Mövlam size eder vepa,
Hoş görüp, gözel Mustapa,
Söyünir çarıyar indi.

Seyidi aydar, beg aga,
Vagda ediñ atlanmaga,
Habar gönderiñ Morcaga,
Dursun bolup tayyar indi.

AYRILDIK

Ey agalar, arman bilen
 Dürli dövrandan ayrıldık.
 İl bolup Rahım han bilen,
 Haydar soltandan ayrıldık.

Bedev münüp, begres geyen,
 Ne näzi-nıgmatlar iyen,
 Köp eşretli Lebap diyen
 Bir gadırdandan ayrıldık.

Girdik bir çöli-mugana,
 Suv içmedik gana - gana,
 Uçradık azabı-käne,
 Rahatı-candan ayrıldık.

Ärsarınıñ adı yitdi,
 Her haysı bir yana gitdi,
 Han “hezretiñ” köñli bitdi,
 Biz veli sandan ayrıldık.

Subhı - şam bilen yürüşen,
 Hayrı - şeri deñ görüşen,
 Zovkı - sapalar sürüşen
 Yarı - yarandan ayrıldık.

Dağlarda dikilmiş eren,
Gırılmışdır sansız ceren,
Ürgenç, Lebaba suv beren
Bahrı-ummandan ayrıldık.

Kürsüsi niçe payalı,
Begler galdı köp dayalı,
Ser hovuzlu, hoş sayalı
Köşki - eyvandan ayrıldık.

Niçe ışvalı, şiveli
Gaçdık, tapmadı hıvalı,
Dürli şecerli, miveli
Bağı - bossandan ayrıldık.

Tapmayan öňki eşreti,
Yuvtarmız gamı, hesreti,
“İstey - istey” han “hezreti”,
Ahır mekandan ayrıldık.

Seydi diyer, hayp Lebap!
Galdı ilsiz-günsüz garap,
Berhem bolup mülki-esbap,
Bar hanımandan ayrıldık.

PİSADA DÖNDİ

Bu yıl bir yaman yıl bolup,
Hayr işler pisada döndi.
Ähli-diller bidil bolup,
Şatlığı naşada döndi.

Zebun geçdi niçe aylar,
Örtendi pakırlar, baylar,
Ne acayıp abat cayılar
Yıkıldı, bibada döndi.

Garnı doyman aşdan - nandan,
Halayıklar geçip candan,
Begzadalar çıkıp sandan,
Maslahat betzada döndi.

Süythor baylar vagtın tapıp,
Gezer pakırları çapıp,
Comartlar suprasın yapıp,
Satıgçı hannada döndi.

Göterlip mähri-şepagat,
Gidipdir sabrı - kanagat,
Köñli yumşak, ähli-tagat
Binurbat cellada döndi.

Mallı gurradır malına,
İt aglar garıp halına,
Şum hannadıñ ıkbalına
Gamlı günü şada döndi.

Ogul ata hızzmat kılmaz,
Ata hem oglunu bilmez,
Dogan dogana göz ilmez,
Her haysı bir yada döndi.

Bu gımmatlık boldı uzak,
Tozdı garağalpak, gazak,
Bir nan üçin gurup duzak,
İl barı sayyada döndi.

Bereket gidip bar zatdan,
İnsap gidipdir hannatdan,
Şalar düşüp adalatdan,
İşleri bibada döndi.

Köp mahallar gussa yutup,
Bu günler hem gider ötüp,
Gudrat bilen derya tutup,
Misli bir polada döndi.

İl gelsin diyp ıstıgfara,
Seydi sözleyir bir para,
Her kim sığınsa gaffara,
Müşgüli güşada döndi.

SENİ INCITMAYA

Barsañ bir merdiñ yanına,
Hergiz seni incitmaya.
Can goşsañ namart canına,
Valla, ol hiç yer tutmaya.

Her vagtda bir duş geler,
Yaz ötüp, yene gış geler,
Mert elinden çoh iş geler,
Namartdan bir iş bitmeye.

Panıdır bu dünyä, panı,
Yokdur hiç kime payanı,
Bedasılıñ bir nışanı
Yüz görüp, köñül güymeye.

Adam oğlı bolsa ısıñ,
Barma yanına näkesiñ,
Bir akılsız muhannesiñ
Hergiz minneti gitmeye.

Bilgil ömür bibakañı,
Çirk eyleme hoşlakañı,
Acal ger tutsa yakañı,
Dadıña hiç kim yetmeye.

Ähli merde derdiñ söyle,
Derman andan, umıt eyle,
Beyhuda yörmegil beyle,
Zıyandır, peyda etmeye.

Gül açılar bahar paslı,
Aşığa hoşdur yar vaslı,
Çın cuvanmertligiñ aslı
Etdicek lebzın yutmaya.

Zerre kim bolsa bagtından,
Çoh şalar düşer tagtından,
Kaza yetişen vagtından
Bir nepes añrı ötmeye.

Seydi, söyle rastıñı,
Hoş gör mövlamıñ hastını,
Bakgıl ayagıñ astını,
Gidecek yoluñ yitmeye.

HARAP EDER

Çaparman algır yigidi
Ahır galla harap eder.
Çıra yanmaz gök yüzünde,
Degse, gülle harap eder.

Barışsañ mert bile barış,
Namartlardan bitmez her iş,
Neri yürüş, atı yarış,
Uzak pelle harap eder.

Almak için il gezer pir,
Yıl - yıldan nebsi güyç getir,
Her yetenler “Sopı men” diyr,
Gurı selle harap eder.

Tebibiñ bolmasa duçar,
Niçik şıpa tapar bimar,
Hassa galıp biğtıyar,
Avı berip, harap eder.

Yağşınıñ bolmaz hormatı,
Yamanıñ artar kuvvatı,
Seydi diyer, şerigatı
Niçe molla harap eder.

BETER, HATICA

Arzımı eşitgil, ey, söver yarım:
Günbe-günden derdim beter, Hatıca!
Işkıñda galmadı namısım, arım,
Munça cebr eylediñ, yeter, Hatıca!

Men seniñ ışkıñdan gelip men dada,
Gel, cebr etme indi mundan zıyada,
Gözleriñ oğşaydır mısal cellada,
Mücgän tıgıñ candan öter, Hatıca!

Takat yok, görmesem gara gözüñi,
Dünyä hıracına bermen özüñi,
Perde tartıp dolamagın yüzüñi,
Gel, indi nıkabıñ göter, Hatıca!

Arzı-halım aytdım, dessan bağlayıp,
Şat bolmadım, senden köñül çağlayıp,
Gice - gündiz pırakıñda aglayıp,
Bir gün ahım seni tutar, Hatıca!

Günbe-günden artdı ahı - efganım,
Eşitgil arzımı, nâzli soltanım,
Simap dek bikarar tende bu canım,
Gaygılı hesretden gutar, Hatıca!

Bu dünyâ gelenler gonup – geçendir,
Niçe aşık arzuv bile geçendir,
Ölüm şerbetinden barça içendir,
Haçan vaslıñ bize yeter, Hatıca!

Seydi diyer, bal - şekerdir dilleriñ,
Guçmana yaraşar nâzik billeriñ,
Vağtı yetse, solar tâze gülleriñ,
Biraz soñra vağtı öter, Hatıca!

AHI - ZAR OLAR

Garasaç can, seni gören kişiniñ
Gice - gündiz işi ahı - zar olar.
Höziri bolmayın yazu - gışınıñ,
Hesretiñde yürüp, ömri har olar.

Meni sen öldürdiñ gara göz bile,
Bagrımı eretdiñ şirin söz bile,
Husn içinde elli bile, yüz bile
Bäs eyleseñ, hemme şermısar olar.

Sen bezenip, haçan çıksañ daşarı,
Turuzar sen halka ruzı-mağşarı,
Mövlamıñ yaradan peri - beşeri,
Hemme gelip saña hızmatkär olar.

Heykel - tumarıñı boynuña asıp,
Yol yörseñ, nüz bile ayagıñ basıp,
Zülpüñ çil-çil bolup, her yandan ösüp,
İki al yañakda müşkibar olar.

Yüz cuvan - kenizdir, elli gız - nöker,
Her gören - görmedik arzuvıñ çeker,
Zenahdanıñ - alma, lebleriñ - şeker,
Her kim ondan datsa, ıgtıbar olar.

Her yüziñ görende, köñül açılar,
Gep ursañ, ağızıñdan dürler saçılar,
İnce bilden, ya reb, haçan guçular?
Anıñ üçin köñül bikarar olar.

Hüyru - gulman gelse yanıña seniñ,
Sençe bolmaz husnı-cemalı anıñ,
Ak gucağıñ bile ol nâzik teniñ,
Kişi bilmez kime sezevar olar.

Ay yüzi - yasemen, dahanı - gunça,
Äleme ot salıp, köydürme munça!
İlde bir näzenin tapılmaz sençe,
Barça älem saña intizar olar.

Gaşlarıñ kemandır, kirpigiñ okdur,
Yalançada sen dek nâzli gız yokdur,
Aşık Seydi diyer, bu sözüm hakdır,
Aşıklara yalan diymek ar olar.

YAÑAKLARIÑ ALINA

Sövdüğim, gül özün para eylemiş,
 Reşk ediban yañakların alına.
 Akmaga gül özün para eylemiş,
 Inanıp, dünyäniñ mekru - alına.

Şirin lebiñ meñzär asala, ganda,
 Men senden ayrılıp, gideyin kanda?
 Işkıñda gark olmuş cigerim ganda,
 Inanmasañ, bagıl eşkim alına.

Yar yarını, yarım, söyən yaraşır,
 Gel birzaman bize söyən yaraşır,
 Diyseñ “Nesimi dek soyan yaraşır”,
 Herne kılsañ, ıgtıyarıñ alına.

Gözleyeñde iki çeşmi - göz bilen,
 Rakıp ölsün hesret bilen, köz bilen,
 Dilber, meni ene böhtan söz bilen,
 Salmaya sen bir zalımıñ alına.

Çeşmimden akızıp, ganlı yaşımı,
 Yoluñda sarp etdim herne yaşımı,
 Ulı añlar, hergiz bilmez işimi,
 Dilber, senden niçik köñül alına?

Aşıkdır sen inçge bile, Seyidi,
 Her cepanı rahat bile Seyidi,
 Yörmüş diyip yaman bile Seyidi,
 Meni ayp edeniñ gelsin alına.

ÇAGDIR BU ÇAGLAR

Ölçerme odumı, gozgama derdim,
Dert başımdan aşan çagdır bu çaglar.
Nadanmışam, bir bivepa dil berdim,
Yardan köñlüm sovşan çagdır bu çaglar.

Şunça cepa çekdim, bolmadı payım,
Bu nalışım eşitmedi hudayım,
Gökdäki rövşenim - yıldızım, ayım
Halka urup yaşan çagdır bu çaglar.

Gahba pelek otır çarhın ters tovlap,
Dost köñlün galdırıp, duşmanıñ avlap,
Etim çişe düzüp, süegim çovlap,
Süeklerim bişen çagdır bu çaglar.

Men dönsem-de köñlüm yardan dönen yok,
Yar zalım, maña rehmi inen yok,
Meniñ bu halıma bile yanan yok,
Sınama ot düşen çagdır bu çaglar.

Siz mert biliñ ışk azabın çekeni,
Azap çekip, elin yuvup çıkkanı,
Işkıñ sövdasında gamıñ tikenı
Sancıp, bağrım deşen çağdır bu çağlar.

Dosta derdim ayan etdim söz bilen,
Arz etmişem elli merte yüz bilen,
Covap berer göze, yakıp köz bilen,
Hal hetdinden aşan çağdır bu çağlar.

Seydi diyir, baş alıp gidever bir yan,
Uçarga - ganat yok, yörege - perman,
Aydaver, canıñda galmasın arman,
Däli köñlüm çoşan çağdır bu çağlar.

DÖNMENEM, BEGLER

Vatan üçin çıkıdım gır at üstüne,
Tä canım çıkınça, dönmenem, begler!
Dikdir serim, düşmen duşman astına,
Sil dey aksa, gandan ganmanam, begler!

İlim üçin şirin candan geçer men,
Düldül münüp, ganat baglap uçar men,
Namart dälem, hakdan kasam içer men,
Yarıp duran nar men, sönmenem, begler!

Yesip galmaz, oğlan - uşak aglayıp,
Oda düşmez, aşık yürek daglayıp,
Men hem şu gün Murtezadan çağlayıp,
Kasam kıldım, ondan dänmenem, begler!

Tomaşa eylänler kılan urşuma,
Yüz müñ leşger çıka bilmez garşıma,
Är yigit men mertlik bilen durşuma,
Oda urarlar, men hem yanmanam, begler!

“Är men” diyen çıksın bile yörmäge,
 Leşger tartıp, Mirhaydarı urmaga,
 İl-gün üçin şirin canım bermäge
 Urdum başım, şertden sınmanam begler!

Hak ezelden saldı meni bu yola,
 Can bermeyen, diri düşmenem gola,
 Tomaşa kılıñlar bulanan sile,
 Niçe gan yuvutdım, ganmanam, begler!

Ärden öndüm, ärlük bilen öler men,
 Kim dostum, düşmanım - parhın biler men,
 Söveşde aqlaman, şat men, güler men,
 Namart bolup, dünyä inmenem, begler!

Yat kılar men Göroglını, Zamanı,
 Alı Murtezanı - Şahımerdanı,
 Rustem, Zal, İsgender, Gacar pälvanı,
 Orta atdım, köpün sanmanam, begler!

Seydi çıkdı atın, yarağın besläp,
 Gan gördi gözlerim, yürek hövesläp,
 Gaçmanam, öler men, köp leşger isläp,
 Söveş üçin çıkdım, dönmenem, begler.

BOLDUGI BARDIR

Biziň ärsarınıň goç yigitlerniň
Her zaman başı cem boldugı bardır.
Meclis içre gülgün şeraplar içip,
Şadı - horram oynap güldügi bardır.

Türpe edeplidir otursa - tursa,
Barı gulak goyar, biri gep ursa,
Her yerde özünden ulını görse,
Onuň gadrın yagşy bildigi bardır.

Yagşısı, yamanı aylı - saylıdır,
Ata çıkısa, yarağlıdır, şaylıdır,
Guyma sagdık, İspıhanı yaylıdır,
Görenler hayrana galdığı bardır.

Goçaklar dövtalap dursa meydanda,
Gayrı muhannesler hiç bolmaz sanda,
At yıkılıp, yoldaş galsa meydanda,
Dönüp - dönüp nayza saldıgi bardır.

Algır guş dek sağı - soluna bakıp,
 Günde at oynadıp, meydana çıkıp,
 Kanda ganım görse, atından yıkıp,
 Golun bağlap, alıp geldiği bardır.

Seyilhan ulusu Ärsarı baba,
 Her kim deger bolsa, galar gazaba,
 Hızmatında galandır çoh sogaba,
 Acızına nazar saldığı bardır.

Kirevke egninde, tuvulga serde,
 İsteseñ tapılar, her şurı-şerde,
 Külli türkmen, özbek yığılan yerde,
 Oval başda abray aldığı bardır.

Gündizine avlar sonanı, gazı,
 Gicesine gurar söhbeti - sazi,
 Seyidi dek şahırlarıñ ovazı
 Bu yalan cahana dolduğı bardır.

GÖRÜLSİN İNDİ

Gorkı ede – ede rısvamız çıkdı,
Her ne nesip bolsa, görülsin indi!
Zalım duşman ahır yurdumuz yıkdı,
Köp yatdık, yaranlar, turulsın indi!

Mövlam bermiş bize niçe galanı,
Kıtnamı, Perverdi, Halaç, Çılanı,
Başdan - ayak yığıp hurdu - kelanı,
Zalım beg üstüne yörülsin indi!

Gayrat edip, şirin candan geçeli,
Gılıçdan gırmızı ganlar seçeli,
Duşman bilen aramızı açalı,
Hemme şol ıkrara gurulsın indi!

Bir yerde top bile baydak dikilsin,
Goşun iki yandan sap - sap çekilsin,
Kelleler kesilsin, ganlar dökülsin,
Arada gurt oynı gurulsın indi!

Eger her kim gorkı etse canından,
Ayrılmasın ayalınıñ yanından,
İl kaçsa, ayrılar hanımanından,
Dogrı durup, gılıç urulsın indi!

Agzımız bir etsek tükeli ärsarı,
Duşman geçebilmez serhetden bari.
Her yigidiñ söveş bolsa hünari,
Öñümize salıp, sürüsün indi!

Yagı bolsa salır, sarıgu - teke,
Biz munda il bolmak oğşamaz yeke,
Beyle oturunça pul çeke - çeke,
Bir gılıca dähmiz berilsün indi!

Seydi diyr, gaynap, daşıp, coş edip,
Bir baş gün gezeli köñül hoş edip,
Çärcev begin yeñsek, urup, uşadıp,
Zalım ähli tükeli gırılısın indi!

BARAYLIŇ

Duşman geldi Lebap boyun ot eýläp,
Turuň, begler, ol döwüşe barayliň!
Şahımerdan Murtezanı yat eýläp,
Boluň, begler, şol söweşe barayliň!

Är yigitler gazat günü çıkanda,
Düldül böküp, asman sayı bakanda,
Çaylar dolup, gırmızı gan akanda,
Är dey durup, şol söweşe barayliň!

Görogludan şu gün alıp tilsimi,
Kurhan açıp, gel, içeyliň kasamı,
Şu gün bolsun İsgenderiň kısıımı,
Är dey durup, şol söweşe barayliň!

At, yaragıň şay edilsin yol üçin,
Bagda bilbil, degresinde gül üçin,
Vatan üçin, abray üçin, il üçin
Är dey durup, şol söweşe barayliň!

Şahımerdan gelip, goldar bizleri,
Kırk erenler yola saldı sizleri,
Gana boyap üsti-başı, gözleri,
Är dey durup, şol söveşe baraylıñ!

Nesip budur: tiz can almak borcuñdır,
Biler bolsañ, mağşar günü harcıñdır,
Türkmen yigit, Mirhaydarda hırçıñdır,
Är dey durup, şol söveşe baraylıñ!

Seydi aydar geçsem şu gün canımdan,
Lebap daşın boyap gızıl ganımdan,
Namart yigit gitsin meniñ yanımdan,
Är dey durup, şol söveşe baraylıñ!

DÖVRANI BARDIR

İşabaşı oğlu Soltannıyaz begiñ
Bu dünyäde dürli dövrani bardır.
Bedev münüp yağşı yigitler bilen,
Günde çoh sapalı seyrani bardır.

Hemişe yürüşi hüñkär tutumlu,
Sözlese, her kime sözi ötümlü,
Subhı - şam cövlanı bolan yetimli,
Hak bereket beren aş - nanı bardır.

Çın begdir, hiç zatdan yokdur pervayı,
Her gelene berer dürli serpayı,
Palav iyip, içmäge gaymaklı çayı,
Käseyi-çınıdan çendani bardır.

Ovazası düşüp yakın, ıraga,
Belki, yetişendir Ruma, İraga,
Aman bolsa hemme beglere aga,
Bolmagına niçe nişanı bardır.

İl içinde hökmi bolsa hem carı,
 Hiç bir musulmana yokdur azarı,
 Her remezan ayı getirip karı,
 Sovap için hatmı-kurhanı bardır.

“Sahavatda Hatam Taydan ziyada”
 Diyen adam hergiz galmaz uyada,
 Hızmatına her kim gelse pıyada,
 At münüp, don geyip gitdiği bardır.

Akıllan esräkdir onuñ bar işi,
 Mert oğludur, merdanadır yürüşü,
 Hoş görer mollanı, hoca - dervüşü,
 Olara köp hayır - ihsanı bardır.

Tebgı belent, özi akıllı, huşlı,
 Yanı mirşikärli, golları guşlı,
 Acap parasatlı, merdana işli,
 Haysı mülküñ beyle soltanı bardır.

Söveş günü keserlidir gılcı,
Bardır özi söveş ilmin bilici,
Dayım ızı üzülmeven gelici,
Her gün çar tarapdan mihmanı bardır.

Şaydır at-yaragı, tükel esbabı,
Geyer dayım atlaz bile zerbabı,
Munça begi istäp Buhar, Lebabı,
Gezip tapmıklığıñ emkanı bardır.

Atlansa, din ıslam gılcın çalsa,
Yaraşur küffardan baş pulı alsa,
Otursa, öñüne arzaçı gelse,
Adalatı, dogrı divanı bardır.

Hiç kime ogşamaz sını - summatı,
Özge begzadadan köpdür hümmeti,
Yalan diyse, bir Muhammet ımmatı,
Elbetde, dinine nuksanı bardır.

İl yığılıp, günde berer salamı,
Hızmatın ederler manend gulamı,
Seyidi gul aydar, halıs kelamı
Sözlesem, tükenmez destanı bardır.

SAGAT GÜTSE GEREKĐİR

Soltannıyaz begniñ toyuna indi
Müneçcimler sagat gütse gerekir.
Gelen dostı gitmân öyüne indi,
Hızmat edip munda yatsa gerekir.

Çar tarapa çapar gitdi hat bile,
Hoş lıbaslar geyip yüvrük at bile,
Gelse gayı ili hem bayat bile,
Oval altın gabak atsa gerekir.

Başdan-ayak külli ärsarı gelip,
Teke, salır, sarık bisyarı gelip,
Bil ki türkmen atlı il barı gelip,
At münüp, don geyip gitse gerekir.

Yene her il sagdan - goldan yetişip,
Garşı, Buhar, Garakölden yetişip,
Omaçalı boz palav boldan yetişip,
Hemme hursand bolup gitse gerekir.

Yedi gün peygadan bedev çapılıp,
Meydanlar süpürlip, suvlar sepilip,
Şol gün her ne isteyeniyi tapılıp,
Bar işi alladan bitse gerekdir.

Ürgençden, Balkandan, Gazmin, Tährandan,
Maşatdan, Hıratdan, Balh, Badahşandan,
Gazakdan, Goñratdan, Gırgız, Kokantdan,
Eşideni sürüp, yetse gerekdir.

Niçe dokuz bağı hoş ovaz bile,
Şöhetler guralar dürli saz bile,
Yene köp oyunçı, köp darbaz bile
Acayıp oyunlar etse gerekdir.

Müñ sukum, iki müñ goyun soyulup,
Ulı ata bir gul bayrak goyulup,
Oguz hanıñ toyı kibi toy olup,
Köp tomaşa bile ötse gerekdir.

Muhabetli hemme yakını - daşı,
Getirler halına layık peşgeşi,
Oturup iyende köp dürli aşı,
Eli agzı yaga batsa gerekdir.

Halk edende mövlam ezelde muni,
Könlüne salmamış zerre gaygını,
Bu toy üçün halkı cemg eden günü,
Engaminiñ sanı yitse gerekdir.

Gelen ilin hemme pakırı - bayı,
Geyerler özüne layık serpayı,
Köp eşidip, nağaranı, surnayı,
Halkın göz - gulagı gatsa gerekdir.

İygen aydar “Aperinu - merheba!”,
Dürli zıyapatlar her şamu – saba,
Belki, gelen hemme garıp - guraba,
Datmadık tağamın datsa gerekdir.

Seydiniñ yalan, bolmaz sözleri,
Enşealla, barın görer gözleri.
Yedi gün, çapılan atın tozları,
Ay – günüñ şuglasın tutsa gerekdir.

ÇIKIP GİDELİŇ

İl birlik etmedi bize, yigitler,
Geliň, bu vatandan çıkıp gideliň!
(Duşmanın) yalına övrenen itler
Gitmese, boynuna kakıp gideliň!

Sındırmaňlar goçaklarıň badını,
Yitirdiňiz ärsarınyň adını,
İndi mövlam berse iliň dadını,
“Lahovla - billahı” okıp gideliň!

Begleriň yüzüne gara çekildi,
Anıň üçin abray yere döküldi,
Üstümize emir tuğı dikildi,
Goldan gelse, onı yıkıp gideliň!

Gün - gündən halımız bolandır harap,
Bir niçe humsanıň agzına garap,
Seydi diyer, haram boldı bu Lebap,
Bir yana sil kimin akıp gideliň!

LEBAP, HOŞ İNDİ

Sakar halkı bilen ärsarı bolup,
Biz gitdik, sen galdıñ, Lebap, hoş indi.
Kimse aglap gitdi, kimseler gülüp,
Kimse çekip dürli azap, hoş indi.

Kinäimiz yok sen gadırdan vatandan,
Incadık Mirhaydar yerler yuvtandan,
Tä ölinçäk üstümüzden ötenden,
Gezsek gerek seni sorap, hoş indi.

Seniñ üçin ceba çekdik, can berip,
Ekin ekdik, doga aldık, nan berip,
Hıracıñı - salgıdıñı kän berip,
Gezdik köp işiñe yalap, hoş indi.

Zovkı-sapa sürüp, bir niçe yıllar,
Seni diyip oturdı munda köp iller,
Pil urup düzülen atızlar - çiller,
Eyesiz galdıñız garap, hoş indi.

Haknıñ bergenine edip kanagat,
Oturmuşdık tapıp ayşy-parahat,
Söhbet üçin bina bolgan ımarat,
Galar bolduñ itler yalap, hoş indi.

Yüz elvan miveli bağı - bostanlar,
Hoş öten baharlar hem zemistanlar,
Sizden arañıza niçe destanlar
Salıp galgan kurhan - kitap, hoş indi.

Sizler bizden tapmayasız vebalı,
Yok idi hiç kimiñ gitmek hıyalı,
Bakcalarıñ näzik biten nahalı,
Oturıñ başıñız ırap, hoş indi.

Gülşende sebz olup açılan güller,
Dost ile yanaşyp yürüşen yollar,
Bize pata üçin göterip gollar,
Bolmadı sizlerden covap, hoş indi.

Özge begler Mirhaydara hövesdir,
Bilseñiz, ol halkıñ ıkbal pesdir,
Bize Soltanyazıñ begligi besdir,
Gahargulı, hana harap, hoş indi.

Yüz elli yıl vatan diyip gezildi,
Ekinler ekildi, yaplar gazıldı,
Müñ iki yüz bir kem kırkda yazıldı,
Tarihın etseñiz hasap, hoş indi.

Seydi diyer, indi tükendi sözüm,
Gideyin, sizleri görmesin gözüm,
Gol ayagıñ her yan uzadıp, üzüm,
Yat parahat, başıñ büräp, hoş indi.

GALDIŇ, HOŞ İNDİ

Gider boldum indi uşbu vatandan,
Cebir gören iller, galdıŇ, hoş indi.
Hiç unutman, canım çıksa bu tenden,
Süyci sözlän tiller, galdıŇ, hoş indi.

Kätmen urup, elem tartıp, nan berdim,
Ara yolda cepa çekip, can berdim,
HıracıŇ, salgıdın örän kän berdim,
Cepalıca çiller, galdıŇ, hoş indi.

Küññürelı hovla gelen mıhmanlar,
Ara yolda köydi cepalı canlar,
İli berbat etdi niçe bisanlar,
AgzıŇ açıp hovlular, galdıŇ, hoş indi.

Gahr eylesem, indi gelmez gaharlar,
Niçe yazlar geçdi, baharlar,
Amıdan suv içen terçek nahallar,
Sen elvanlap galar bolduñ, hoş indi.

Gice - gündiz dınman çapdı bendeler,
Para alıp, ili bozdı gendeler,
Bibat yerde biten maymık igdeler,
Sen ümürlöp galar bolduñ, hoş indi.

Yigit barı göçüp gitdi vatandan,
Barıp habar algın yoldan ötenden,
Cebir gördük Mirhaydar er yuvtandan,
Aglap, garıp iller, galdıñ, hoş indi.

ZELILI

CANIMIÑ CANANASI

Sen - sen meniñ dilberim,
Canımıñ cananası.
İki cahan serverim,
Könlümiñ gamhanası.

Yüzleriñ gül - gülmüdir,
Ovazıñ bilbilmidir,
Zülpleriñ sünbülmidir,
Dişleriñ dür dānesi.

İklım perizadı sen,
Gamgın köñlüm şadı sen,
Sen bir ıškıñ odı sen,
Men pakır pervanası.

Men bir misgini - geday,
Sen nāzenin, husna bay,
Kırpigiñ ok, gaşıñ yay,
Men onuñ nıšanası.

Cınmu sen ya almu sen,
Canıma acalmu sen,
Güñmu sen ya lalmu sen,
Ey, sonalar sonası.

Gılav berdiñ duşmana,
Dostı kıldıñ bigana,
İndi görmek gümana,
Yamandır zamanası.

Zelili, ahı-zarıñ,
Dilberim, alla yarıñ,
Birev sorsa “Ne käriñ?”
Bir senem divanası!

GELYÄR

Ey yaranlar, musulmanlar,
 Görüň, söver yarım gelyär.
 Halayıgı hayran edip,
 Ol servi-rovanım gelyär.

Bize dogrı - dogrı bakar,
 Mücgän tıgı canı yakar,
 Agzı pisse, lebi şeker,
 Dişleri dürdänäm gelyär.

Sallanıp çıkıpdır düze,
 Nazarın salandır bize,
 Kast eder bu canımıza,
 Gözleri giryanım gelyär.

Gaz yörüş, maral bakışlı,
 Keyik göz, tugun nakışlı,
 Badam gabak, yakut saçlı,
 Zülpi zerefşanım gelyär.

Dıyr Zelili, garşı alıñ,
 Carı alıp, yolun çalıñ,
 Gol govşurıp, hızmata kılıñ,
 Meniñ Döndi hanım gelyär.

KÖZ BİLÄNİ

Dilber, sen meni yandırdıñ,
Bir görünmez köz biläni.
Yene yüz kürsä mündürdiñ,
Müñ doydurdıñ nüz biläni.

Yakıp sen içim - daşımı,
Telbe edip sen başımı,
Alıp sen akıl - huşumı,
Şol piyala göz biläni.

Husnuñ dünyä şugla salar,
Ay - gün yanaşsa, uyalar,
Özünden giden köp bolar,
Yörir bolsañ düz biläni.

Bagıña seyle barmadım,
Novça gülüni tirmedim,
Ay dek cemalın görmedim,
Ötdi tomus - güyz biläni.

Düşseñ men guluñ eline,
Mal - başım huda yoluna,
Men bermenem yüz geline,
Yene togsan gız biläni.

Dözmen bu derdi - azara,
Güç alyar ol bara - bara,
Sınam üzre taze yara
Burç goyup sen duz biläni.

Canım bu cepadan dınmaz,
Işk deryası daşar, sınmaz,
Bagtım gaflatdan oyanmaz
Söhbet bilen, saz biläni.

Cepbar bagtım bendin açmaz,
Şum talıgım murgı uçmaz,
İçden yarıñ odı öçmez
Baran bilen, buz biläni.

Zelili diyr, şamçıragım,
İki cahanda geregim,
Işkdan dolupdır yüregim,
Egsebilmen söz biläni.

ALDADI MENİ

Oval başda çirki dünýä
Saz bilen aldadı meni.
Ovadan geline meñzäp,
Näz bilen aldadı meni.

Gapıl bolup, gaynap daşdık,
Şeytanıñ şerine geçdik,
Köp oyunly sövda duşduk,
Baz bilen aldadı meni.

Peyda diydiler zıyanı,
Görkezip altın kiyanı,
Yok eken soñı - paýanı,
Söz bilen aldadı meni.

Dünýä ulı gıza meñzäp,
Görkezdiler onı bezäp,
Rahat bermän, saldı azap,
Yüz bilen aldadı meni.

Dünyä oval özün övdi,
Tutay diysem, yüzün sovdu,
Yurtdan ayırp, Hıva kovdu,
Duz bilen aldadı meni.

Bu mekana gonan göçdi,
Niçe çıra yanıp öçdi,
Sansız yıllar gelip geçdi,
Yaz bilen aldadı meni.

Zelili, çekdik cebrini,
Görmedik oñat dövrünü,
Yat eyletdirip Gürgeni,
Boz bilen aldadı meni.

DOSTDAN GAÇAR

Mert hızmata eder düşmana,
Muhannesler dostdan gaçar.
Gelse görünmez mihmana,
Gizlener, bir hasdan gaçar.

Barsañ, hıra - hıra bakar,
Gürrüldisi göge çıkar,
Çöl yerde çañ görse gorkar,
Bara bilmez, pesden gaçar.

Eylese bir yana sapar,
Öz - özünden habar tapar,
Obadan çıkgaç at çapar,
Gara görmän, sesden gaçar.

Goçaklara budur pişe,
Günde ışk eder dövüşe,
Muhannes barmaz söveşe,
Sırılıp alısdan gaçar.

Mertge destgir bolar alla,
Bes bir özi - kırka, ellä,
Yabı gire bilmez galla,
Gul döner, meclisden gaçar.

Ey bıradar, bări durgun,
Gel, bu söze gulak bergin,
İl horlugıñ çeker bir gün,
Her kişi ulusdan gaçar.

Zelili, sığın cepbara,
Uyma her yeten murdara,
Sıyagüvş azm eder şire,
Özge canavar sesden gaçar.

AGLAR

Beñ çeken sermest humarbaz
Galar borca “pul” diyp aglar.
Gündiz roza, gice namaz,
Çın dervüşler “yol” diyp aglar.

Azmaz zatı dogrı är çın,
Yaman yolun alar peri, cın,
Aşıklar maşşugı üçin,
Şeyda bilbil “gül” diyp aglar.

Sugun, hırs ceññeli söyler,
Keyik, gulan çöli söyler,
Meges peşe balı söyler,
Guvvaslar “dür”, “lagl” diyp aglar.

Sayraşar murg pashı-yazlar,
Geler hoş dürli ovazlar,
Heññam bilen uçar gazlar,
Sona, ördek “köl” diyp aglar.

Kerler: “Vay gulagım ker” diyr,
Körler: “İki gözüm ber” diyr,
Şalar “nöker”, baylar “zer” diyr,
Pakır, misgin “mal” diyp aglar.

Mert bolsañ, yakına - yada
Barabar bol, yet imdada,
Yolağçılar teriñ suvda
Kä “nav, taymıl, sal” diyp aglar.

Aydar Zelili biçäre,
Günde yüz köy geler sere,
Her kim düşse garıp yere,
Zarlar, “vatan, il” diyp aglar.

İŞ BOLSA

Namart öyünde gabarlar,
Bir zerre yakmaz iş bolsa.
Özüni bilmez, göterler,
Eger on öye baş bolsa.

Öyde bolar gıñır kişi,
Çöle çıkça, köp teşvüşi,
Namardıñ edecek işi
Saklar, gorkusız goş bolsa.

Namart oval öyden gitmez,
Eger gitse, goşdan ötmez,
Goç yigit hergiz gayıtmaz,
Döndermez yüz, müñ baş bolsa.

Namartlar sözün zikr eder,
Gıtdikçe özi pikir eder,
Hudaga yüz müñ şükr eder,
Duşman arası daş bolsa.

Namartların huşu göçer,
Lebi gurar, gamı gaçar,
Goç yigitler serden geçer,
Güçli ganıma duş bolsa.

Namart şonda yere döner,
Güvşi salık hara döner,
Goç yigitler şire döner,
Şol meydanda söveş bolsa.

Zelili diyr, muhannesler,
Yov görse, titrär namartlar,
Mestana yöreyip mertler,
İslär, günde dövüş bolsa.

YALANDADIR

Barça günäniñ enesi
Gıbat bilen yalandadır.
İli aldamak tenesi
Az berip, köp alandadır.

Men - menlikde gezer kâsi,
Günbe-günden bolar ası,
Ağız içiniñ ızası
“Gah - gah” edip gülendedir.

Yıgçak bolup dünä - zeri,
Garıplara derdeseri,
Zat diyp çapar bayı - piri,
Gözi gumdan dolandadır.

Ne pakırı, ne dayhanı,
Ölüm bilmez begu - hanı,
Bir vagt çekerler puşmanı,
Halı zebun bolandadır.

Zelili aydar, bu halı,
Kimse egsik, kimse dolı,
Eziz ömrüñ zovalı
Eltip göre salandadır.

BAŞDA BELLİDİR

Bolcak yigit yaşlıkdan,
Ol ovval başda bellidir.
Ula - kiçä özün aldır,
Deñ bilen duşda bellidir.

Bireve yoldaş bolanda,
Gatnaşıp, gardaş bolanda,
Yağşı - yaman iş bolanda,
Çın dost geñeşde bellidir.

Bir niçe adam çen bilen,
Çeni gatadır çın bilen,
At tanatdırmaz sın bilen,
Yüvrük yarışda bellidir.

Köp goşun başlan serdarlar,
Mert kişiler gider barlar,
Namart gurı öyde gürlär,
Batır söveşde bellidir.

Her kişiniñ bolsa aklı,
Söz cayında sözlär haklı,
Uzak yola ağır yüklü
İner gidişde bellidir.

İlden ırak çöl ülkede,
Şir sayar özün tilki-de,
Suhangöyler märekede,
Comartlar aşda bellidir.

Zelili diyer, serhoşlar,
Yorga münüp, yuvruk goşlar,
Eyesin islän dervuşler
Säher göz yaşda bellidir.

KÄRE DÖNDİ

Yıl - yıldan işler pis boldı,
Her kişi bir käre döndi.
Yaman işler peyda boldı,
Pıskı - pısat bara döndi.

İl için ağlayan sesler,
Belent boldı niçe pesler,
Pul yıgnayan muhannesler,
Her biri bir äre döndi.

Bir niçeler gapıl yörer,
Eklenç için canın berer,
Antı - şerti oyun görer,
Ant - kasam hünäre döndi.

Yılda birin ikä keser,
Gelen rızkıñ yolun tusar,
Algı diläp, yüzün asar,
İl barı süythora döndi.

Acı derdi cana salar,
Ondan soñra melul bolar,
İşan, sopı hem mollalar
Barısı betkäre döndi.

Garıplar galmadı sanda,
Mürevvet yok begu - handa,
Ey yaranlar, şu zamanda
Divan işi para döndi.

Süyde berip, yıgar malı,
Garamazlar sağı - solı,
Şu günlerde ulı ili
Gassap dek soyara döndi.

Zelili diyr, dar bu caylar,
Elip kaddım boldı yaylar,
Şu eyyamda niçe baylar
Göyä sokcak mara döndi.

GÜRGENE GİDELİ

Hıva hannıñ salgıdı ağır,
Han yanında günüñ ıgır,
Halap söyen malı sıgır,
Däli Gürgene gideli.

Hıva hannıñ atı bolar,
Dürli gülli otı bolar,
Yeri, yurdı gatı bolar,
Däli Gürgene gideli.

Han yanında günüñ hatar,
Yazına buzunu satar,
Hıva gelen borca batar,
Däli Gürgene gideli.

Zelili diyr, yandım munda,
Yarım agrayandır onda,
Biz galdık hanıñ zulmunda,
Däli Gürgene gideli.

BELLİDİR

Dostlar artık söz çekmek,
Är yanında bellidir.
Supra yayıp, nan dökmek,
Bar yanında bellidir.

Ganım görende mertler,
Goş başında namartlar,
Çölde gezen aç gurtlar
Har yanında bellidir.

Başa düşse yaman iş,
Şonda gerekdir gardaş,
Şir ganımı sıyagüvş
Şir yanında bellidir.

Men aydayın bire - bir,
Agaç içinden gurd iyr,
Osolnı aňtap, kişmir
Mar yanında bellidir.

Añlana ber nesihat,
Añlamaz tutmaz övüt,
Bir tagsıplı goç yigit
Ar yanında bellidir.

Bahar açılar güller,
Sayrar gumrı - bilbiller,
Ziba, nâzli güzeller
Tör yanında bellidir.

Zelili diyer, ya hak,
Bu garıp halıma bak,
Artan - eggen, galan yük
Ner yanında bellidir.

BOLDUM

Yesir bolup, munda gelip,
Candan doyan yalı boldum.
Yagşı meylisden ayrılıp,
Göyä çopan yalı boldum.

Garıplık aldı kuvvatı,
Çeker boldum muşakgatı,
Yüz müñ gaygı - garamatı
Başa goyan yalı boldum.

Taşlap geldik ol mekanı,
Cebre saldı şirin canı,
Pähm edip peyda - zıyanı,
İndi duyan yalı boldum.

Hovp aldı aklın öyüni,
Aldırdık ilin yerini,
İndi vataniñ şükrüni,
Yagşı bilen yalı boldum.

Görmedim köñül çağını,
Aldırdım yürek yağını,
Çekip vatanın dagını,
Oda köyen yalı boldum.

Ötdi ayralık ızası,
Gaçdı Hıvanın mazası,
Göyä bir otlı libası
Egne geyen yalı boldum.

Näler gördük zalım handan,
Ayırdı eziz vatandan,
Zelili diyr, şu mekandan
Göyä doyan yalı boldum.

YOLDUR BU

Oval Adam ata döräp,
Erenler geçen yoldur bu.
Pıgamber hasasın süyräp,
Veliler geçen yoldur bu.

Buhar telpegi başında,
Sürgün yorganıñ coşunda,
Aynı yigrimi yaşında
Yigitler geçen yoldur bu.

Ol dereden derä bukan,
Çakmak çakıp, otlar yakan,
Dagdan ayrak, umga yıkan
Mergenler geçen yoldur bu.

Ternavlı yapdan yakanlar,
Güllü yorunca dakanlar,
Höves bilen at bakanlar,
Seyisler geçen yoldur bu.

Dogru oturup, gıya bakan,
Aşığınıñ canın yakan,
Gözün süzüp, gaşın kakan
Gözeller geçen yoldur bu.

Ak yüzünde halı taylı,
Şirin sözli, hoş roylı,
Uzın boylı, gövsi caylı
Gelinler geçen yoldur bu.

Zelili yar üçin aglap,
Yandırdı yüregin daglap,
Garıbım diyp, dession bağlap,
Şasenem geçen yoldur bu.

İNDİ

Biliñ, ahırzaman yakın
Gelipdir bigüman indi.
Bolupdır il ile yagı,
Oba oba duşman indi.

Çıkıpdır täze yol yoda,
Galıpdır öñki urp - kada,
Gulak salmazlar nurbada,
Diñlemezler aman indi.

Köñüle kine doldurıp,
Pakır malna göz gızdırıp,
Yersiz bir-birin öldürüp,
Ederler nahak gan indi.

Rast, dogrı yoldan gaydarlar,
Rahı-şeytana giderler,
Can dostlarına aydarlar
Aldag-ähdi yalan indi.

Birevden pul karz alarlar,
Soñ dönüp, dava kırlarlar,
Tobasız, küfr bolarlar,
Geçerler biiman indi.

Gezerler, nãmährem gözde.
Hergiz uyat bolmaz yüzde,
Haya - şerim gelin - gızda,
Yokdur edep - ekram indi.

Refs edip ilma - kelama,
Ası bolarlar mövlama,
Lukma dönüpdür harama,
Şübhelidir aş - nan indi.

Alıma hıızmat kılmazlar,
Pent-nesihat almazlar,
Añlamazlar, hiç bilmezler,
Sud kaysıdır, zıyan indi.

Abıtlarda ıbadat yok,
Bayda hayır - sahavat yok,
Begde rehim, şepagat yok,
Zalım bolmuş soltan indi.

Nebs için il gezer pirlar,
Tamıg edip, el sererler,
Kazıları yüz görerler,
Bolmaz dogrı divan indi.

Bet işe ederler meyli,
Yada salmazlar celili,
Aydar gelipdir Zelili,
Yagşı ötüp, yaman indi.

EYLEDİ HUSNUNA HIRIDAR MENİ

Yañı başdan oda saldı yar meni,
 Eyledi husnuna hırıdar meni,
 Zülpleri tar - tar meni,
 Aġlatdı zar - zar meni,
 Gaşı keman, kirpikleri tir meni,
 Eger görse, gamzaları iyr meni,
 Öldir bu gün gözleri ganhor meni.

Cahan içre meni rısva kılıpdır,
 Bu eziz ömrümi kötâ kılıpdır,
 Maña cepa kılıpdır,
 Yakıp eda kılıpdır,
 Gaygı bile sargarıp, gül reñkim solupdır,
 İllere meşhur edip, indi gözden salıpdır,
 Çın ovsuncı - sahirim, sıya saçı mar meni.

Izında kılıpdır yar meni saña,
 Mecnun kibi dâli, telbe, divana
 Yarım gözi messana,
 Dişi sadap, dürdâne,
 Pelek yardım ayırdı, kıldı meni bigana,
 Men ah urup aġlar men, ahım çıkar asmana,
 Bu azara goydı sütemkâr meni.

Yar cemalñ görkezip, otlar saldı bu cana,
Örtendi gara bagrım, yüregim döndi gana,
Adı düşdi Eyrana,
Balh, Buhar, Badahşana,
Aşak Bagdad, Müsüre, Kengana, Rumustana,
Meniñ yarım dey peri gelmez indi cahana,
Eyledi köyünde şermisar meni.

Zelili diyr, düşdüm yaman sövdaya,
Rehm etmedi men dek eciz gedaya,
Kaddı meñzär suraya,
Yüzi ogşayır aya,
Bilmeyir men, niçik galdı başım belaya,
“Dat, peryat, dilber” diydim, hiç ötmedi haraya,
Etdi yaman derde giriftar meni.

HALİM PERİŞAN

Pırakıñda seniñ, ey, servi-rovan,
 Bolupdır bu meniñ halım perişan,
 Ey bivepa yar,
 Köp berdiñ azar,
 Menden ne günä gördüñ, ey cenan,
 Alma zenahdan,
 Zülpi huraman,
 Yandırdıñ meni,
 Köydürdiñ meni,
 Rehimsiz dildar,
 Gözleri ganhor.

Çın nurana vech bayza berkemal,
 Labzı şahdi-şeker, ey sahıpcemal,
 Bări gel bări,
 Görset didarı,
 Çekdirme beyle ah ile efgan.
 Güldürme duşman,
 Bagrım dolı gan,
 Yandırdıñ meni,
 Köydürdiñ meni,
 Rehimsiz dildar,
 Gözleri ganhor.

Mağşuk aşığına nazar salmazmı,
Cepa gelişmazmı, rahat gelmezmi?
Akdı eşgim gözden,
Sılmaklık sizden,
Köp umudım bar, ey, mahı-taban,
Derdim peravan,
Goyduñ çoh arman,
Yandırdıñ meni,
Köydürdiñ meni,
Rehimsiz dildar,
Gözleri ganhor.

Ey, aynı-katıl, gamzası hancar,
Yitidir neşterden, bagrıma sancar,
Ey, kaddı - şemşat,
Ey, zulmı apat,
Mücgänleriñ tirdir, gör, ebruñ - keman.
Ey, pisse dahan,
Dişleri dürden,
Yandırdıñ meni,
Köydürdiñ meni,
Rehimsiz dildar,
Gözleri ganhor.

Bolup men ızırında dâli-divana,
Vaslı - vısalından etme bigâne,
Erk sende, can yar!
Nurbat, aman yar,
Zelili aydar, ey, keremli soltan,
Yoluında bu can,
Başım terciman,
Yandırdırđ meni,
Köydürdirđ meni,
Rehimsiz dildar,
Gözleri ganhor.

GEREKDİR

Dergähiñe bir arzım bar, yaradan,
Bize bir mähriban Leyli gerekdir.
Bugdayı reñ bolsun akdan - garadan,
Yağşı gılık, yağşı hoýly gerekdir.

Gayratı köp bolsun işde, cedelde,
Gara saçı düşsün ak yüze dalda,
Yağşı ata, yağşı ene görelde,
Aşığı öldürçi tovlı gerekdir.

Boýy uzın bolsun, yüzi ak bolsun,
Balaman bakışly, tugun tap bolsun,
Hemme bet işlerden süññi sap bolsun,
Emma bezenişi şayly gerekdir.

Zelili, dergähe yüzüm tutar men,
Kabul kılsañ, şirin candan öter men,
Gadam goysañ, gaş üstünde götär men,
Didämiñ üstünde yoly gerekdir.

DÖNDİ

Gulam şahım, saña dada gelmişem,
Eşitgin arzımnı, harayım Döndi.
Pervana dek urup, oda gelmişem,
Eger razı bolsañ, yanayım, Döndi.

Yaradan alladan gayrı pena yok,
Dilde zikir, senden başga sena yok,
Men bilmedim, mende zerre günä yok,
Hatam bolsa, geçgin günäyim, Döndi.

Men aglar men, zag gonupdır gülüñe,
Gel bir sözle, guvanayın tiliñe,
Beyle cebr etmegin misgin guluña,
Sır perdäñ, aç yüzüñ, göräyim, Döndi.

Hicran odı bilen yürek dağlalı,
İki elimiz yakamızda bağlalı,
Çola yerde zarın kılıp ağlalı,
Ahırını işidir hodayım, Döndi.

Bolmadım dünyäde baş gün parahat,
Gündiz aramım yok, giceler rahat,
Mundan artık hiç bir bolmaz muşakgat,
Bir günüm yıl, yüz yıl bir ayım, Döndi.

Ezeli - hakıkı aşıkam çından,
Könlümiñ riştesi üzülmez senden,
Umit bar munda can çıkınça tenden,
Ahiretde sen - sen tamayım, Döndi.

Zelili diyr, indi telbe bolup men,
Çıkabilmän, ışk bährinde galıp men,
Seyidini alıp, seyle gelip men,
Budur meniñ dostum - hemrayım, Döndi.

MENİÑ

Ey bıradar, cellat gözli bir zalım,
 Işk oduna süññüm yakandır meniñ.
 Hasratından ah çekmekden eñrânim,
 Sadap dek dişlerim dökendir meniñ.

Zovkı dünyä maña bolupdır haram,
 Ne mende takat bar, ne sabrı-aram,
 Ağlamakdan her ruzı - şeb, subhı - şam,
 Gözüm yaşı sil dek akandır meniñ.

Köñül talvas eder, yete bilmenem,
 Baş alıp, bir yaña gide bilmenem,
 Incalıp, parahat yata bilmenem,
 Bagrıma sancılan tikendir meniñ.

Dadıma yeten yok, men kılsam haray,
 Onuñ için telbe bolup men geday,
 Kirpigin ok edip, gaşlarını yay,
 Sınamı nışana dikendir meniñ.

Öykäm köpdür nâzli yarîñ özünden,
Saldı meni ulı ilîñ gözünden,
İki dünyä ayrılmanam ızından,
Zülplerin boynuma dakandır meniñ.

Yokdur bu cahanda meniñ dey bolan,
Hak aşıgam çından, diymenem yalan,
Gahar edip, ışkıñ çiriki bilen,
Gelip, yar öyüme bukandır meniñ.

Zelili, dogrı dur hakîñ yoluna,
Her söz geler şahırlarıñ tiline,
Turup, hicran pîlin alıp eline,
Köñlüm ımaratıñ yıkandır meniñ.

EY GARDAŞ

Halımdan habarıñ yokdur, ey gardaş,
 Öñküden ziyada boldı pıganım.
 Derdimi içimde pınhan kılardım,
 İndi aşğâr boldı sırrı-pınhanım.

Uyat - haya, şerim gitdi yüzümden,
 Şeb bidaram, hab nist bolup gözümden,
 Köñül etme, bıradar, meniñ özümden,
 Erkim yokdur, ışk alıp ıgtıyarım.

Derdim başdan aşa, köñlüm gamlıdır,
 Subhu - şam kemelmez, çeşmim nemlidir,
 Giryanıñ menden az, derdiñ çemlidir,
 Meniñ saña müñ hessedir giryanım.

Işk yolunda mıdam özümi çağlap,
 Muhapbet potasın bilime bağlap,
 Külbeyi-ahzanda yatır men ağlap,
 Bilmesin diyp, hiç kim yagşı - yamanım.

Bagtım murgı uçmaz - peri gırıldı,
Hicran meydanına matam övrüldi,
Yandım, eda boldum, külüm sovruldi,
Kimse tapmaz cahan içre nışanım.

Galmaz, yıkılıpdır könlüm diregi,
Aldı degre - daşım ışkır çirigi,
Galdım hayran, yokdur destim yaragi,
Alar indi canım, bermez amanım.

Zelili diyr, gitmez sınıamıñ dağı,
Ab dolmuşdır, sınıp küşdim gıragı,
Derya batdım, eden yokdur soragi,
Meger, sorag ede ol Döndi hanım.

İSLEMEN SENİ

Köp çekdim cebriñi cepalı dilber,
El göterdim indi, islemen seni.
Bolmadıñ sen maña vepalı dilber,
El göterdim indi, islemen seni.

Dünyä eşretinden cıda eylediñ,
Mecnun dek ızırda geda eylediñ,
Halayık içinde rısva eylediñ,
El göterdim indi, islemen seni.

“Yar” diyip, sayramakdan tilim galmadı,
İndi “yar” diymäge halım galmadı,
Deprenere hiç mecalım galmadı,
El göterdim indi, islemen seni.

İyeniñ, içeniñ çıkmaz yüzüme,
Ebgärligim zahır boldı özüme,
Yakından ak - gara görner gözüme,
El göterdim indi, islemen seni.

Dönüp, garar bolsam öten mahala,
Ahı-hasrat bilen geldim bu hala,
Aylansaň başıma günde yüz yola,
El göterdim indi, islemen seni.

Göz yaşım akmakdan hunriz bolupdır,
Sınam cerahatı göz-göz bolupdır,
Meniň senden iynim bez-bez bolupdır,
El göterdim indi, islemen seni.

Zelili diyr, keşdim suvda sınıandır,
İstihanım ışk oduna yanandır,
İndi köňlüm senden buza dönendir,
El göterdim indi, islemen seni.

YAR SENDEN

Yañakları lälâm, pisse dahanım,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.
Royı gül - benevşâm, totı suhanım,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.

Perhat “Şirin” diyip munça gezendir,
Mecnun, Leyli sütemine dözendir,
Diymegil: “Yar menden elin üzendir”,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.

Çıkmak bolmaz yaradanıñ emrinden,
Adamzatdır, görer biri-birinden,
Ölen aşık yokdur mağşuk cebrinden,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.

Bu yalan cahanda sen-sen dayancım,
Gövherim, hazınam, magdanım, gencim,
Maksadım, mıradım, köñül güymencim,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.

Zelili diyir, meniñ Döndi hanım sen,
Cesedim içinde şirin canım sen,
Gıymazım, dözmezim, mähribanım sen,
Men döner men, köñlüm dönmez yar senden.

SEYLE GİDELİ

İki cahan bıradarım, hemdemim,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.
Hoş mübarek gül yüzünü görmäge,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.

Baralı, soralı, nedir ahvalı,
Biziñ üçin talhmı abı-zulalı,
Yaşı on dört - on baş, aynı mahalı,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.

Yüzleri nurana, hurşıdı-taban,
Kaddı şemşat erer, zülpi huraman,
Dişleri dürdäne, laglı - Badahşan,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.

Agzı çün pisedir, lebleri baldır,
Gözleri pıyala, gaşı hilaldır,
Gören göz ayırmaz, sahipcemaldır,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.

Zelili ayıdar, ol Döndi hana,
Gideli, bir işi eyläp bahana,
Belki, gamgın köñül bola şadyana,
Gel, Seyidim, yara seyle gideli.

SALAM, SEYİDİ!

Köñli çökgün - bu biçäre garıpdan,
Gönderdim men saña salam, Seyidi!
Yollar hız - haramı, aralık yaman,
Barıp, hal - ahvalıñ sorma, Seyidi!

Üç yıl boldı bir görmäli didarıñ,
Gelmedi bir hat - galamıñ, güftarıñ,
Azabı-kıyamət - çeken azabıñ,
Hak bersin derdiñe şıpa, Seyidi!

Eşitdim, gidip sen karzdar bolup,
Hatıcanı bir görmäge zar bolup,
Yat illerde garıplıkdan har bolup,
Göçe - göçe ilden - ile, Seyidi!

Söz sorana diyrem aklım yetenden,
Pent alana biyrin zehnim tutandan,
Tä ölinçä ayırmasın vatandan
Hiç bir bendesini huda, Seyidi!

Dert kân munuñ kaysısına yanalı,
Sınam üsti çapraz - çapraz yaralı,
Ataşsız örteği zalım gayralı,
Berdi caysız cebri-cepa, Seyidi!

Yat etsem şol öten yovuz günleri,
Eşki-çeşmim derya eder çölleri,
Parahat oturan abat illeri
Bibat etdi bu pañkelle, Seyidi!

Gice bardı, gündiz barmadı ayık,
Gapıllıkda harap boldı halayık,
İş etmedi musulmanlığa layık,
Saldı başlarına govga, Seyidi!

Sürüldiler il barısı eñşeşip,
Pığanına dağlar, daşlar gımşaşıp,
Asman çoşa geldi, zemin govşaşıp,
Bulutlar durdular nala, Seyidi!

Görmesin ol cebri musulman bende,
 Badı-baran garlıp yagar tün günde,
 Köpi ölüp galdı, az çıkdı zinde,
 Arkaç indi uvla - uvla, Seyidi!

Mü'mün bolan bolar bu işe giryan,
 Bağrı para - para, bağlap yürek gan,
 Yesiriñ ilersi barıpdır Tâhıran,
 Gayrası dolupdır Hıva, Seyidi!

Diymek size ne hacatdır - gördüñiz,
 Sözlemesek, egsilmeyär derdimiz,
 Yokarsı Yolöten, aşığı deñiz,
 Pıtradı il bu iki ara, Seyidi!

Kimi garıp goñşı, kimisi dayhan,
 Kimi goyun çopan, kimisi sarvan,
 Gözel ilin şeyle bolanna dözmän,
 Men agların, sen hem ayla, Seyidi!

Men bilmenem, siñipmidir gargışlar,
Geldi bir musallat, dagıldı başlar,
Pelek bakıp, yene dönse gerdişler,
Şayet, rehm eylese alla, Seyidi!

Ürgenci illermiz gaytsalar bəri,
Saga - sola dargan yığılsa barı,
Cem bolup yöresek, galmasa biri,
Sürüp barsak Garrıgala, Seyidi!

Çomrı onda bolsa, çarva - Sergizde,
Günbatarı Çatda, Öylük düzünde,
Gündogarı Hartut, ardı Margizde,
Öñi barıp gonsa Guvla, Seyidi!

Zelili diyr, şol caylara baransoñ,
Bir niçe gün hoş günleri görensoñ,
Sizler bile zovkı-sapa sürensoñ,
Arman galmaz, dolsa kaza, Seyidi!

VATANIM SENİ

Yürek telvas eder, göterler serim,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!
 Etrek, Gürgen yurdum - gezen yerlerim,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Sugunlı, umgalı, çal goçlı daglar,
 Belentden pesdine akan bulaglar,
 Sovuk suvlı, ter çemenli avlaglar,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Mivesi bihasap, bakcalı baglar,
 Avı binahayat, ulı avlaglar,
 Yada düşer acap dövranlı çağlar,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Yalañaç horlanmaz mugan gışına,
 Yazına dürli ot, malı başına,
 Yaylasında her kim çıkar daşına,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Tanıtmaz, barabar garıbı, bayı,
 Hiç kişi kişiden bolmaz tamayı,
 Ekseñ gızıl biter, kemdir cepayı,
 Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Boz, ala dırmıklı zınatlı öyler,
Gul, gırnak bayraklı abraylı toylar,
Gözüm yaşı durmaz, gelende köyler,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Senemleri kasap - puşeş geyerler,
Höreklerne şähdi-şeker iyerler,
Aşık - mağşuk olup, yanıp - köyerler,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Goç yigitler gazat üçin çıkarlar,
Serdarları bayav yola bakarlar,
Batırlar gaytmaz, gala yıkarlar,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Hayp, abat iller ber-bibat boldı,
Dostlar gamgın boldı, duşman şat boldı,
Ayrılışdı, aşna - yarlar yat boldı,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Gävüre ne öyke, musulman zarı,
Ata oguldan, ene gızdan saldı ayrı,
Her kimiñ özüne yağşı öz yeri,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Etdiler Yusupnı Müsürge soltan,
Diydi: “Bolsam yegdir bir gulı-Kengan”,
Yurdundan turmasın hiç bir musulman,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Köñlümiñ aramı, çeşmim rövşeni,
Men neyläyin, dostlar, onsuz bu canı,
Görmikäm Seyidi dey cananı,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

Zelili, bu yurtda ayş yok, höves yok,
Her kim başına gay, belent yok, pes yok,
Toy - tomaşa, märeke yok, meylis yok,
Köñül arzuw eyelär, vatanım, seni!

SİL BOLAR BOLDI

Gice - gündiz aqlamakdan “yar” diyip,
İndi gözüm yaşı sil bolar boldı.
Bilbil idim, sayrar idim “gül” diyip,
Sayragan tillerim lal bolar boldı.

Diymez boldum ahır “yar - yar” diymekden,
Yok boldum, tükendim gussa iymekden,
Ey yaranlar, gam öyünde köymekden
Elip dek kamatım dal bolar boldı.

Aklım çaşdı, gitdi dumlı - duşuna,
Ahır gark bolar men gözüm yaşına,
Şirin canım düşüp ışk ataşına,
Yanıp eda bolup, kül bolar boldı.

Gözüm aglar, köñlüm yarı unutmaz,
Hiç sozulmaz, duman serimden gitmez,
Gaygı bilen gün yırakdır, dañ atmaz,
Her bir günüm indi yıl bolar boldı.

Zelili zar aglar, bikarar bolup,
Sabır yolu menden gırak sozulup,
Rahatım kemelip, hasrat köpelip,
Derdi-elem maña bol bolar boldı.

HALİM BARDIR

Ey bıradar, gozgar bolsañ derdimi,
Eciz, ebgär düşen bu halım bardır.
Bir senem ızında bolup divana,
Hıva, Buhar gitmek hıyalım bardır.

Çın bıradar bolsañ, bile gider sen,
Garıp, misgin, pakır köñlüm güyder sen,
Sen meniñ hakımda doğa eder sen,
Soralmaz, idelmez ahvalım bardır.

Hasratında elip kaddım dal eden,
Yıglamakdan gözde yaşım sil eden,
Köyünde süññümi yakıp, kül eden,
Cebr etgici sahipcemalım bardır.

Meniñ bu derdimi tebipler bilmez,
Gün - günden güç alar, hiç bir egilmez,
Bagtım gaflat içre oyanmaz, galmaz,
Keç täley ters gelen ikbalm bardır.

Tenimiñ ruhı ceset içre candır,
Zülpleri sünbüldir, pisse dahandır,
Saçları yakuttur, dişi mercendir,
Lebi şeker, abı-zulalım bardır.

Hoş buyı misli bir müşki-anbar dek,
Gül beden hem istihanı cövher dek,
Yagıtı salar gice, yüzi gövher dek,
Gözi ahuv, gaşı hilalım bardır.

Zelili diyr, ışk oduna dözmenem,
Baş alıp gider men, munda gezmenem,
Tä ölinçe ondan umıt üzmenem,
Rahım - kerim atlı celalım bardır.

İÇİNDE

Arzı-halım bir-bir beyan edeyin,
Gezer boldum yazsız gışın içinde.
Derdim güçlü, men örtenmân nâdeyin,
Govga köpdür sına - başın içinde.

Cepa çekip, dünyâ yolun tapmadım,
Toylar tutup, atlar her yan çapmadım,
Çekip gonakları, halat yapmadım,
Bisan boldum deñi - duşuñ içinde.

Bu garıplık üstümüzden gitmedi,
Köñül maksat - mıradına yetmedi,
Gaygı - gamsız meniñ vağtım ötmedi,
Gezmedim hiç köñül hoşuñ içinde.

Pelek saldı meni tükenmez hala,
Dünyâde ugradım yüz kılı-kala,
Kın boldı güzeran, düşdük bir hala,
Kemdest bolduk niçe başın içinde.

Bimaza görüner göze mekanım,
Yıl - yıldan yeñledi ağır dükanım,
Ayrılıp perzentden, köydi bu canım,
Gözlerim galdı - la yaşın içinde.

Ölümiñ haybatı basdı gün - günden,
Acıdır şirin can ayrılsa tenden,
İki yar sovalı sorarlar menden,
Endişe köp akıl - huşuñ içinde.

Zelili diyr, akıl her yana çaşdı,
Dar boldı bu caylar, mazası gaçdı,
Başıma köp elem - sövdalar düşdi,
Her iş gördüm elli yaşın içinde.

GIGIRMAK BİLEN

Gapıl yatma, adam, tur işiñi gör,
 Geçdi kerven, durmaz gıgırmak bilen.
 Acal gelip, tutar yakañdan bir gün,
 Tutansoñ, ayrılmaz çağırmak bilen.

Azıgıñ tayar et, yağşı çağ - bu çağ,
 Ara gorkulıdır, gerekdir yarag,
 Tetärik kem, vaqt teñ, menziliñ - yırag,
 Yetdirmez özüñe zarp urmak bilen.

Rast yol barka, egri yola gider sen,
 Neçün beyle özüñ ası eder sen,
 Aga - döne gedem - gedem äder sen,
 Goymazlar parahat şu yörmek bilen.

Pelek tora salar ahır aldayıp,
 Sen ondan bihabar gezer sen gayıp,
 Yörer sen, “dünyäni tutayın” diyip,
 Tutdurmaz bu dünyä yüvürmek bilen.

Ayama diländen elde bar zadıñ,
Can öyünden ber diñläne övüdiñ,
Garıp bolsa, adı bolmaz yigidiñ,
Tutanda dağları oburmak bilen.

Söveş günü mert yarasın bağlamaz,
Namart gaçar, dönüp soñun sağlamaz,
Aklı bolan ölüsine aglamaz,
Ölen dirilermi bağırmak bilen?

Vagtına yetmeyin, bağlar bar almaz,
Hazan yeli çalman, gül reñgi solmaz,
Adam häsiyetin adam hiç bilmez,
Köp bile gezişmän, bir görmek bilen.

Ele düşse ziba, perizat gızı,
Arvahıñ almasa, yakmaz ovazı,
Köñül islemez yerden bir yaman sözi
Eşitseñ, iç gıсар sığırmak bilen.

Gardaşın gardaşa sözi ötmese,
Gadırlı bolmasa, köñli yetmese,
Yüregi sap bolup, içi bitmese,
Ne magna yüzüne yığırmak bilen.

Ogrı girmez, oba içinde ot görse,
Goyun yatmaz, agılında gurt görse,
Är öyüne är ger, mılakat görse,
Yüz tapmasa, gelmez çağırmak bilen.

Zeliliniñ vatan çıkmaz serinden,
Aglap gezer, kim ayrılса yerinden,
Sünñi haramılar gaytmaz rayından,
Yaşı gaydıp, sakgal agarmak bilen.

YARAŞMAZ

Götär diyip, tagna, terene etmek
Dünyä mesi bir murdara yaraşmaz.
Nesihat bermeklik, övüt övretmek
Tañrı guyan akıl äre yaraşmaz.

Aslı musulmana dininden dänmek,
Ömre ıgtıbar, can barlıgna ışanmak,
Begres geyip, bile kemer guşanmak
Çölde gezen çopanlara yaraşmaz.

Kümüş bolmaz, yatşy zikge ursañ mise,
Gahrı gelmez, eger “gul” diyseñ tüyse,
Övüt tutmaz, övüt berseñ bir pise,
Yagşy taglım yaman yara yaraşmaz.

Näsazlık - ata - ogul bir-birine,
Gitmeklik yaraşmaz gız yas yerine,
Hayasızlık, şerimsizlik geline,
Oral garrı ayal töre yaraşmaz.

Boş gaytarmaz, dileg etseñ bir mertden,
Müñ yalbarsañ, işiñ bitmez namartdan,
Ker hem lezzet tapmaz asta söhbetden,
İdegsiz gezmeklik köre yaraşmaz.

Deryaga depelik, dağlara peslik,
Zalıma rehimplilik, duşmana dostluk,
Bege berimsizlik, rayata meslik,
Gaygısızlık galandara yaraşmaz.

Arıplara oynamaklık, gülmeklik,
Dünyälik diyp, yügürmeklik, yelmeklik,
Aşrat sürmek, aş mazasın bilmeklik,
Eciz düşen bir bimara yaraşmaz.

Yada hem nüz etmek, öyke - gardaşa,
Pala, gurra uymak, inanmak düyşe,
Dogaça - utanmak, gahar - dervüşe,
Nebis için il gezmek pire yaraşmaz.

Bigadıra - gadır, nākese - hormat,
Yakına hat yazmak, yıraga - sargıt,
Abdala - nik puşeş, aşığa - rahat,
Hatarda boş gitmek nere yaraşmaz.

İte palav bermek, ata hem - kepek,
Ovlak, guza - nogta, kökene - köşek,
Alamana - yabı, yarışa - eşek,
Toya münüp gitmek sığra yaraşmaz.

Doñuz çıkça depä, ceren hem daga,
Bilbil hem ceñele, garga hem бага,
Pışbaga - agaca, uçsa gurbaga,
Kelpezeden gaçmak mara yaraşmaz.

Mur ıssa çıdamaz, sovuga - kelguş,
Yele hem - yerbeze, köp yağmıra - muş,
Şor aba - hemdune, bahr içre - harguş,
Näheñ oynap çıkça, gıra yaraşmaz.

Aydyar Zelili, hassa - hoşroylık,
Kerke - uzak yaşamak, pile - garrılık,
Gurda - dilegçilik, bayguşa - horluk,
Tilki avun iymek şire yaraşmaz.

ÖZGE DEM BOLMAZ

Ganımat bil sağlık bilen gezeniñ,
 Dem şu demdir, biliñ, özge dem bolmaz.
 Bikärdir yaltanıp, yaman yöreniñ,
 Bu bir hassalıkdır, asla em bolmaz.

Bir niçeler gezer mele don geyip,
 Örtener nebsiniñ oduna köyüp,
 Mağtanarlar ile “sopı men” diyip,
 Emma veli gözlerinde nem bolmaz.

Hergiz köñül bermäñ yalan pirlere,
 Mağtanıp, keramat, satsa sizlere,
 Dilenip gezerler, hordur gözlere,
 Şeytaniñ řägirdi hergiz kem bolmaz.

Zelili, sözlegin herne bileniñ,
 Tiliñde olmasın ğıbat - yalanıñ,
 Ulı iliñ adına aşık bolanıñ,
 Dünyä üçin yüreginde gam bolmaz.

MOLLANEPES

DİŞLERİNE

Dür deryadan çıka bilmez,
Nazar kılsa diŐleriñe.
Dovzah meni yaka bilmez,
Yanıp men ataŐlarıña.

“Leyli - Şirin saña taydır.”
Diyseler, ol söz bicaydır,
Elip dey kamatım yaydır,
Secde eylöp gaŐlarıña.

Bu dünyä hem ruzu-mağsar,
Hayır etseñ hayır, Şer etsen Şer,
Rahmet gökden yerge düşer,
Degip gara saŐlarıña.

Çoh sığınmışam özüñe,
Yetmişem kelim sözüñe,
Mınasıp eyle yazıña,
Duçar etme gışlarıña.

Tapmaklıkda müşgül kändir,
Tapmaslık besi asandır,
Bende men, aklım hayrandır,
Sungatıña, işleriñe.

Nepes diyer, çeker zarıñ,
Mıdam arzuw seň didarıñ,
Can pidası, men seň yarıñ,
Yüzüm sürtsem daşlarıña!

ZARI BİLEN

Totu tekellim bir peri,
Sözlär şeker zarı bilen.
Şuñkar guşum bent eylemiş,
Her zülpüniñ tarı bilen.

Görünse yarın gül yüzi,
Oltursa gice - gündizi,
Yar gelse تنها bir özi,
Gelmese agyarı bilen.

Müşkün saçın eylöp düğün,
Halımını eylöpdir zebun,
Razı men, öldürse bu gün
Goynundakı narı bilen.

Bäh - bäh, acayıp simi-ten!
Oldur meni mecnun eden,
Aklıkda bäs eylär beden
Kırk çilläniñ garı bilen.

Her kim özün ram eyleyir,
Subhun anıñ şam eyleyir,
Käpirni ıslam eyleyir,
Izharı - güftarı bilen.

Gähi nahal dek çıрмаşıp,
Kä öpüşip, kä guçuşıp,
Mollanepes diyir, yantaşıp,
Oltursa öz yarı bilen.

GÜLÜSTANIMA

Geldi galam gaşlı gız,
Cilve kılıp yanıma.
Kırpikleri tıgma - tıg,
Geçer meniñ canıma.

Men diydim ki “Royı gül,
Hızmatıñda bendi gul,
Gahrıñ goy-da, sabır kıl,
Suvsan bolsañ ganıma.”

Men diydim ki “Can talaş,
Didäm döker ganlı yaş,
Bakmadıñ-la bagrı daş,
Halı perişanıma.”

Bir şeyda bilbil bolsam,
Yana - yana kül bolsam,
Bir gice dahil bolsam,
Täze gülüstanıma.

YAR BİR YANA, BİZ BİR YANA

Tiri-peykamın gizleyir,
Gaş bir yana, göz bir yana.
Dahanın açıp sözleyir,
Dil bir yana, söz bir yana.

Hazan ayrılmaz gülümden,
Bir gazal yazdım tilimden,
Yaşılbaş uçdı kölümden,
Suv bir yana, gaz bir yana.

Sövdüğim gözümden uçdı,
Barıp rakıplara düşdi,
Bir söy bile ayrılışdı,
Yar bir yana, biz bir yana.

Bezenşip canım alarlar,
Görenler hayran galarlar,
Yasav edip sallanarlar,
Gelin bir yana, gız bir yana.

Gulak goyuñ üşbu zara,
Sözlesin Nepes biçäre,
Dildi bagrımı set para,
Tıg bir yana, duz bir yana.

GİTDİM

Gara gözüñ, galam gaşıñ,
Tirdir diyip, gaçdım gitdim,
Yalpıldısın gara saçñ,
Mardır diyip, uçdum gitdim.

Aşık bolup, hiç gezmeyen,
Lebni bilmez, gant ezmeyen,
Dañ - säherler hiç dözmeyen,
Gül dek yüzüñ açdım gitdim.

Bilbil söyler bağıñ gülün,
Mağşuk darar ol sünbülün,
Dura bilmän, yarın bilin
Emay bilen güçdum gitdim.

Yatıpdır, ak gol yassanıp,
Yüpek, mahmallar üssenip,
Gapını açdım gıssanıp,
Rahmet nurın saçdım gitdim.

Reyhan gövni hoşdur yazdan,
Köl kayıldır guba gazdan,
Müñ gelinden, ança gızdan
Şol perimni seçdim gitdim.

Dürler saçar yar dahandan,
Müñ geler hünär zıbandan,
Nepes diyer, bu cahandan
Yarı taşlap, geçdim gitdim.

MOLLANEPES

Gaflat ukusunda galdıñ,
 Oyan imdi, Mollanepes!
 Kä sargarıp, kähi solduñ,
 Oyan imdi, Mollanepes!

Hicran bile bagr daglaşar,
 Seni görsem diyp çaglaşar,
 Söver yarıñ çoh aglaşır,
 Oyan imdi, Mollanepes!

Bu dünyäge dürler doldı,
 Aylar yaşdı, günler galdı,
 Turgul imdi, vagt boldı,
 Oyan imdi, Mollanepes!

Bir yar geldi alma - narlı,
 Bilbil zenahdan, güftarlı,
 Gaflat ukusunda zarlı
 Galdıñ, oyan, Mollanepes!

Sen çekip sen köp pırakı,
 Bu dünyä imesdir bakı,
 Yaradıpdır hicran okı,
 Degdi, oyan Mollanepes!

Yad eylegil söver yarı,
Ak gövsünde alma, narı,
Çolanmışdır zülpi-tarı,
Oyan imdi, Mollanepes!

Gara gözler seň kastıña,
Mahmal yazdı yar astıña,
Ala öyme, al üstüñe
Atdı, oyan, Mollanepes!

Yeter erte maşşar günü,
Gaşşadar canları, teni,
Yar ukuda diyip, seni
Öpdi, oyan, Mollanepes!

Sen galıp sen yürek daglap,
Biliñni hicrana baglap,
Yufar alıp, köp sılaglap,
Sepdi, oyan, Mollanepes!

Nepes, gelgin sen huşuña,
Köp oyun geler başıña,
Emay bilen yar daşıña
Duzak gurdı, Mollanepes!

RÄHM ETMEZMİÑ HALIMA

Yandırdıñ, köydürdiñ, nâzli dildarım,
 Ey binurbat, rähm etmezmiñ halıma?
 Rast kamatı servi, çeşmi-hunhorım,
 Helal gaşıñ oğşamazmı kemana?

İntizaram görcek, ey peri-peyker,
 Husnuñ mähtacıdır mahı-minevver,
 Örum - örüm saçın - ovsuncı acdar,
 Hurşıt yüzün oğşar genci-nahana.

Serhovza gonmuşdır bir acap sona,
 Gördüm, talañ düşdi ömrüm köşküne,
 Gıya bakıp, timar berip zülpüne,
 Bir elinde ayna, bir elde şana.

Seyran edip gezdim niçe kent bilen,
 Habarıñ almışam Hezarant bilen,
 Gezdim Buhar şährin Samarkant bilen,
 Düşmüş ovazası cümle cahana.

Halayık hızmatda sap - sap dursalar,
Hırıdar gımmatıñ gelip sorsalar,
Her zülpüñe müñ gul baha goysalar,
Kim alsa, bähbitdir, galmaz zıyana.

Saña aşık bolan yanar, kül bolar,
Zulmuña dözmeyän namırat galar,
Gözümüñ degresi mövç urup dolar
Gündizler - yaş bilen, giceler gana.

Nepes diyer, ışkıñ yandırdı bizi,
Canımnı alıpdır laglıñıñ sözi,
Teke, yomut, ärsarı - türkmeniñ gızı,
Barısı gurbandır bir Durdı hana.

HIÇ GÖRMEDİM İLLERDE

Keş edip gezmişem panı cahanı,
 Sen dey gözel hiç görmedim illerde.
 Könlümiñ aramı, menzil - mekanı,
 Şeyda köñül coşmaz özge güllerde.

İl husnuña dahil, görmäge zar men,
 Işgıñda bahar men, köyüñde nar men,
 Tä ölinçäm seniñ yoluñ garar men,
 Rızvan kimin gözüm galdı yollarda.

Säher seyle çıksa, ger tökse siller,
 Ovsunar her yana, tutukdır tiller,
 Zerefşan gulpağı, sıya käkiler,
 Çöşe yere düşer, orseñ billerde.

Nergiz gaşıñ, helal gözüñe gurban,
 Adıñ zıkr etmäge dilde yok perman,
 Bir canım bar, müñ derdim bar, sen derman,
 Cismim ot içinde, yaşım sillerde.

Mis özün deñ etmiş simu - zer bilen,
Muş barabar bolmuş murgı-per bilen,
Zäher hemra bolmuş bir şeker bilen,
Enver ebr içinde, gövher köllerde.

Elvan geyip, gıya - gıya bakar sen,
Zerevşan zülpüni yere döker sen,
Seyle çıksañ, ak ceren dek böker sen,
Ceren hem sen kimin bökmez çöllerde.

Nepes diyr, adatdır, mövç urup coşma,
Aşığa humardır ogrın garaşma,
Hem cilve, hem gamza, nāzu - kereşme
Mekan tutmuş göz - gaşında, gollarda.

HESERLİ

Näzenin kamatıñ, güler yüzleriñ
 Bir novça nahaldır gülli, semerli.
 Piste dodaklarıñ, bal ağızlarıñ,
 Altın piyaladır gandu - şekerli.

Ak gollar sında tapmış kemalı,
 On barmakda yüzük lağl mısalı,
 Serinde ebrişim, egninde alı,
 Sılay gerdenleriñ tılla tumarlı.

Zülpüñ meñzär leñkebudıñ tarına,
 Gövsüñ meñzär kırk çilläniñ garına,
 Gözeller hayrandır kesbi - kärine,
 Bir cadı tilsimli, golı hünärli.

Nepes diyer kâ ağlar men, güler men,
 Gähi açılar men, gähi solar men,
 Gähi diriler men, gähi öler men,
 İşkıñ yolu acap yoldur heserli.

OL YILAN

Gara gözdür aşıkların guvancı,
Guran sözün hasta canın söyenci,
İki şamar saklap yatıp bir genci,
Genç üstünde halka guran ol yılan.

Men saña aşıklık lıbasın soldım,
Niçe yıl ugruñda saralıp, soldum,
Mecnun deyin cismim otlarga soldım,
Sınalarmı göz-göz eden ol yılan.

Gara gözün can almağın kastında,
Bilbil mesgen tutmuş gülün üstünde,
Bir cüp yılan yatır gövsün üstünde,
Sınalarmı göz-göz eden ol yılan.

Käte öymesini başına orap,
Käte şana bilen zülplerin darap,
Aşığına cilve berip, bir garap,
Sınalarmı göz-göz eden ol yılan.

Nepes diyer, işim ahı-sert bilen,
İş salıssañ bir tövekgel mert bilen,
Can agalar, bir muşakgat dert bilen,
Sınalarmı göz-göz eden ol yılan.

NÄZLİ YAR

Gara saçın gice diyip, uklap men,
 Gündiz eken, çoh armanım, nâzli yar!
 Saba - säher vagtı diyip, çaklap men,
 Çeşmim açsam, arman eken, nâzli yar!

Gel, görüşseñ keramatlı goluñdan,
 Aylanayın dahanıñdan, tiliñden,
 Gahar etme, golum salsam biliñden,
 Ataşgähi sen, suzanım, nâzli yar!

Tarıpın eşitdim gara gözüñniñ,
 Gedası men, dostum, güler yüzüñniñ,
 Zıbandan ayrılan her bir sözüñniñ,
 Kesgil başım, men gurbanı, nâzli yar!

Nepes diyer, ıskım hetden aşıpdır,
 Tomaşaña ulug iller üyşüpdür,
 Gözüm açsam, ayım - günüm yaşıpdır,
 Zıbandan boldı giñ cahanım, nâzli yar!

YAY İMDİ

Vısalından gamgın könlüm açıldı,
Pırkatından elip kaddım yay imdi.
Yüzüñ nuri älem ara saçıldı,
Hergiz dogmaz özüñ kimin ay imdi.

Muştakdır royuña bu dünyä panı,
Yoluñda gedadır hanlarıñ hanı,
Keşt eyledim on sekiz müñ cahanı,
Hiç tapmadım bir zülpüñe tay imdi.

Säher yeli zülpün perişan eder,
Gamzañ okdur, ciger bagrım gan eder,
Görse bizi şum rakıplar tañ eder,
Gız, eylegin öz goynuñda cay imdi.

Senden özge yarı gözüm görmesin,
Sensiz zovki alla maña bermesin,
Sen bolmasañ, dünyä bir dem durmasın,
Yıkım - yumrum bolsa, diymen “bay” imdi.

Nepes diyir, bir yara bilim baglar men,
Arıf özüm, dost - duşmanı sağlar men,
Tä ölinçäm, Durdıhal diyp aglar men,
Gözlerimden dolup aksın çay imdi.

YADIMA DÜŞDİ

Nägehan gezerdim güli - gülşende,
Gülgün yañaklarıñ yadıma düşdi.
Alma enarına gözüm düşende,
Alma yañaklarıñ yadıma düşdi.

Hicr elinden çekdim pıganı - nala,
Elip dek kamatım oğşadı dala,
Arzuv eylöp yete bilmen vısala,
Ayralık çağlarıñ yadıma düşdi.

Yüzleriñ şemıgdır, sıya käkiler,
Saçlarıñ manendi marı - sünbüller,
Çemenler bağlandı, cemıg oldı güller,
Başdan ayaklarıñ yadıma düşdi.

Seniñ hesretiñden sargarıp soldum,
Cebri-tığıñ bilen bagrımı dildim,
Yüz müñ arman bilen senden ayrıldım,
Ol gezen caylarıñ yadıma düşdi.

Misli dogan ay dek göksüñniñ agı,
Ganımdan reñ tapmış destiñ boyagı,
Çar tarap dartılmış servi dudagı,
Hasa gucaklarıñ yadıma düşdi.

Nepes diyer, bagrım daglar içinde,
Bezm eylesem ak otaglar içinde,
Badam kemal tapmış baglar içinde,
Badam gabaklarıñ yadıma düşdi.

GIZ - GELNİÑ AYDIŞIGI

Bir gız bilen bäs eyleyir bir gelin,
 Gelin aydar: “Husnum erem bagıdır,
 Aşık ähli tirsem diyer ter gülüm,
 Aşık bolan bir-birine yağıdır.”

Gız hem aydar: “Yüzüm hurşıdı-haver,
 Husnum mähtäcidir mahı-münevver,
 Uzındır boylarım servi-senuber,
 Yaşım on dört, hup mestana çağıdır.”

Gelin aydar: “Meniñ söhbedim süyci,
 Ança yigitlerniñ başınıñ täci,
 Gıya - gıya baksam, gözümiñ ucı
 Gören aşıkların aklın dagıdır.”

Gız hem aydar: “Älem yakar nüzlerim,
 Beklegil gunça dek bolsam özlerim,
 İndi ger açılsa bahar yazlarım,
 Bağların sünbüli zülpüm dagıdır.”

Gelin diyr: “Bezensem müñ dürli elvan,
Görmäge acızdır hurşıdı-taban,
Aşık sınasında yaradır çendan,
Nerkes gözlerimiñ goyan dagıdır.”

Gız hem aydar: “Gelin maña tay degil,
Goynum bir cennetdir, özge cay degil,
Deñ görüngen täze dogan ay degil,
Yakamdan görünen gövsüm agıdır.”

“Gel, gız, bäs eyleme sen meniñ bilen,
Cahıllar canına men otlar salan,
Kamatım barabar tubılar bilen,
Leblerim açılan gül yapragıdır.”

Gız hem aydar: “Husnum älem peyvendi,
Alınmış geliniñ galası, kendi,
Abatdır şährimiñ müftahı - bendi,
Sınam köp arzılı şa otagıdır.”

Gelin aydar: “İndi hayran olup men,
Seniñ bu sözüñe teslim kılıp men,
Özüm satıp, yüzlöp tümen alıp men,
Goç yigitniñ seyran eden çağıdır.”

Nepes diyer bizge barabar barı,
Serden çıkmaz gız - geliniñ humarı,
İkiñiz hem taze bağıñ gülzarı,
Bağlarıñ açılğan gül püdagıdır.

AÑSA

Hindiniň avçısı çyksa şikäre,
Özge av islemez, pil sesin aňsa.
Otag ören bolsa bilbili - zara,
Otaga ot salar, gül sesin aňsa.

Cereniň balasın baksañ, becerseň,
Suv yerine şeker - şerbetler berseň,
Höregne gül berip, bir günü görseň,
Vatandan el götär, çöl sesin aňsa.

Gündize gün zınat, gicäge - mahtap,
Kümüş zäge mätäç, altına - simap,
Derya görki mähek hem dürri-nayap,
Bilur rövşen tapar, kül sesin aňsa.

Harsidünyä söyer teňňäni, malı,
Bir gün bitap bolup, gitse mecalı,
Dönüp - deprenmäge bolmasa halı,
Galar garısına, pul sesin aňsa.

Celep karar etmez yeke är bilen,
Dostun görse, bolmaz kesbi - kär bilen,
Yola gelmez tayak bilen, zor bilen,
Yağşı zen daş gaçar, gel sesin añsa.

Gula döwlet gelse bilmez agasın,
Nakıldır: har semrär - deper eyesin,
Kırk çillede görseñ doñuz çagasın,
Bükürdi urar gaçar cul sesin añsa.

Yağşı zen suhanver, bolsa sıpayı,
Yüzi misli mahtap, on tördi ayı,
Gaçar bethüylerden söz guran sayı,
Çırağ iba kılar, yel sesin añsa.

Bedasılıñ köñli açılar, şer diyseñ,
Hergiz gitmez, il derdine yör diyseñ,
Bahıllarıñ canı çıkar, ber diyseñ,
Täzeden can geler, al sesin ańsa.

Karun mülkün alsa bir är ya tişi,
Pulum az diyr, her gün çeker käyişi,
Nuhuñ ömrün hasıl etse bir kişi,
Yakmaz gulagına, öl sesin ańsa.

Nepes, sen sözleseñ ulus illerde,
Bilbil şeyda bolar teze güllerde,
Asal ezgil dahan içre tillerde,
Arı hücum eylär, bal sesin ańsa.

OYANMADIÑ

Yolum düşdi, geldim seniñ gapıña,
 “Yar, oyangıl” diydim, sen oyanmadıñ.
 İt - guş ah eyledi kılan zarıma,
 Yatanlar oyandı, sen oyanmadıñ.

Dañ - säherde övser sabanıñ yeli,
 Men bilbilem, yat eylerem ol güli,
 Deñim - duşum aydar: “Nedir hıyalı?”
 Sırım paş eyledim, yar, oyanmadıñ.

Gice garañkıdır, gözlerim görmez,
 Hıyalım keç boldı, pikirim yörmez,
 Yağşıdan, yamandan yarım ses bermez,
 Gulagıñ ker boldı, yar, oyanmadıñ.

Bir guş geldi, gondı tüynük üstüne,
 Nazar saldı akca öyüñ astına,
 Ganat yaydı, gitdi älem pestine,
 Yatan guş oyandı, yar, oyanmadıñ.

Gapısına geldim, görsem diyp yüzün,
Hassa men, eşitsem ol şirin sözün,
Dünyäge tay görmen, yar gara gözün,
Gözlerim kör boldı, yar, oyanmadın.

Şıkırt edip, yel oynayar işigin,
Söndüripdir men pakırın ışıgın,
Mağşuk imdi yada salmaz aşığın,
Bivepa garaşdım, yar, oyanmadın.

Dañ yıldızı dogdı, cahan yagıldııp,
Men pakır durar men gapısın alıp,
Oyatmaz ukudan dañ yeli çalıp,
Dañ şemalı turdı, yar, oyanmadın.

Ne bolupdır saña, beyle yatıp sen?
Pikir bilen gam layına batıp sen,
Öz sövdügiñ yovuz derde satıp sen,
Yusup dey gider men, yar, oyanmadıñ.

Aşık diysem, kime gulagın goyar,
Yaşırsam sırımını, ulus - il duyar,
Hudayım, yar haçan ukudan doyar,
Ins - cıns doyandır, yar, oyanmadıñ.

Nepes diyer, indi giderem mundan,
Dañ şemalı öter bu yektay dondan,
İmdi gol göterdim, yar, menem senden,
Uzın gice ötdi, yar, oyanmadıñ.

BERKARAR BOLSUN

Bizden salam bolsun Garaoglan hana,
Dövletiň eliňde berkarar bolsun.
Arap at, goç ogul, zınatdır saňa,
Söymek, münmek saňa ıgtıyar bolsun.

Dünyä panı saray, başga cay degil,
Müň yıldız cem bolsun, dogan ay degil,
Dünyä yalan, her harıslar han degil,
Her yerde seyranıň lälezar bolsun.

Gelinler gaşında gaşları yaydır,
Her haysı bir surat, Gün bilen Aydır,
Ak öyüň otagıdır, tagtdır, saraydır,
Seniň bu destgähiň kimde bar bolsun.

Riyayı mollalar sözlär yetişmän,
Ol sözünden taňla köp eder puşman,
Pil bolsa hasımıň ger bolsa duşman,
Gaşında peşe dek bimıdar bolsun.

Zinat için gelmiş panı cahana,
 Hasanat depderiñ çıkmış asmana,
 Çar tarapdan gelen azız mihmana,
 Geyip, iyip - içmek ıgtıyar bolsun.

İki dünyä alla bersin mıradıñ,
 Arşıñ her küncünde yazılmış adıñ,
 Tilinde zikri sen yakınıñ - yadıñ,
 Hakıñ söver gulı medetkär bolsun.

Her kim zıyan kılsa sud-ı-suz bilen,
 Gara köñül bilen, sadık söz bilen,
 Bir duşman gözlese yaman göz bilen,
 Tilleri lal bolsun, gözi kör bolsun.

Özüñ deyin bolmaz deñi - duşuñda,
 Dövlet guşı mekan tutmuş başıñda,
 Her iş tutsañ nazarıñda gaşıñda,
 On iki imam gayıp gerek är bolsun.

Ruzı maşar sünnileriň yarıdır,
Garıplar gamhorı, hovandarıdır,
Senden dogan ogul äriň äridir,
Ondan dogan ogul meger är bolsun.

Rızkıň bostanında açılmış rizvan,
Bäş gün miyesserdir bu dövri dövran,
Yigitlik çağında eyleseň seyran,
Dovamat düyrdügiň alma - nar bolsun.

Nepes diyr, halka, yara sözüm yok,
Bir näkesem, gayratım yok, püzüm yok,
Mıdam gaflatda men, gışım - yazım yok,
Gamhorum kerem baş, biribar bolsun.

KÖNLÜM

Söydüm bir perini, isledim rahat,
 Talvas eylär her dem ol yara könlüm.
 Hiç rahat görmedim, yetişdi apat,
 Pırkat içre galdı azara könlüm.

Göyä paslı-bahar açılan güldür,
 Köydüm hasratından, sövdüğim güldür,
 Yarım taze güldür, könlüm bilbildir,
 Barıp kaçan gonar gülzara könlüm.

Tıgı-peykamından bagrım dilindi,
 Razı men öldürseñ, canım al indi,
 Gara zülpüñ yüzde yüze bölündi,
 Her zülpüñ yüzünde yüz para könlüm.

Aşık bolan gulak salar bu sözge,
 Mecnunam, Leyli için çıkmışam düzge,
 Meniñ könlüm yarda, yar köñli özge,
 Hergiz el ayırmaz biçäre könlüm.

Gül yüzüne düşen ol gara gaşdır,
Gözleşem ol gaşa, gözlerim yaşdır,
Halıma rehmi etmez, bir bagrı daşdır,
Mıdam sergerdandır avara köñlüm.

Sen dey gözel gelmez yalan cahana,
Gördüm ataş düşdi bu şirin cana,
Köñlüm guşı ürküp uçmaz her yana,
Baglıdır zülpünde bir tara köñlüm.

Nepes diyer, serim, yar, saña gurban,
Cemalın görenler husnuña hayran,
Men ıskıñ derdini gizledim pinhan,
Görüñ, zahır kılar aşkäre köñlüm.

OVADAN GELİN

Eyran, Turan, arap, acam ilinde
Görmedim seniñ dey ovadan gelin.
Cahan ragnasında, bağıñ gülünde
Bolmaz özüñ kimin gül beden gelin.

Gözleseñ, can alar gara gözleriñ,
Ölini direlder şirin sözleriñ,
Alma yañaklarıñ, güler yüzleriñ,
Şirindir lebleriñ miveden, gelin!

Gara üzüm sen, şerbet bilen yutmaga,
Takat bermez köñül üzüp gitmäge,
Duzak gurup, aşıkları tutmaga,
Zülpün başdan-ayak tor eden gelin.

Bizi bilbil eyeläp, özün gül eyeläp,
Näz odundan istihanım kül eyeläp,
Saçların boynuna selasil eyeläp,
Söz balından bagrım suv eden gelin.

Kamatıñ tubudır goynuñda nardır,
Gerdeniñ dutardır, zülpleriñ tardır,
Cemalıñ görmäge gözlerim zardır,
Görsem gül yüzüñi, sabadan, gelin!

Men aşık men, aşık sözün besläär men,

...

Seniñ didarıñı hakdan islär men,
Salma yoluñ ertir - sabadan, gelin.

Nepes diyer, aşnalığım yat olmaz,
Bir görmesem, hergiz köñlüm şat olmaz,
Yer yüzünde sen dey perizat olmaz,
Meger yere düşdüñ hovadan, gelin!

DIYDİ: "AYT ARZIÑ, MIHMAN"

Diydim: "Aşıklar şası!" Diydi: "Ayt arziñ, mihman!"
Diydim: "Geçgil günähim!" Diydi: "Ötdüm damca gan."
Diydim: "Tagtıñ berkarar!" Diydi: "Şeyle bipayan."
Diydim: "Seniñ dey şalar..." Diydi: "Yokdur bigüman."
Diydim: "Geldim. Guluñ men." "Tur git, - diydi, - musulman!"

Diydim: "Ol ne pisedir?" Diydi ki: "Dahan erer."
Diydim: "Ol ne gumrudır?" Diydi ki: "Zıban erer."
Diydim: "Ak yüzde hallar..." Diydi ki: "Reyhan erer."
Diydim: "Bu niçik dondur?" Diydi: "Zerefşan erer."
Diydim: "Ölsem arman yok..." Diydi: "Dökme nahak gan."

Diydim: "Zülpler ovsuncı..." Diydi: "Dagdan geldi mar."
Diydim: "Ne goşa alma?" Diydi: "Ak gövsümde nar..."
Diydim: "Ol ne incirdir?" Diydi ki: "Bagda enar."
Diydim: "Çille garıdır..." Diydi: "Onda gülgüzar."

...

Diydim: “Bir posa bergil!” Dıydı: “Berey güldürseñ.”
Diydim: “Hak aşık menem.” Dıydı: “Käriñ bildirseñ.”
Diydim: “Acız mıhman men.” Dıydı: “Gelgil, öldürseñ.”
Diydim: “Bu ne sözdür, ey!” Dıydı: “Gelgil, soldursañ.”
Aldım derhal golumga. Dıydı: “Göredir bagban...”

Golum saldım boynuga, geldi tavusım uçup,
Diydim: “Gel imdi tutay.” Dıydı: “Gül dey çıрмаşıp...”
Diydim: “Vısalıñ yetir.” Dıydı: “Onda uçraşıp.”
Galdı yürek ornundan, gitdi karar sıçraşıp.
Aşık Nepes bu gıce sürdi beyle çoh dövrän.

BÄRİ GEL

Saňa düşdi nazarım, söygüli canan, bəri gel.
 Saçı müşk isli yufar, sünbüli - reyhan, bəri gel.
 Gül beden, gülgün reñ, donı zerafşan, bəri gel.
 Al yañak, kirpigi ok, alma zenehdan, bəri gel.
 Canıña sadka olam, bəri gel, ey can, bəri gel!

Gel otur gaşımda sen, zovkı-cemalñ görelı,
 Gel yüzün şöhlesine saz bilen söhbet guralı,
 Dost gadırın bileli, duşmanı otga uralı,
 Dünyä baş gündür, öter, zovkı sapalar sürelı,
 Bu yalan dünyä öter, ötdi-le dövrän, bəri gel!

Kä gülüp bəri bakıp, nâz bilen sen sallana sen,
 Käte gaşını çıtıp, her tarapga tolguna sen,
 Älemge şöhle salgan türpe acayıp sona sen,
 Öz yüzün şöhlesine belki özüñ hem yana sen,
 Yüregim otga yakana taşı-suzan, bəri gel!

Duymasın gende rakıp, bir yerde pinhan bolalı,
Canı can içre goşup, bir tenu - bir can bolalı,
Maksadı hasıl edip, meşguli dövrän bolalı,
Sözleşip bir-birimiz, ança gadırdan bolalı,
Bäş gündür siz - bize, biz - size mıhman, bäri gel!

Leb gısıp, gaş kakışıp, mährem olup, gol tutuşıp,
Çolaşıp hem çırmaşıp, yağ ile süyt dey gatışıp,
Oynaşıp, seyre çıkıp, ak - gızıl alma atışıp,
Göyä bir novça nahal dek bir-birimize yetişip,
Kılalı gaygı - gamı yer bile yegsan, bäri gel!

Çekerem her gicelerde ah bilen zarıñ seniñ,
Menden özge kim çeker derdi-azarıñ seniñ?
Bermenem yüz müñ tümenge käkili tarıñ seniñ,
Ak gövsünde biten ol alma - enarıñ seniñ,
Tirmesem, ança galar canda köp arman, bäri gel!

Perileriñ patışası, belli mestana gözel,
 Sen ki bir şam ıragı, men ki pervana gözel,
 Hulkı hoş, labzı şirin, yüzleri nurana gözel,
 Bağrı buz, sözleri uz, dişleri dürdäne gözel,
 Lebi lağıl, geydigi al, cenneti - rızvan bəri gel!

Sövdüğim, her sözüñge, sözle, şirin canı berey,
 Her noktayı-halıña Eyranı - Turanı berey,
 Her saıñ bir tarına kăpir - musulmanı berey,
 Seyr kılıp bakıřıña Balhı - Badahşanı berey,
 Kılayın men bu cahanı saña gurban, bəri gel!

Uyalıp, yerge bakıp bizden ki iba kıla sen,
 Gözleyip göz uç ile, sınaıga otlar sala sen,
 Bir günü öltüre sen, ahırı bu canım ala sen,
 Näge rehm etmes sen, halımnı özüñ bile sen,
 Diyr Nepes, köñlüm alan tăze gülüstan, bəri gel!

İSTÄP Kİ GÖZEL YARI

İstâp ki gözeli yarı, gördüm ki salamatdır,
Baş goydum ayakında. “Tur! - diydi - ne halatdır?”
Turdum, diydim: “Arzım bar.” - “Arz eyle adalatdır!”
Diydim: “Saña aşık men...” “Goy - diydi - ne hacatdır?”
Diydim: “Periler hanı,
Sensiz neterem canı?”
Diydi “Bu sözüň bizge yalğançı hekayatdır.”

Diydim: “Gözüň öldürdi, gamzaň ki kılıp hasta.”
“Şeksiz öle sen - diydi - bir gayrı vatan iste.”
Diydim ki: “Özüm gitsem, könlüm saña vabeste!”
Diydi: “Ne alaç eyley, sen aşığı-näkeste!”
Diydim ki: “Alaç eyle,
Husnuň maña paç eyle!”
Bir güldi elin dişlep, diydi “Ne kesapatdır.”

Diydim: “Ne tütündir bu?” Ol “Zülpi käkilim” diydi.
Diydim: “Ne elipdir bu?” Yar “İnçe bilim” diydi.
Diydim: “Ne şekerdir bu?” “Şerbetli dilim” diydi.
Bir posa talap kıldım, “Lazımdır ölüm” diydi.
Diydim: “Meni öltürgil
Ya posa mürevvet kıl!”
Ağzıma çenâp yumruk, “Goy - diydi - gabahatdır”.

Umıdı-vasıl birlen ışıkni kiçik açdım,
 Gözlöp ki yeñ astından, göz ümledi, men düşdüm,
 Duşmanlara duyurmay, bir lahza habarlaşdım,
 “Pinhan yere bar” diydi, geldi ki gucaklaşdım,
 Diydim: “Meni ışıkında
 Köydürme meni, ey can!”
 Diydi ki: “Yanıp köymek aşıklara adatdır.”

Diydim ki: “Güli-cennet, bir dem süreli aşrat...”
 Diydi ki: “Säher boldı...” - turdı, diledi rugsat.
 “Rugsat ki berey - diydim - araga düşer pırkat.”
 Yıglap ki golum tutdı. “Sen çekme - diydi - hasrat.”
 Diydim ki: “Meni öldir
 Bu ayrılık, ey dildar!”
 Diydi: “Saña bu aşrat her gice zıyapatdır.”

Gapıda kişi goydı. “Gaşıga baray” diydim.
 Diydi ki: “Nedir kesbiñ?” - “Gullukda duray” diydim.
 Perde bile sözleşdi. “Aç yüzüñ görey” diydim.
 Diydi ki: “Getir muzduñ” - “Canımnu berey” diydim.
 Diydi: “Bu ne divana?”
 Diydim: “Saña pervana.”
 Diydi: “Saña görmek yok, can tende amanatdır.”

Diydim ki: “Meniň könlüm almazmy sen, ey zalım!”

Diydi ki: “Ne akmak sen, halk diyr ki saňa alım.”

Diydim: “Ne günähim bar, diygil, nedir agmalım?”

Diydi: “Nahan sırrım halk içre kılıp mänim.”

Diydim ki: “Günäkärem,

Mähnetge giriftaram.”

Diydi maňa ol yarım: “Mähnet soňı rahatdır.”

“Neden ki gözüň yaşı giryan baradır?” diydi.

“Pırkat ki yaman” diydim. “Sınam yararır” diydi.

Boynıga golum saldım, “Duşman göredir” diydi.

Öpdüm yaňagın, “Ey vay, bagtım garadır” diydi.

Diydim: “Bu ne käyişdir?”

Diydi ki: “Bu ne işdir?”

Men diydim: “Acap işdir.” Yar diydi: “Melamatdır.”

Yatganda güli - gülşen bir gice gelipdir men.

Durdum ki gulak saldım, ukuda yatan erken.

Bardım ki yüzün açdım, oygandı gazap birlen.

“Kim sen?” diydi. Diydim: “Men.” Diydi ki: “Nepesmu sen?”

Diydi ki: “Gelip sen hoş,

Hoşvagt bola sen” diydi.

“Aşık bile mağşukdan bir-birge hoşamatdır.”

NER GEZGİN

Könlüm, saña nesihat, gezeñ serbeser gezgin,
 Tanı dostı - duşmanıñ, öyñe bahabar gezgin,
 Ganım bilen garçaşsañ, dayım muşti-per gezgin,
 Gezeñ dünyä yüzünde, dovam täze - ter gezgin,
 Kırk yıl maya geziñçäñ, bütin bir yıl ner gezgin.

İki adam uruşsa, öter yalı yol berme,
 Birisine gep berip, ol birine al berme,
 Ovval adamdan kaçma, kaçsañ asla el berme,
 “Can aga, özün bil” diyp, her näkese yalbarma,
 Kırk yıl maya geziñçäñ, bütin bir yıl ner gezgin.

Nepes, hiç bir kem durma, deñi - duş-u, dost - yardan,
 Pul tapmasañ göterme näkes bile süythordan,
 Her dilände gam basar, köñlüñ dolar gubardan,
 Dogmaz togsan dört yılda, bogaz bolsa är - ärden,
 Kırk yıl maya geziñçäñ, bütin bir yıl ner gezgin.

KÖNLÜM

Acız ser yassıkda, imzanmaz tenim,
Hoşlaşık salamın berendir könlüm.
Dişlerim gıcınar, yörimiz ganım,
Ol pulsırat oynun görendir könlüm.

Hoş galiñ, gülşenli ey tämiz baglar!
Toy-tomaşa tutup gezilen çağlar,
Boz goçlı, marallı, dumanlı daglar,
Size bir acızdır, garandır könlüm.

Gış paslı yetişdi, gutardı yazım,
Çillesi üzülde, sem boldı sazım,
Yeke bıradarım Mämmetni yazım,
Gör, ne külpetleri surendir könlüm.

Sandırar gollarım, galamım tutmaz,
Şunça köp oylansam, pikirim yetmez,
Dişlerim basmayar, iyenim ötmez,
Ol bakı tarapga yörendir könlüm.

Okıdım destanıñ, ey Hoca Ahmet,
 Gudratıña akıl hayran, Muhammet.
 Hoşlaşaylı, goluñ uzat, ey Ahmat!
 Golun aşratlardan üzendir köñlüm.

Diregim sanardım, açıp kur'anı,
 Söyerdim, sılardım yüzi nuranı,
 Bu gün yetip geldi acal permanı,
 Beyle bir permandan ürkendir köñlüm.

Goluñ yetmez, tutup bolmaz alcagıñ,
 Adam oğlu, yok panıda galcagıñ,
 Az-da köp yaşasañ, ine bolcagıñ,
 Çoh yağşı işlere yarandır köñlüm.

Kimler garıp ötyär, kimseler-de aç,
 Kimse köyneklidir, kimse yalañaç,
 Ömürlik yoldaşım bolan Bossantaç!
 Kabıl yakasında durandır köñlüm.

Söygüli destanım “Zöhre - Tahırım”.
“Babarövşen” atlı yine dildarım,
Dünyäde taşladım hem yogum, barım.
Arz eylöp, bir haka barandır köñlüm.

Rumuñ gülşeni, hindi tavusu,
Yalançı dünyäden öter men ası,
Nızamı, Novayı, yine Firdövsı,
Size mıdam hormat goyandır köñlüm.

Mertler aglar, tuta bilmez yarağı,
Eñekler gagşaşar, gandır garağı,
Hoş gal, gökleñ şiri molla Pıragı,
Size sarı rovan bolandır köñlüm.

Ovgandan Eyrana yöregen atlar,
Altından cıavlı begres bezgigler,
İl - halk üçin baş göteren yigitler!
Sizden karar eylöp durandır köñlüm.

Sovukdur ıssıdan gorap eklediň,
Yüpege çoladıň, doğa beklediň,
Ezizim diyip, götergiläp sakladıň,
Bagryn bozup, kabäm galandır, köňlüm.

Ayralıkdan meniň yüregim daglı,
Uçup baran guş men, gözlerim baglı,
Lub yılın unutma, türkmeniň oglı!
Remezan ayında gidendir köňlüm.

Söyerdim gızlarnı, yağşı cuvanlar,
Saz bilen ötürdim ança dövränler,
Gacar beg dey, Durdı han dey pälvanlar!
Sizlere dessoňlar düzendir köňlüm.

Hoş galıñ, gelinler, dostum, duşmanım,
Baylarım, misginim, beglerim, hanım,
Şu gün tabşırar men amanat canım.
Bir uygun deñize düşendir köñlüm,

Baglarımda solup galdı ol reyhan,
Hasaplaş men bilen gel-de sen, bagban!
Ata - vatan, hoş gal, ey Maru-Cahan!
Sende lıbasını atandır köñlüm.

Nepes, hoşlaş hanha övüsdı yeller,
Gözi yaşlı günler, aylar hem yıllar,
Daşıñ alıp durdı uluslar, iller,
Hoş galıñ, kepene girendir köñlüm.

MÄTÄCI

YAZIRHANIŇ GIZI

Bizi görüp, gülkä başlar,
Gülsün yazırhaniň gızı.
Ak gollann sala - sala,
Gelsin yazırhaniň gızı.

Dost tapılar golda bara,
Başa yüpek mahmal büre,
Hancar alıp, bagrım para
Dilsin yazırhaniň gızı.

Gayna, yüregim gaynap çoş,
Ak yüzde bardır galam gaş,
Meniň bilen hayr-u şer iş
Kılsın yazırhaniň gızı.

Mätäci diyr, gaynap çoşdum,
Yar derdinden yanıp - bişdim,
Men bir güyçli derde duşdum,
Bilsin yazırhaniň gızı.

BİLEN BARMİ?

Ey yaranlar, halayıklar,
Bu derdimden bilen barmı?
Işkıñ odı yaman canlar,
Garıp köñlüm alan barmı?

İr düşüpdür gıñıñ, yazıñ,
Sonalı ördekli gazıñ,
Hallı bilen Aman gızıñ
Obasından gelen barmı?

Ak yüzünde halı kiçi,
Sıyadan garadır saçı,
Şu oturan ulı - kiçi,
Bu sözümde yalan barmı?

Cerenim avlatdım düzden,
Ganlı yaşım akar gözden,
Hey habarıñ barmı bizden,
Gara bagrım dilen barmı?

Gerdeniñde biten güller,
Gıldan nâzik inçe biller,
Bilezikli ap-ak gollar,
Dolap goyna salan barmı?

Mätäci diyr, boldum geda,
Yar yolunda canım pida,
Ahırında berse huda,
Sövdüğini alan barmı?

SAÇIÑ

Mübärek cemalıñ gördüm,
Huşum aldı belli saçıñ.
Görgecin bitakat erdim,
Älhepus, sayhallı saçıñ.

Eşiden görmäge zardır,
Köyüñde köygen bimaradır,
Sala gulaç boyı bardır,
Dört barmakdan inli saçıñ.

Oyanıp gicäniñ yarı,
Eşit meniñ ahı - zarı,
Pakır - bende hırıdarı
Ger berilse pullı saçıñ.

Her tarı zilden çekilen,
Otursa yerge dökülen,
Müşk bilen anbar sepilen,
Düzüm - düzüm gülli saçıñ.

Sen garasañ özge bir yan,
Aynımdan ab akar giryan,
Tolgunıp yüzünde her yan,
Bilmen ne hıyallı saçıñ.

Ger guşansañ zerli kemer,
Danışsañ dilden bal damar,
Gırmızı bag, kümüş tumar,
Tılladan heykelli saçıñ.

Men bir sayyat, sen bir ceren,
Yelä garşı sogup baran,
Mätäcige ovsun uran,
Apı yılan hilli saçıñ.

BOZAN BARMİ?

Habar beriň, ey yaranlar,
Yazılanı bozan barmı?
Sövdüğinden ayrılanlar,
Pırkatına dözen barmı?

Aşıklar kaçmaz adından,
Yatmaz iller peryadından,
Perhat kimin ışk odundan
Gara dağı gazan barmı?

Gähi - gähi gaynap çoşup,
Kaknus kibi köyüp - bişip,
Yarı bilen başın goşup,
Hemdem bolup gezen barmı?

Altmışdan agansoň salı,
Galmaz könlünde hıyalı,
Diyr Mätäci, meniň yalı,
Yardan könlün üzen barmı?

ZÜLPÜÑ SENİÑ

Aldımdan ay dek peri,
Çıkar gara zülpüñ seniñ.
Aynında ıŝkıñ hancarı,
Kakar gara zülpüñ seniñ.

Dendanı dür, lebi hurma,
Yene duman geldi serme,
Ala göze gara sürme
Çeker, gara zülpüñ seniñ.

Bilmenem humaymı, laçın,
Ogrın gözlär gövnüm üçin,
Ör boyundan ören saçıñ,
Döker gara zülpüñ seniñ.

Ger geçseñ golay yanından,
Müşk ısı geler donundan,
Zülpleri zenehdanından
Böker gara zülpüñ seniñ.

Bir govgaya galdı başım,
Dınman akar gözde yaşıım,
Mätäci diyır, aldı huşum,
Yakar gara zülpüñ seniñ.

AYDIŞIK

Gelin:

Öten-geçenden vehm eyle,
Gözleme, oğlan, gözleme.
Şirin canıña rehm eyle,
Gözleme, oğlan, gözleme.

Yigit:

Men bu sözlere bakmarın,
Gözlärin, gelin, gözlärin.
Hiç bir kimseden gorkmarın,
Gözlärin, gelin, gözlärin.

Gelin:

Meñ bilen bolmasın işiñ,
Sadapdan paç alar dişim,
Ganıñı döker gardaşım,
Gözleme, oğlan, gözleme.

Yigit:

Seniñ bilen bardır işim,
Gözlärin, gelin, gözlärin.
Sadapdan paç alar dişiñ,
Gözlärin, gelin, gözlärin.

Gelin:

Belent daglarıñ garı sen,
Asaldan - zatdan arı sen,
Bısırat yüzüñ gurısın,
Gözleme, oğlan, gözleme.

Yigit:

Aşık magşugına gelmez,
Gelse-de oynayp gülmez,
Çın aşıkda haya bolmaz,
Gözlärin, gelin, gözlärin.

Gelin:

Gaşım cellat, gözüm yağı,
Yüregimde goyduñ dağı,
Ak yüzden öpüş al dağı,
Gözleme, oğlan, gözleme.

Yigit:

Saba bolar goñşın yatmaz,
Söver mıradına yetmez,
Öpüş bilen bir iş bitmez,
Gözlärin, gelin, gözlärin.

Gelin:

Sallanıp gelgin oynuma,
Goluñı salgın boynuma,
Bolmasa gel, gir goynuma,
Gözleme, oğlan, gözleme,

Mätäci diyr, yagıtı gice,
İnçe biliñ guça - guça,
Armanım yok tä ölinçä,
Gözlärin, gelin, gözlärin.

BUGDAY

Reň açar hoş sayalı,
Seniň ısıň hoşdan, bugday.
Ekip emele getiren
Kimdir seni başdan, bugday?

Ucallap peliň başına,
Tohum goybermän daşına,
Berk tutup, yabı goşuna
Günde ekdim üçden, bugday.

Daş yanından malın güydüp,
Gatnaviň kân gelip - gidip,
Elmıdam encamıň edip,
Suv berer men keşden, bugday.

Yatma sovuk - ayaz görüp,
Çüyremez düybüň suv urup,
Ne yatıp sen pencäň gerip?
Düyp almagıň gışdan, bugday.

Baran yagar düybüň ezip,
Gövnüm seyran eder gezip,
Bäş hanadan başıň düvüp,
Gök salar sen daşdan, bugday.

Yaprakları lerzanadır,
Aslıñ seniñ dür dänedir,
Her bir başıñ baş hanadır,
Tovzañ bir garişdan, bugday.

Emgegiñ yok paydar - paya,
Sen barkañ, san yok arpaya,
Bäş batmanı bir urpıya,
Yılda nırhuñ başdan, bugday.

Mätäci diyr, dünyä genci,
Yedi ay dayhan guvancı,
Yağşı diyrler mäş, bürünci,
Kem dälsiñ hiç aşdan, bugday.

GETİRER

Goyun bolsa uşak malıñ,
Bahar, güyzde yün getirer.
Yağşı baksañ, yağşı malıñ,
Peydasına deñ getirer.

Azandır işan - hocası,
Gızını azdır ecesi,
Yanna barsañ birniçesi,
Hiç geplemez, güñ getirer.

Yanaşmagın dek otura,
Duşarsıñ bela - betere,
Gız berseñ bozuk hatara,
Obasına ceñ getirer.

Ayak ile baş bolanda,
Akıllılar yaş bolanda,
İki azan duş bolanda,
Buz üstünde çañ getirer.

Mätäci, gez övüt bile,
Abray alaver at bile,
Bağşılar yüpek, tut bile
Bilbil yalı heñ getirer.

ÄR BİLÄNİ

Dayıma müşgül kuşatdır,
İşñ düşse är biläni.
Mıdam ömrüñ hoş geçirgin,
Gadıñ bilen yar biläni.

Acdar kimin ovsun ursa,
Ganım garşısında dursa,
Ar üçin çapıp, can berse,
Gabrı dolar nur biläni.

Magrupdan maşırıkga gelse,
Başın yüz govgaga salsa,
Yigidiñ rızkı kem bolsa,
Alabilmez zor biläni.

Her kim hayır - ihsan kılrsa,
Birniñ yerne onı gelse,
Zınhar toy - tasaddık bolsa,
Oturmagın köp biläni.

Eñkamsız nalaç durandan,
Namarda boyun burandan,
Hasratlı ömür sürenden,
Yatsañ yegdir gör biläni.

Akmak öz aklına gider,
Sözüñ yetmez, rayıñ gaydar,
“Ït doysa, ogurlık eder”,
Düze gaçar ir biläni.

Özüñ düzet, Mätäci, sen,
Gelse döwlet, diymegin “men”,
Tovfik almasañ-da herçen,
Hemsöhbet bol pir biläni.

HAR BOLSA

Ribahora boyun eger,
Dünyäde yigit har bolsa.
Başına müñ pikir yagar,
Garıp düşüp, borçdar bolsa.

Eger zıbandan dür saçar,
Duşman dürli aybın açar,
Deñ - duşu görünmez, gaçar,
Aş bilen suvga zar bolsa.

Är yağşısı arza geler,
Hızmatında yüvrüp - yeler,
Begzadalar bende bolar,
Golunda närse bar bolsa.

Yas yerinde kimse güler,
Özüni masgara kılar,
Hınazırlar vatan salar,
Ceñnel içinde şir bolsa.

Ey bıradar, ayma yalan,
Ondan yegdir diri ölen,
Ceñ eyleme cahıl bilen,
Saç bilen sakal gır bolsa.

Mülküñ bolsa Hıva, Buhar,
Yene sed müñ şäher - şäher,
Vehim kılğın şamu - säher,
Duşmanıñ peşe, mur bolsa.

Edeñsoñ altmış yaşıña,
Aglagıl eden işiñe,
Paşmagnı göter başıña,
Mätäci, güyçli pir bolsa.

DİYMEK OLMAZ

Ey yaranlar, halayıklar,
Diymek olmaz, diymek olmaz.
Özi bilmez näkes bile,
Duz bile nan iyemek olmaz.

Görüñ yigidiñ özünü,
Bihuda sözlär sözüni,
Almaver näkes gızını,
Her çorını söylemek olmaz.

Bal diyen - bal yerin tutmaz,
Her kim öz kössün unutmaz,
Her tikende bir gül bitmez,
Her kesi beg saymak olmaz.

Mätäci diyir, sırdaş gerek,
Bäş gün yağşı yoldaş gerek,
Ganlı günde gardaş gerek,
Biganadan kömek olmaz.

YOL BİLÄNİ

Eyesini tapar bir gün,
Dogrı giden yol biläni.
Canı-dil bilen yapışsa,
Ağlap kılı-kal biläni.

Hıruç edip, öyden yörse,
Nebs uzalar, dag erise,
Çın muhannes duşman görse,
İçi dolar yel biläni.

Sözlese ańdır nedamından,
Kinesi çıkmaz damından,
Gaç, garrı duşman yanından,
Tora salar al biläni.

Mätäci bir dессan düzer,
Egri azar, dogrı ozar,
Ceren bedyan çölde gezer,
Bilbil aşık gül biläni.

BÄHM EDER

Tohumnı topraga garsañ,
Özünden kân bähm eder.
Munda degerne mal berseñ,
Birine on bähm eder.

Mesgeniñ bolsa her yerde,
İşiñ düşmesin namarda,
Eger sataşsañ comarda,
Aş bilen nan bähm eder.

Dogar, batar günler, aylar,
Turı yerde acap caylar,
Nice halal iyen baylar
Hayrı - ihsan bähm eder.

Nämährem sarı baksa göz,
Mağşarda bolar gara yüz,
Dogrı gelene acı söz,
Bir natuvan bähm eder.

Kimi diyseñ rindi adam,
Misi kılar nukraga zam,
Yaman bilen bolsañ hemdem,
Külli nuksan bähm eder.

Säherler tisginip gopsañ,
Ya mü'müniñ aybın yapsañ,
Ïr gözinden eyäñ tapsañ,
Nurı-iman bähm eder.

Her kişi bir ışga düşse,
Yar - yar diyip, yanıp - bişse,
Mätäci diyr, agzın açsa,
Ümür - duman bähm eder.

AYDIŞIK

Aman han:

Arap atı aran yigit,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.
Cezirede duran yigit,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.

Söyeg batır:

Kadır allanı çağırıp,
Yalnız düşdüm düze bu gün.
Meger kellämi alsañız,
Nurbat diymen, size bu gün.

Aman han:

Aldıñdan gaya dayalar,
Yeñsäñden nayza söyeler,
Paltarıñ gana boyalar,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.

Söyeg batır:

Yov günü yoldaş yoklanar,
Duşman yolu berk saklanar,
Müñ garga bir daş oklanar,
Tay geler men yüze bu gün.

Aman han:

Yigit gerek her bap, her bap,
Egniñe geyeniñ zerbap,
Sen yatmağıl toprak garbap,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.

Söyeg batır:

Ovval az berilse yaşım,
Yasım tutar deñim - duşum,
Meydanda serilse läşim,
“Aman!” diymen size bu gün.

Aman han:

Şagallara şam eder men,
Aç gurtlara iym eder men,
Yigit, ähtimam eder men,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.

Söyeg batır:

Aç böri dek avum avlap,
Çar tarapa gövün çavlap,
Her biriñ bir demde kovlap,
Segreder men düze bu gün.

Aman han:

Dünyäde “men” diyen kändir,
Yigitlerim sanma - sandır,
Meniñ adım Aman handır,
Dogrı gelgin, dogrı gelgin.

Mätäci tarıpın yetir,
Yekme - yek meydana getir,
Bize diyrler Söyeg batır,
Gan dolandır göze bu gün.

MÄHRİM ALAN YAR

Niçe yıldan bəri çekdim cepaňı,
Ogланlıkda sensiň mährim alan yar.
Ancayın görmedim ähdi-vepaňı,
Bir vesile bilen yağı bolan yar.

Görsem, gamzaň bilen canım yakar sen,
Gövün hışdın azdan - azdan yıkar sen,
Binurbat sen gazap, ganım döker sen,
Sınam üzre tıgsız yara salan yar.

Mahal - mahal hıruç edip özüňden,
Canım heder eder ala gözüňden,
Süeklerim lerzan urar sözüňden,
Cismimiň şährine talaň salan yar.

Aşık bolan mağşuk rayını yıkmaz,
Senden özge kişi nüzimi çekmez,
Ölse Mätäciden ikilik çıkmaz,
Tapılmaz sözümde zerra yalan, yar.

MEÑZÄR BAGIÑ GÜLÜNE

Bıradarlar, bu gün bir gözel gördüm,
Zenehdanı meñzär bagıñ gülüne.
Görgecin köp boldı ah bilen derdim,
Aralaşdım aşıklarıñ yoluna.

Gümanımdır bag eremniñ perisi,
Aydılmaz vaspınıñ müñden birisi,
Ey yaranlar, sözlerimiñ dürüsü,
Hayıp, güftar olmaz şirin diline.

Sagd-u Seypelmelek deñizde akar,
Aşık Perhat ala dağlarını yıkar,
Leyli diyip, Mecnun çöllere çıkar,
Rovan boldum şolar gezen çölüne.

Ya bilmen hovaniň älem - göşesi,
Şasenemiň çekilendir nişesi,
Men bolsaydım Mazenderan peşesi,
Ölsem arman imes gonup gülüne.

Görünmez gözüme belentler, pesler,
Zerre ayıp yokdur, tapılmaz kösler,
Başım, Ata, Gurban, eşidiň, doslar,
Malım sadka bolsun şeyle geline.

“Elip” med, “dal” astın, “huna” hovala,
“Käbe” otur, bolar “lamdan” soň läle,
Mätäci diyr, ismi geler kemala,
Kätip yazar galam alıp goluna.

IRAKDA DURMA

Näzli dilber, bir dileğim bar saña,
Aydayın arzımnı, ırakda durma.
Niçe vagtdan bəri boldum zar saña,
Köyüñde köyüp men, köñlümi burma.

Aşık oval çeker cebri - cepanı,
Ahırında görer mähi-vepanı,
Gutarmağıl gelgen zovkı - sapanı,
Bikär gezip, ömrüñ yele sovrurma.

Arzuv eylär işdip, görmedik adam,
Sen Şiringe manend, men hem Perhadam,
Mücgäniñ hancardır, gabagıñ badam,
Zıbanıñ şerbetdir, lebleriñ hurma.

Görsem gül yüzüñni, köñlüm hoş bolur,
Yatganımda, yar, cemalıñ düyş bolur,
Diysem bimekana, ile paş bolur,
Her yeter - yetmeze sırıñni berme.

Gara saçın gara dağın şamarı,
Şol sebäpden boldum ışkın bimarı,
Säher turup, ber özüñ timarı,
Gola hına yakıp, gözlere sürme.

Bende bolan beg tutanda bir hanı,
Eylemezmi ilatınñ tarhanı,
Men bolup men şeyle yoluñ porhanı,
Pervana dek cismim yakıp, govurma.

Ger sözleşem, rakıplara tañ bolar,
Sözleşesem, gayta işim teñ bolar,
Yalançıda yağşı - yaman geñ bolar,
Goca Mätäcini goluñdan berme.

KİM GELER?

Ala gözlim, aylanayın gaşıña,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?
Diyme sıırñ deñiñ bilen duşuña,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

Senem sıpatlı sen, Garıbıñ yarı,
Bağışlagıl bakcañdaki enarı,
Kereşmedir aşıklarıñ hünäri,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

Bäriñi gözlegil, perizat hüyli,
Duşumdan ötmegil, tovayıl boyılı,
Men Mecnuniñ bolsam, sen misli Leyli,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

Mekes pervaz edip ayrılmaz baldan,
Ölmese el üzmez andalıp gülden,
Diyeyin tarıpıñ can bilen dilden,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

Meni bagban etgin çemenli бага,
Yogsa Perhat kimin çıkar men daga,
Guvanayın tä başıñdan ayaga,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

Gözledim, görmedim tümleri, düzi,
Canım aldı camaları gırmızı,
Mätäci diyr, indi örteme bizi,
Golayıma sen gelmeseñ, kim geler?

MENEK - MENEK HALLARA

Nâzli gelin, bir bâriñi gözlegil,
 Guvanayın menek - menek hallara.
 Ak gövsüñde alma - narı gizlegil,
 Bildirmesin barganıñda yellere.

Kä daşıma mârâkeler üşürdim,
 Gâhi mes dek akıl - huşum çâşırdım,
 Yaşlıgımdan her dükana baş urdum,
 İrgözinden düşdüm şeyle yollara.

Ger arzu eyleseñ, umman yabını,
 Göz yummasañ, görüp bolmaz düybüni,
 Men bolsaydım Mazanderan çıbını,
 Ölsem arman imes gonup ballara.

“Bi” bilen “İ” bir astına petalı,
 Yene “kâp” kelama üstün bitâli,
 Mätäci diyır, okıp ismiñ tutalı,
 Yogsa äşgär alabilmen dillere.

GARA GÖZ GELİN

Tomaşa eylöp toylarda görenler yağşı diydi,
Yılğırşın canım aldı, gözle, gara göz gelin.
Zer - ziverden bahalı, simu - zerden don geysen,
Şähdi-şeker dillerden, sözle, gara göz gelin.

Özge gızdan - gelinden zıyat gömer gözüme,
A gız, derdiñden öldüm, indi inan sözüme,
Ähtiyacım yok senden, haya gelmez yüzüme,
Meni bir pınhan yerde gizle, gara göz gelin.

Yigidiñ bil kuvvatı - at - esbabı, yarağı,
İki aşık dünyäde bir-biriniñ geregi,
Säher tursa golunda şirmayıdan daracı,
Şana urup zülpüne, çözle, gara göz gelin.

Ey sövdüğim, sallanıp, yörişin bar yollarda,
Şemle guşap, al geyip, hub yaraşar billerde,
Seniñ dey nâzli dilber, gezsem yokdur illerde,
Hancar alıp bagırımı, duzla, gara göz gelin.

Gulak goysun sözüme her kimki bolsa arıp,
Seniñ dey yok dünyäde, gezdim cahan agtarıp,
Mätäci diyr, sen Şasenem, men aşığı kel Garıp,
Öñki aşıklar yolun, ızla, gara göz gelin.

ONDA BAR

Yaşıl övsüp ala dağıñ degresi,
 Aylanıp çıkmalı yollar onda bar.
 Geyinip çıkarlar mahmal, begresi,
 Şeyle şahandazlı iller onda bar.

Gayaları yalkım atar her çende,
 Yakımlı şemallar övser her günde,
 Atılan ok yalı barar her kanda,
 Çaparman, gıl boyun mallar onda bar.

Dag başından şaglap geler çeşmesi,
 Görmedige kindır münüp - düşmesi,
 Yakın geldi mívelerniñ bişmesi,
 Her elde zerevşan güller onda bar.

Söze gulak salıñ ey yarı - yaran,
 Aman-esen bolsun bizleri soran,
 Bulutlar çoş urup, köp yağsa baran,
 Daga - daşa uran siller onda bar.

Özüniñ islegi - gövnüne yeten,
 Taze dogan ay dek sallanıp öten,
 Mätäci agladı yat edip vatan,
 Uzın boylı inçe biller onda bar.

GEREKDİR

Ata çıkan añlı bolsa her yoldan,
Berimli, pähimli hanı gerekdir.
Yaranlar yörise sagından - soldan,
Göroglı beg kimin sını gerekdir.

Yov yolugıp, yovuz mılık atılsa,
Kimi ölüp, kimseleri tutulsa,
Gılıç sıırıp, bir-birevge gatılsa,
Cövher kulah, demir donı gerekdir.

Meydan era ceññi - maglub gayrılsa,
Ağdarlışıp, arap atlar mayrılsa,
Goç yigitler ters söveşip ayrılssa,
Cızasında gırmız ganı gerekdir.

Är bolacak ar üstünde çapılsa,
Vadasında -ıkrarında tapılsa,
Gähi - gähi däri - derman sepilse,
Bedeninde tıg nışanı gerekdir.

At gerek kaçmaga, kovsa yetmäge,
Garılıp ganıma zeper etmäge,
Märekede diyen sözi bitmäge,
Etrapında yeñi - yanı gerekdir.

Yıgrimä, otuza yetende salı,
Serpilmez serinden sed müñ hıyalı,
Meger bolay diyse Hatam Tay yalı,
Egsilmeyän genci - kani gerekdir.

Habar ber, Cemşid-u Şabähram kanı?
Oları yuvdandır yalançı - panı,
Cahanda hem bolsa maslahat günü,
Danışanda hoş zıbanı gerekdir.

Han yanında ekram bilen otursa,
Gelgeninde halat - serpay getirse,
Yalançını abray birle ötürse,
Ahiretde nur-ımanı gerekdir.

Gözün yumup girseñ umman düybüne,
Yagşı yigit meñzär rahmet yabına,
Mätäci diyr, mihman gelse babına,
Är dayalı, ak cuvany gerekdir.

ÄR DÖRÄR

İl azanda töre çıkar pes yerden,
 Halk içinden bir bidövlet är dörär.
 Doñuz depä çıkar, garsak gurt alar,
 Kelpeseler heserlenip, mar dörär.

Gaplañ yoldan çıkar, tilki il gezer,
 Pişik adam iyip, sıçan yol bozar,
 Garga bilbil bolup, bagdan gül üzer,
 Bilbiller gül tapmaz, tiken - har dörär.

Şagal şir balası bilen iş salar,
 Tilki şir avunı elinden alar,
 Ak ceren torsukdan kän gayra galar,
 Halk içinde bir apatı-nar dörär.

Yüregimde gam tohumın ekmäge,
 Kast ederler sabır öyün yıkmaga,
 Mätäci diyir, meni oda yakmaga,
 Annagül isimli ziba yar dörär.

AYPERİ

Sebäp bilen sataşdıñ, saldıñ nazar, Ayperi,
Gamzañ okı yetişdi, berdiñ azar, Ayperi,
Bu cismim köyüp - bişdi, mücgäniñ bagrım deşdi,
Bu gün üstüñden düşdi biziñ güzer, Ayperi.

Gähi-gähi sallanıp, biziñ sarı yörer sen,
Şitdeyi-şemle guşak inçe bile orar sen,
Asal kimin - garılıp, rovgan kimin erär sen,
İstegenim sende bar, dürli bazar, Ayperi.

Pervana dek pırlanıp, çırığıña muştakam,
Esvetil - ayn içinde garığıña muştakam,
Şirmayıdan yasalan darığıña muştakam,
Ertir - ağşam sıpasam, zülpüñ uzar, Ayperi.

Säher senaga dursa, tüketmez bilbil dilni,
Sen bolmasañ neylär men açılğan bağıñ gülni,
Adıñı aydabilmen, özüñ amanşa gelni,
Ayrılığa bu canım niçik dözer, Ayperi.

Bu hünäre baş goşan şamu - säher oturmaz,
Girer - çıkar zovzuldar, belli bir iş bitirmez,
Ugursız öyke edip, yol sudurın yitirmez,
Karkarasın ıkcıdıp, özün bezär, Ayperi.

Baglarda yok iymişler seniñ goynuñda bitse,
Bir köynekde cay bolsak, burçak - burçak der gitse,
Zerdalı sayasında Mätäci tarıp etse,
Galam alıp goluna, kätip yazar, Ayperi.

ELDEN GİDER

Namıradam, nädeyin men, namıs - ar elden gider,
Nurı-didäm, nukta hallar, zülpi tar elden gider,
Ayıp kılmañ, ey yaranlar, namıdar elden gider,
Gözlerimniñ rövşeni, bikarar elden gider.

Serimni sövdaga salgan servime arzım aydayın,
Semender dey sargarıp, ataş şerabın dadayın,
Dostlarım, deñ-duşlarım duşman bolupdır, nädeyin,
Şol sebäpden aglayır men nızli yar elden gider.

Gözlerim görmez diyip gövnüme getirmedim,
Sagdıyu, Seypelmelekniñ ızını yitirmedim,
Sarnayıp şamu - säherler, illeri yatırmadım,
Neyleyin, sabrım bilen hem karar elden gider.

Men oña sadka bolay hem dahı çopanı, gulı,
Agır märeke era üm bilen düşir dili,
Onuñ ısı müşki - anbar, istemes men her güli,
Engurı, inciri, hurma, alma - nar elden gider.

Bezenip beyge çıkanda, begleri berbat kılası,
Sagları telbe kılıp, telbeler sıçrap galası,
Ele düşüp ekdi bolgan boz keyikniñ balası,
Avçılarıñ avlağı ak maral elden gider.

Men bu gün matam tutup, Mätäci goydum adıma,
Pervana dek pırlanıp, peyker yanadır oduma,
Her zaman ıhlas bilen ismi düşerdi yadıma,
Ayrılığa döze bilmen, zarı - zar elden gider.

ŞİİR BAŞLIKLARI DİZİNİ

“Oyan” Diydiler	41
Aglar.....	230
Ahı - Zar Olar.....	193
Ak Eder	138
Aldadı Meni	226
Añsa	310
Är Biläni.....	351
Är Dörär.....	375
Armanım Galdı	50
Ärsarınıñ Yigitleri	180
Arşı Aglaya.....	75
Artıp Baradır	118
Arzım Aydayın	164
At Yağşdır.....	91
Atça Bolmaz	60
Ayan Getirdi.....	120
Aydışık	346
Aydışık	359
Ayperı.....	376
Ayrıldık	183
Ayrıldım	48
Azdıra Bilmez.....	115
Badı-Sabanı Görsem.....	53
Bähm Eder	357
Baraylıñ	204
Barıp - Geleniñ Galar	156
Bäri Gel	325
Barsam Inanmaz.....	143
Başda Bellidir	235
Başı Gerek.....	95
Bedev.....	93
Bedevsuar İndi.....	181
Behem Eder.....	58
Bellidir.....	240
Berkarar Bolsun.....	316

Beter, Hatıca.....	191
Bilen Barmı?.....	340
Bilip Bolmaz.....	97
Bir Gelin.....	178
Bir Tüysli.....	159
Bivepalardan.....	82
Bolduğu Bardır.....	200
Boldum.....	242
Boylarıña.....	42
Boyuña Döneyin.....	142
Bozan Barmı?.....	344
Bu Dünya.....	117
Bu Gün.....	44
Bugday.....	348
Cana Sövdüğim.....	154
Canımıñ Cananası.....	221
Canıñ Barında.....	155
Cığı - Cigi.....	175
Çagdır Bu Çağlar.....	196
Çıkdı-Da Gitdi.....	148
Çıkıp Gideliñ.....	212
Çilimkeş.....	119
Çovdur Han Üçin.....	71
Daşını Şaylar.....	116
Deñi - Duşı Begenmez.....	104
Dilberim Galdı.....	134
Diliñ Derdinden.....	133
Diş Gitmek.....	65
Dişlerine.....	287
Diydi: "Ayt Arzıñ, Mıhman".....	323
Diymek Olmaz.....	355
Dostdan Gaçar.....	228
Döke Başladı.....	69
Döker Bolduk Yaşımız.....	70
Döndi.....	255
Dönmenem, Begler.....	198
Dövletalıñ.....	78
Dövranı Bardır.....	206
Dünyäniñ.....	126
Elden Gider.....	378
Emire Meñzär.....	135
Ey Gardaş.....	259
Eyledi Husnuna Hırıdar Meni.....	249
Fetdah.....	80

Gaça Başladı.....	83
Gara Göz Gelin.....	370
Garıp	166
Garıplık	157
Geçdi Diyip Agların.....	63
Gel, Arzıgül, Görüşeli!	173
Gelinler	153
Gelyär.....	223
Gerekdir	254
Gerekdir	372
Getirer.....	350
Gıgırmak Bilen	277
Gız - Gelniñ Aydışığı.....	307
Gitdim	293
Gökleñ.....	55
Görülsin İndi.....	202
Gözel “Şirgazi”	67
Gözele	99
Gulpagıñ.....	146
Gurban Erer	128
Gül Götär	102
Güllere	149
Gülüstanıma.....	291
Gürgene Gideli	239
Hal Galmaz	107
Halal Gezer	139
Halım Bardır	273
Halım Perişan.....	251
Har Bilen	114
Har Bolsa.....	353
Harap Eder	190
Harap Eyledi.....	111
Hasar Dagındadır	59
Heserli.....	301
Hiç Görmedim İllerde	299
Ihsan Kaysı Bilinmez.....	85
Irakda Durma.....	365
İçinde	275
İçmek	167
İli Gözlär	61
İndi.....	246
İslemen Seni.....	261
İstöp Ki Gözel Yarı	328
İstär Köñül	123

İş Bolsa.....	232
İşanım	113
İşin Tanımaz.....	109
Kanda Bolar.....	90
Käre Döndi.....	237
Karvan Gelmese	112
Kazım	140
Kim Geler?	367
Könlüm	319
Könlüm	332
Köz Biläni.....	224
Lebap, Hoş İndi.....	213
Mährim Alan Yar	362
Menek - Menek Hallara.....	369
Meniñ.....	257
Meñzär Bağır Gülüne	363
Mollanepes.....	295
Näzli Yar.....	303
Nedir	96
Ner Gezgin	331
Nirde Bitildi - Şonda Bitildi (Aydışık)	121
Ogulbeg.....	150
Ol Yılan.....	302
Olmaz.....	101
Onda Bar	371
Ovadan	177
Ovadan Gelin	321
Oyanmadıñ.....	313
Öñi - Ardı Bilinmez.....	76
Örtär Meni	169
Öylengin.....	51
Özge Dem Bolmaz	283
Pisada Döndi.....	185
Rähm Etmezmiñ Halıma	297
Reygan Eyledi.....	74
Saçıñ.....	342
Sagat Gütse Gerekdir	209
Salam, Seyidi!.....	265
Salma Gözüñden	152
Saltık.....	98
Sañä Näm Boldı	179
Seni Incıtmaya.....	188
Seyle Gideli	264
Sil Bolar Boldı	272

Soňudagy	57
Söymüşem Seni.....	45
Sözler İçinde.....	145
Sözüm Bar Saňa	144
Süythor.....	125
Şahası Beyle	161
Şol Yar Öldürdi.....	141
Türkmeniň	39
Uyat Eyleyir.....	43
Vatanım Galdı	103
Vatanım Galdı	108
Vatanım Seni	269
Yadıma Düşdi	305
Yalandadır	234
Yaňaklarıň Alına.....	195
Yar Bir Yana, Biz Bir Yana.....	292
Yar Senden	263
Yaraşmaz	280
Yatmagın	110
Yay İmdi	304
Yaylahlar Bar	77
Yazırhanıň Gızı.....	339
Yel Bile	147
Yigide	94
Yol Biläni	356
Yoldur Bu	244
Yörmeli Boldı	73
Zamandır Diyme	105
Zarı Bilen	289
Zıba Gerek	89
Zülpüň Seniň	345